

NEKOLIKO DANA JULA

Pregled medijskih izvještaja o
događajima u Srebrenici
jula 1995 godine

Hasan Nuhanović

„Nekoliko dana jula“

(Pregled medijskih izvještaja o događajima u Srebrenici jula 1995 godine)

Ovaj pregled novinarskih izvještaja o događajima u Srebrenici jula 1995. godine baziran je na informacijama iz bosanskohercegovačkih štampanih medija: *Front slobode* (Tuzla), *Glas srpski* (dnevni list, Banja Luka), *Prva linija* (Sarajevo), *Srpska vojska* (List GŠVRS), (*Srpsko Oslobođenje* te dnevni list *Oslobođenje* iz Sarajeva (dnevni list). Riječ je o arhivi dostupnoj u Media Centru Sarajevo. Korištena je i knjiga *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, autora Tihomira Milašina. Ova knjiga donosi pregled izvještaja lokalnih radio i TV stanica.

30. JUNI

Front slobode, na naslovnoj strani donosi članak „Srebrenica“, navodeći, između ostalog: „Srebrenica je ostala bez zaštite. Čim je malo prigustilo 'plavci' su se povukli na sigurno, a narodu šta bude. Davljenje Srebrenice i njenog stanovništva se nastavlja.“

Opšti napad na Srebrenicu, kako je utvrđeno i pred Haškim tribunalom (presuda u predmetu „Popović i ostali“), započeo je 6. jula 1995, ujutro. Ovaj tekst Fronta slobode iz Tuzle odnosi se na konstantno pogoršavanje situacije u i oko Srebrenice još od proljeća 1995. godine. Prvo su srpske snage blokirale skoro sve konvoje humanitarne pomoći za Srebrenicu, izvršile diverzantsko-teroristički napad na grad Srebrenicu oko 20. juna 1995. godine, zatim napale i zauzele jedan posmatrački punkt holandskog Unprofora 2. juna 1995. godine. Ovi podaci govore o tome da opšti napad od 6. jula nije došao iznenada, odnosno da su već sedmicama, pa i više mjeseci, postojali pokazatelji pogoršanja situacije, odnosno namjera srpske strane da ugrozi opstanak takozvane zaštićene zone.

04. JULI

Oslobođenje, u tekstu Kemala Kurspahića, dopisnika iz Vašingtona, pod naslovom „Advokati novih realnosti“, navodi između ostalog: „... bošnjačko-hrvatska strana insistira da Srbi prvo prihvate plan Kontakt-grupe, razgraničenje po predloženoj formuli 51—49 posto, dok su Srbi spremni da pregovaraju samo 'na bazi tog plana'. Oni su Karтеру već pokazali i svoj kontraprijedlog, prihvatajući da se teritorije pod njihovom kontrolom sa sadašnjih oko 70 posto smanje na 53, a ne na 49 posto, pri čemu se – na osnovu različitih paljanskih izvora – velikosrpske ambicije za nove teritorijalne ustupke koncentrišu oko sljedećih zahtjeva: izlaska 'srpske jedinice' na more, uspostavljanja 'srpskog Sarajeva', proširenja koridora koji će povezivati Srbiju sa 'srpskim zemljama u Bosni i Hrvatskoj' i razmjene teritorije kako bi se ukinule istočne muslimanske enklave u Bosni: Goražde, Žepa i Srebrenica.“

05. JULI

(*Srpsko*) *Oslobođenje* u tekstu Željke Domazet pod naslovom „Ofanziva zvana put bez povratka“ piše da je „neprijatelj“, otkako je počeo žestoku ofanzivu na sarajevskom ratištu 15. juna. „beležio samo neuspehe“, i izvještava o velikim gubicima „muslimanske vojske“, da „muslimanska vojska“ nije uspjela zauzeti ni jedan dio „srpske zemlje“ uprkos pojačanjima koja neprijatelju stižu iz Tuzle, odnosno zone odgovornosti Drugog korpusa.

Istom temom se bavi i dnevni list *Glas Srpski*, naslovima: *Porazni rezultati neprijateljske ofanzive na Sarajevo, Herojska odbrana, uspjesi u napadu*, dodajući: „... na pitanje da li se Vojska RS priprema za eventualnu kontraofanzivu, s obzirom da se muslimanska ofanziva na RS nastavlja nesmanjenom žestinom i da hrvatska vojska gomila svoje trupe prema granici sa RS, predsjednik Radovan Karadžić je odgovorio: '... spremamo se za odbranu, suzdržavamo se od kontraofanzive da ne bismo pokvarili izgleda za uspeh nove konferencije. Ali ukoliko se ofanzive nastave mi ćemo preći u pasivnu pa i u aktivnu odbranu i kontraofanzivu... Mi možemo da pregovaramo, ali za to vrijeme vojska radi svoj posao i čini sve da prisili protivnika da prihvati političko rješenje“.

06. JULI

Tog dana VRS započinje napad na Srebrenicu. Iz presude MKS za bivšu Jugoslaviju u predmetu Popović i drugi, od 10. juna 2010. godine, paragraf 249:

249. Borbena gotovost proglašena je za 6. juli, u 04:00 sata.⁷⁷² Istog dana ujutro, Glavni štab poslao je izvještaj o stanju, s **Miletićevim** otkucanim potpisom, Karadžiću, vrhovnom komandantu VRS-a, da je izvršena priprema snaga Drinskog korpusa za aktivna borbena dejstva prema područjima Srebrenice i Žepe.⁷⁷³ Otprilike u 03:00 sata, vojni napad na Srebrenicu započeo je sa svih položaja.⁷⁷⁴ Granatiranje je bilo intenzivno i konstantno.⁷⁷⁵ Šest raketa kalibra 120mm palo je

---

u bazu Nizozemskog bataljona u Potočarima oko 03:30 sati, a najmanje 250 artiljerijskih i minobacačkih projektila zabilježeno je u srebreničkoj enklavi do 20:00 sati.⁷⁷⁶ Poređenja radi, granatiranje Srebrenice i Potočara 7. jula bilo je manje intenzivno zbog loših vremenskih uslova,⁷⁷⁷ iako je nastavljeno.⁷⁷⁸ Oko baze Nizozemskog bataljona u Potočarima bilo je žestokog granatiranja, a zabilježeno je da su tri granate pale u Srebrenicu.⁷⁷⁹ Dana 8. jula, granatiranje je pojačano, pri čemu je 30 granata palo u Srebrenicu i Potočare.⁷⁸⁰

---

07. JULI

Oslobođenje u tekstu Vladimira Štake izvještava o posjeti mirovnog posrednika za prostor bivše Jugoslavije Karla Bilta Sarajevu: „... Bilt se susreo sa predsjednikom Predsjedništva Republike BiH Alijom Izetbegovićem, premijerom Republike i Federacije BiH Harisom Silajdžićem, te sa ministrom u ovoj Vladi i predsjednikom Državnog komiteta za saradnju sa UN Hasanom Muratovićem. Bilt je saopštio da trenutno ne namjerava otići na Pale. 'Nisam turista i idem samo tamo gdje mislim da nešto može da se uradi', kazao je Bilt, dodajući međutim da ipak ne isključuje mogućnost susreta sa vodstvom pobunjenih bosanskih Srba na Palama. Prema njegovim riječima, on kao posrednik predstavlja politički dio međunarodnih napora da se riješi teška situacija u BiH, ali da postoji i vojni dio tih napora, stavljajući tu međunarodne trupe za brzu reakciju koje pristižu u Bosnu na prvo mjesto.

Nakon jučerašnjih razgovora u Sarajevu sa mirovnim posrednikom Karlom Biltom, predsjednik Vlade F/RBiH dr Haris Silajdžić izjavio je: 'Rekli smo gospodinu Biltu da je

međunarodna zajednica izgubila naše povjerenje, i ne samo naše. Ono se može povratiti samo konkretnim akcijama. Konkretna akcija u ovom trenutku jeste snabdijevanje BiH hranom, posebno opkoljenih područja Bihaća i Srebrenice. Što se Sarajeva tiče, situacija je vrlo teška, ali još uvijek nije kritična.“

Srebrenica se u članku spominje samo u kontekstu snabdjevanja hranom. Ne spominje se napad koji, u tom momentu, traje već drugi dan.

Glas srpski, istog dana, u tekstu „Nove pobjede na Treskavici“ spominje borbe na Treskavici, Ilijašu, Vogošći, Hadžićima i drugim mjestima na sarajevskom ratištu, odnosno Glamoču i nekim drugim lokacijama ratišta sa Hrvatskom vojskom (HV). Samo u jednom dijelu se spominje Podrinje: „Jača dejstva nisu zabeležena u Podrinju... linije na ovim ratištima ostale su nepromenjene“.

Nijedan printani medij u BiH u izdanjima od 7. jula 1995 godine ne spominje da je u toku opšti napad na Srebrenicu.

08. JULI

Oslobođenje, u ratnoj hronici, preko vijesti agencije Onasa, koja se poziva na Press centar Armije RBiH, prvi put spominju Srebrenicu i Bihaćki region: „Bili su juče, u odnosu na druga slobodna područja RBiH, pod najžešćim napadima zaluđenih četničkih falangi. U Srebrenici su ubijena tri civila, a više njih je ranjeno. Posebno su učestalo granatirana naselja Sućeska i Potočari. U Srebrenici je veoma teška i humanitarna situacija. Osman Suljić, predsjednik Opštinskog prelaznog vijeća, izjavio je, kako prenosi Onasa, da su u posljednjoj godini dana međunarodne humanitarne organizacije dopremile u taj grad 2.970 kilograma dječije hrane, što je samo 1,5 grama po djetetu dnevno.“

U knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 - 1996)*, autor Tihomir Milašin prvo spominjanje situacije u Srebrenici od strane elektronskih medija u Sarajevu bilježi 08. jula: „... U 15 sati Radio BiH je dao opširan izvještaj o krajnje kritičnoj situaciji u zaštićenoj zoni Srebrenica, koju već treći dan Karadžićeve snage strahovito napadaju i granatiraju tako da se, uz masovna razaranja, ubijanja i ranjavanja, bez lijekova i instrumenata – umire i od gladi... No nema nikakve pomoći od Unprofora... Radio 99 emituje i najnoviju vijest – izjavu predstavnika Unprofora da je nešto iza 15 sati Unprofor za BiH tražio blisko prisustvo vazdušnih snaga nad Srebrenicom pošto su Karadžićeve snage prosto pregazile jednu posmatračku bazu holandskih 'plavaca' (među kojima ima i ranjenih), dok se druga baza na jugu Srebrenice, zasad, održala.“

09. JULI

Oslobođenje u tekstu pod naslovom „Tenkovi napadaju Srebrenicu“, pozivajući se na agenciju Onasa i Press centar Armije BiH navodi: „... Tokom dana na grad agresor je ispalio više od hiljadu projektila iz različitog oružja, a nastavio je i grupisanje novog ljudstva i sredstava. Naše jedinice uspješno su odbile više jakih neprijateljskih napada, praćenih artiljerijskom vatrom na području zaštićene zone Srebrenica. Karakteristično je za situaciju u ovoj zoni da je agresor djelstvovao artiljerijom po sjedištu UN u selu Potočari. U 15.35 sati juče Unprofor je zatražio od NATO-a blisku vazdušnu prisutnost avijacije Zapadnog saveza

iznad Srebrenice zbog pogoršanja stanja u ovom području, saopšteno je juče poslije podne. Jedan holandski vojnik UN smrtno je ranjen, prenosi Onasa. Prema navodima predstavnika Unprofora Džima Lendejla, oko podne Karadžićevi Srbi su 'pregazili' posmatračku stanicu UN na jugozapadnoj ivici zaštićene zone UN oko Srebrenice, dozvolivši posadi ove stanice da se evakuše prema gradu. Plavci su se povukli sa osmatračnice a tom prilikom jedan holandski vojnik je teže ranjen i prebačen je u bolnicu u Potočarima. Holanđani su zadržali drugu posmatračnicu u blizini Srebrenice, saopštio je Lendejl. Vazдушna prisutnost NATO-a iznad Srebrenice zatražena je radi 'stabilizirajućeg uticaja' kojeg avioni NATO-a imaju, saopštio je vojni portparol Unprofora, potpukovnik Geri Kauard. Prema riječima vojnog portparola Unprofora, potpukovnika Gerija Kauarda, u Srebrenici je registrovano dalje pogoršanje stanja, sa teškim granatiranjem Potočara i otvaranjem vatre iz tenkova Karadžićevih Srba na električnu centralu u području Potočara. U gradu su ubijena tri civila, a više ih je ranjeno. Samo preksinoć registrovano je 275 detonacija u srebreničkom području. Dopisnik Radija BiH iz Srebrenice javio je da su juče ujutro od gladi u ovom gradiću umrle još tri osobe. U posljednjih desetak dana od gladi je umrlo 13 osoba, među kojima su najbrojniji starci i djeca.“

U istom listu objavljen je radio-intervju novinarke Borke Rudić sa Osmanom Suljićem, predsjednikom Ratnog predsjedništva Srebrenice: „Na stanovništvo zaštićene zone Srebrenice ovih su se dana, više nego ikada do sada, sručile dvije pošasti: glad i artiljerijska oruđa Karadžićevih Srba. Prema podacima koji su nedavno stigli iz tog opkoljenog grada od gladi je umrlo 7 civila, a svakodnevno se gine i od razornih projektila upućenih sa agresorskih položaja. 'Da li je ovaj grad osuđen na umiranje ili je poligon za vojna i politička istraživanja svjetskih moćnika', zapitao se predsjednik Ratnog predsjedništva Srebrenice Osman Suljić, prilikom radio-razgovora obavljenog jučer.“

„O trenutnim zbivanjima u Srebrenici predsjednik Suljić nam je rekao: — Od deset sati (u subotu) traju žestoki artiljerijski napadi na naš grad, civilne objekte i stanovništvo, ali i na bazu i osmatračnice Holandskog bataljona mirovnih snaga. Desetine razornih projektila prčinili su ogromna razaranja, a budući da napadi traju i u vrijeme ovog razgovora, ne mogu govoriti o žrtvama. Sa koliko se žestine agresor okomio na Srebreničane govori podatak da je u posljednja tri dana poginulo 8 civila, a 27 ih je teže i lakše ranjeno. Osim što napada naša naselja, agresor granatira i bazu Holanđana, želeći da ih otjera iz Srebrenice. Naše Predsjedništvo je u stalnim kontaktima sa UN vojnicima i kako su nas izvijestili, tražili su zračnu zaštitu NATO-a. Prema njihovim riječima odgovoreno je da nema aviona. Na ovo smo ostali nijemi i potpuno svjesni da Srebrenici niko ne želi pomoći. Ovakav odnos međunarodnih činilaca, koji nije karakterističan samo za ovo vrijeme i sadašnje događaje, već je takav od početka rata, svi ustupci koji se čine Karadžićevim Srbima, znače samo jedno: natjerati Srebreničane da se iseles iz svoga grada i da se stvori etnički čist prostor u ovom dijelu naše zemlje.“

U knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, navodi se: „U 11.30 sati... A. Izetbegović razgovarao telefonom u Njujorku sa ministrom inostranih poslova BiH Muhamedom Šaćirbegovićem i naložio mu da se, povodom situacije u Srebrenici, hitno obrati Savjetu bezbjednosti, generalnom sekretaru Butrosu Galiju i drugim važnijim faktorima... U 12 sati... Radio BiH javlja da su u Srebrenici četnici, kod Zelenog jadra, zarobili **15 do 15 holandskih vojnika**, a ubili jednog. Radio BiH javlja i da će Međunarodne snage za brzu intervenciju načelno biti spremne za operativno djelovanje od sredine ovog mjeseca, a

sastojaće se od tri brigade: jedna od 4.500 vojnika Francuza i Britanaca, koji su već u BiH, druge od oko 4.500 britanskih vojnika, koji treba da stignu ovih dana, i treća kao rezerva stacionirana u Francuskoj... U 15 sati Radio BiH prvo donosi dramatičan tonski izvještaj svog reportera iz Srebrenice koji kaže da su četnici probili (prešli) granicu demilitarizovane zone Srebrenica, da se Unprofor povlači, da preostali 'plavci' bježe i da stanovništvu prijete masovan pokolj. Ministar Šaćirbegović je u Njujorku, po nalogu A. Izetbegovića, alarmirao Savjet bezbjednosti i zvanične činioce SAD, zatim u Ženevi g. sekretara Butrosa Galija i generale Žanvijeja i Smita. Premijer Silajdžić je takođe uputio hitno pismo generalnom sekretatu NATO-a Viliju Kласu... U 16 sati paljanski radio donosi samo kratku vijest, u kojoj se kaže da je 'muslimanska vojska' izvela napad i ofanzivu iz Srebrenice, na što je odlučno odgovorila 'srpska vojska' te da su 'poturice' juče u Srebrenici ubili jednog holandskog vojnika... U 17 sati Radio 99 objavljuje saopštenje vlade RBiH: 'Ako se nastave napadi na Srebrenicu, vlada RBiH će razmotriti ostanak Unprofora u BiH te pozvati dobrovoljce iz cijelog svijeta da se dođu boriti u Bosni.' Ovo je prvo ovakvo saopštenje vlade RBiH od početka rata“ – dodaje Milašin u svojoj knjizi.

Milašin je zabilježio još nekoliko izvještaja o Srebrenici na radiju BiH do kraja dana – dramatično javljanje dopisnika Radija BiH, koji kaže da su četnici probili linije, da ulaze u Srebrenicu, da su se Holanđani ukopali u zemlju i da netačno izvještavaju o situaciji, te da je „ovo vjerovatno moje posljednje javljanje“.

10. JULI

Srpske snage se nalaze na ulazu u grad. UN se oglašuje na zahtjeve za intervenciju NATO-ovih zračnih snaga.

Oslobođenje u tekstu pod naslovom „Ultimatum snagama UN“ agencije BH Press navodi: „Srpski agresor danas je postavio ultimatum pripadnicima Holandskog bataljona UN-a, zahtijevajući da napuste kontrolne punktove, kao i zaštićenu zonu Srebrenica. U toku dana, a poslije dvodnevni artiljerijskih i pješadijskih napada na zaštićenu zonu Srebrenice, agresorske snage, kao i njegove svježije jedinice pristigle iz Srbije, odlučile su da silom prođu kroz kontrolne punktove UN-a. Pripadnici Holandskog bataljona nisu htjeli odmah da napuste svoje položaje, pa im je agresor uputio ultimatum i izdao naređenje svojim jedinicama da se ovi punktovi hitno zauzmu. Nakon odbijanja ultimatum, nešto poslije 16 sati, jedinice agresorske vojske su prvo zauzele kontrolni punkt na Biljegu, a zatim i na Zelenom jadrju. Tokom ove akcije agresor je ubio jednog pripadnika Holandskog bataljona i nije dopustio komandi UN-a da izvuče tijelo poginulog vojnika iz zone dejstava. Prema posljednjim informacijama dio snaga Holandskog bataljona, njih 32, nalazi se u kasarni u Bratuncu i vjerovatno služe kao novi taoci u slučaju dejstva NATO avijacije. Pripadnici snaga UN nisu poduzeli ozbiljne korake radi sopstvene zaštite, kao i zaštite zone Srebrenice, mada su već 1. juna imali sve podatke da će jedinice srpske vojske napasti Srebrenicu.“

U članku se spominje da je srpska strana ubila jednog vojnika UN u Srebrenici. Međutim, Holandski UNPROFOR je toga dana, a i kasnije u svim svojim izvještajima, objavio da je vojnik stradao u napadu „muslimanskih boraca“ na transporter koji se povlačio sa posmatračke tačke.

Oslobođenje u tekstu „Unprofor pod zemljom“ navodi: „Povodom vijesti o teškim artiljerijsko-pješadijskim napadima na zaštićenu zonu Srebrenica, predsjednik Predsjedništva

RBiH Alija Izetbegović je tokom noći i jutro u više navrata razgovarao sa predsjednikom ove općine Osmanom Suljićem. Komunikacija sa Srebrenicom obavlja se radio-putem, budući da je ovo područje agresor izolirao i prekidajući telefonske linije. Tokom noći intenzivirani su napadi na urbano jezgro grada u kojem živi oko 60 hiljada ljudi, čiji značajan dio čine izbjeglice i prognanici. Nakon što je ispalio više od hiljadu granata, agresor je krenuo u silovite pješadijske napade. Poznato je da je Srebrenica demilitarizirano područje i da je pod zaštitom snaga UN-a.... Predsjednik Izetbegović, podrobno obaviješten o stanju na terenu, naložio je ministru vanjskih poslova R/FBiH Muhamedu Šaćirbegoviću da hitno zatraži zasjedanje Vijeća sigurnosti UN-a i da o situaciji u Srebrenici obavijesti Bijelu kuću, Stejt department, generalnog sekretara Natoa Vilija Klasa, generalnog sekretara UN-a Butrosa Galija, generale Žanvijeja i Smita, oficire međunarodnih snaga direktno odgovorne za sigurnost Srebrenice i druge međunarodne faktore. Predsjednik Izetbegović obavio je niz telefonskih razgovora sa više šefova prijateljskih zemalja i obavijestio ih o situaciji u Srebrenici. Istovremeno, predsjednik je obavio i razgovore s bosanskohercegovačkim diplomatskim predstavnicima u svijetu. Posredstvom mreže diplomatsko-konzularnih predstavništava RBiH, svim zemljama s kojima BiH ima diplomatske odnose hitno je proslijeđena informacija o zločinu nad Srebrenicom koji je dramatično intenziviran tokom prethodne noći... Nakon vanredne sjednice Vlade R/FBiH, sazvane povodom dramatične situacije u Srebrenici, predsjednik Vlade R/FBiH dr Haris Silajdžić uspio je radio-vezom stupiti u kontakt sa predsjednikom Prijelaznog općinskog vijeća Srebrenice Osmanom Suljićem. 'U 16,30 sam razgovarao sa načelnikom općine Srebrenice Osmanom Suljićem. On kaže da je situacija vrlo teška i da agresor centar grada napada sa četiri tenka. Četiri hiljade ljudi je napustilo Slapoviće i sada su u Srebrenici. Humanitarna situacija je također vrlo teška. Na moje pitanje šta čini Unprofor, rekao je da je komanda Unprofora pod zemljom, da nemaju nikakve veze sa njima, ali da ta komanda, ja sam dužan prenijeti ono što gospodin Suljić kaže, prenosi netačne podatke o zbivanjima u Srebrenici', rekao je premijer dr Haris Silajdžić."

Oslobođenje prenosi i poruku Izetbegovića američkom predsjedniku Klintonu: „Malobrojne snage UNPROFOR-a niti su voljne, niti su u stanju, zaštititi napadnuti grad, pa se više od 60.000 stanovnika od kojih su većina žene, djeca i stari ljudi, našli u smrtnoj opasnosti. Molim Vas da upotrijebite Vaš uticaj da međunarodna zajednica izvrši svoje obaveze prema ovoj zaštićenoj zoni UN i spriječi akt terorizma i genocida nad civilnim stanovništvom Srebrenice. Pisma slične sadržine predsjednik Izetbegović je uputio kancelaru Kolu, predsjedniku Francuske Širaku i predsjedniku britanske vlade Džonu Mejdžoru“.

Oslobođenje 10. jula donosi više tekstova koji upozoravaju na tešku situaciju u Srebrenici. Pod naslovom „Alarm za Srebrenicu“ navodi se: „Na početku sjednice Izvršnog odbora SDA Alija Izetbegović je ukratko informisao prisutne o trenutnom stanju u Srebrenici. 'Situacija je krajnje teška', rekao je. U poruci koju je državnim organima poslao Osman Suljić, predsjednik Ratnog predsjedništva Srebrenice, navodi se da je agresor probio linije odbrane Armije BiH na južnim prilazima gradu. Zbog toga u Srebrenicu je iz okolnih sela pobjeglo oko 4000 civila. Suljić je zatražio da se održi hitna sjednica Predsjedništva BiH i Vlade, te od međunarodne zajednice zatraži odlučna akcija kako bi se spriječio genocid nad Bošnjacima koji žive unutar ove od UN zaštićene zone. Čini se sve da se animira svjetska zajednica kako bi se spriječio genocid nad Bošnjacima unutar zaštićene zone Srebrenica, a general Delić je najavio i da će Armija preduzeti sve što je u njenoj moći.“

U kolumni pod naslovom „Enklava“ Hamza Bakšić piše: „Ujedinjene nacije ponovo, nakon marta 1993. godine, polažu ispit u Srebrenici. Više nego bilo gdje drugdje u Bosni, svjetska organizacija ostala je dužna Srebreničanima. Plavi šljemovi su u ovom gradu preuzeli oružje bosanske Armije, time i obavezu vojne zaštite, što nije bio slučaj u drugim zaštićenim zonama. Tokom ovih tridesetak mjeseci Srebrenica je bila pakao: mještani i izbjeglice zbijeni su na minimalnom prostoru, bez krova, vode, hrane, lijekova. To je, i medijski izolovan konc-logor. Srbija je određivala šta može doći do Srebrenice i kada može doći. Ujedinjene nacije su samo izvršavale što im je dozvoljeno. Srebrenica, takođe, ni u kakvoj varijanti ne može, čak ni kroz prizmu paljanske propagande, biti proglašena za vojnu opasnost po okolne Karadžićeve Srbe. Ovdje paljanska hunta želi da na najdelikatnijoj tački i na najočividnijem primjeru sruši koncept zaštićenih zona i ukloni prisustvo UN na terenu Bosne i Hercegovine. Sudeći po prvoj reakciji generalnog sekretara UN Butrosa Butrosa Galija, to im i polazi za rukom. Dovoljno je, naime, bilo ovakav Unprofor dovesti u situaciju da nešto mora da učini, pa da Gali izuzetno ažurno reaguje i izjavi kako je vrijeme za povlačenje. Očekivati je da će dobiti orkestriranu podršku. Polarizacija u odnosima velesila, koju je agresija na Bosnu i Hercegovinu pokazala, ali ne i prouzrokovala, stvorila je generalnom sekretaru poziciju da sam daje ocjene iz nadležnosti Vijeća sigurnosti. Otkud mu, inače, pravo da se izjašnjava o povlačenju ili ostajanju Unprofora? Događaji oko Srebrenice nisu bili nepredvidivi. Njima je prethodilo ispipavanje Galijeovog pulsa u bihačkoj, sarajevskoj i goraždanskoj zoni – sve do testiranja stepena sputanosti NATO-a kršenjem odluke o zoni zabranjenih letova. Vikend nije slučajno izabran za intenziviranje napada i početak kraja priče o zaštićenim zonama. Od Morijona do Smita, Unprofor je išao silaznom putanjom. Rat, iz tog istog razloga, uzlaznom. Sada se stanje može posmatrati na tri razine. Prva — opšta funkcionalnost UN. Ovaj problem Bosne i Hercegovine se tiče jednako koliko i bilo koje druge članice. Druga je razina — Ujedinjene nacije i agresija na Bosnu i Hercegovinu, danas, prije svega, u Srebrenici. Tu je naša koža u pitanju i čini se što se može. Na primjeru Srebrenice odslikaće se realne pozicije svih velesila i drugih zemalja pojedinačno. Apeli iz svijeta su korisni ukoliko dolaze od nevladinih institucija i pojedinaca. Od vlada se očekuje nešto više. Treća razina je čisto naša bosanska. Muka koja čovjeka hvata slušajući vijesti i rezignacija pod teretom neostvarenih očekivanja stvar su psihologije i svjetonazora. Izlaz iz srebreničke krize, po svoj prilici, može biti jedino stvar bosanske pameti.“

U knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, navode se vijesti sa Radija BiH – da su Akaši i generali Žanvije i Smit poslali upozorenje Palama da će, ako se napad ne zaustavi na dostignutim linijama, biti upotrebljene zračne snage NATO-a. Premijer Silajdžić je, prema Radiju BiH, rekao: „To su dobre vijesti“!

Milašin je zabilježio vijesti o Srebrenici sa Radija BiH u 10, 12 i 15, 15 i 19 sati: „Izvještač iz Srebrenice javlja da se branio grad sa četnicima bore prsa u prsa na vratima grada a da Holanđani ne pružaju nikakav otpor. Iz diplomatskih izvora u Briselu javljaju da je NATO spreman na vazдушnu akciju ali da to zavisiti od poziva UN. U Zagrebu UN i Unprofor razmatraju situaciju u Srebrenici i mogućnost upotrebe avijacije. Iz Ankare vijest da je turski predsjednik Demirel uputio hitna pisma šefovima zemalja kontakt grupe nakon prijema jučerašnje poruke predsjednika Izetbegovića. Paljanski radio u 16 objavljuje izjavu načelnika generalštaba srpskih snaga Milana Gvere da je cilj srpskih snaga samo 'neutralisanje i kontrola islamskih terorista a ne civilnog stanovništva i osvajanje zone'. Ministar Muratović, nakon sastanka Unprofora i Armije BiH, izjavio da on lično smatra da je došlo do smirenja

situacije. Akaši ponovo izjavio da Karadžićeve snage moraju poštovati demilitarizovanu zonu Srebrenica ili će se izložiti mogućnosti zračnih napada.“

U ponoć između 10. i 11. jula 1995. održan je hitan sastanak između komandanta holandskog Unprofora, potpukovnika Karremansa, i predstavnika vlasti Srebrenice, u zgradi pošte u Srebrenici. Karremans je na sastanku rekao da je Unprofor srpskim snagama dao ultimatum da se povuku iz zaštićene zone do 06.00 ujutru 11. jula ili će „biti bombardovani a u operaciji će učestvovati između 40 i 70 aviona NATO-a“. Karremans je takođe dodao da će general Rupert Smit lično sletjeti u Srebrenicu ujutro da bi se uvjerio da li je ultimatum ispoštovan. Međutim, iako je napad nastavljen ujutro 11. jula, avioni NATO-a se nisu pojavili sve do 14.30 sati kada su srpske snage već ulazile u grad. Avioni će se, tek što su započeli napad, na zahtjev holandskog ministra odbrane, vratiti u svoju bazu u Avianu, u Italiji.

11. JULI

Između 14.00 i 14.30 sati, 11. jula 1995., srpske snage ulaze u grad sa juga. Srebrenica pada. Kolona od preko 25.000 žena, djece i muškaraca panično napušta grad i bježi prema bazi holandskog UNPROFOR-a u Potočarima, 5 kilometara sjeverno od grada. Druga kolona, u kojoj se prema procjenama nalazilo 12-15.000 muškaraca i dječaka, kreće prema selu Buljim preko kojega će se probijati u pravcu Tuzle. Put u dužini od preko sto kilometara teritorije pod kontrolom srpskih snaga.

Oslobođenje u tekstu pod naslovom „Mi odlučujemo šta je opasno“ autora Vladimira Štaka navodi: „Unprofor u Srebrenici i dalje kontroliše teže naoružanje Armije RBiH, uprkos uzastopnim srpskim napadima i sve težoj situaciji u ovom istočnobosanskom području. Napadi Karadžićevih Srba na Srebrenicu se nastavljaju, saopšteno je juče u UN. Od prekjuče u toku je napad na Žepu. Tamošnje snage Armije BiH same su izuzele naoružanje koje su UN čuvale u Žepi, saopšteno je u Unproforu. UN ove događaje smatraju 'najtežom krizom u istočnoj Bosni od početka rata', saopštavajući istovremeno da i dalje stoji preksinoćnje upozorenje Mladićevoj vojsci da ne napreduje prema Srebrenici, uz prijetnju upotrebom avijacije NATO-a. Karadžićevi Srbi su od prošlog četvrtka do danas, u ofanzivi na Srebrenicu, ubili i ranili veći broj civila u gradu, te zarobili ukupno 30 vojnika iz sastava holandskih snaga Unprofora na posmatračnicama UN koje su pregazili. Unprofor odbija da zarobljene vojnike UN nazove taocima. Prema riječima civilnog portparola Unprofora Aleksandra Ivanka, razlog je što Srbi nisu tražili 'kontrausluge' i zato što je general Mladićeve vojske Tolimir obećao bezbjedan povratak Holanđana u njihove baze. Dvadeset od 30 Holanđana nalaze se u Bratuncu, ali nisu utamničeni, tvrdi Unprofor, koji je s njima uspio uspostaviti radio-kontakt. Vojnici su javili da im se oružje nalazi 'u blizini'. Unprofor je na samom južnom ulazu u Srebrenicu, rasporedio svoje vojnike kao blokadu daljem napredovanju Karadžićevih Srba, odbivši da saopšti broj UN vojnika na tom zadatku. Prema UN, radi se o lako naoružanim trupama snabdjevenim protivtenkovskim projektilima. Istovremeno, Mladiću je preksinoć poslano upozorenje da će biti upotrebljena avijacija Nata ukoliko ove UN snage budu napadnute i ukoliko se agresorske trupe ne vrate na linije demilitarizovane zone Srebrenice ustanovljene tzv. Morijonovim sporazumom iz maja 1993. General Tolimir je u direktnom kontaktu sa šefom štaba Unprofora, generalom Cisom Nikolajem, saopštio Unproforu da se 'Srbi od ranije nisu saglasili sa ovim granicama'. General Nikolaj je garantovao da činjenica kako Srbi drže 30 Holanđana neće smetati UN da pozovu eventualnu vazдушnu podršku Nata

ukoliko to bude potrebno. 'Nikolaj je Holanđanin', rekao je jedan izvor iz UN u Sarajevu koji je želio da ostane anonimn. 'Čini se da na njemu leži velika odgovornost'. Unprofor još čuva teško naoružanje snaga Armije BiH u Srebrenici i nije spreman da ga dobrovoljno preda tamošnjim bosanskim snagama, saopšteno je u UN. Prema riječima vojnog portparola Unprofora pukovnika Gerija Kauarda, Unprofor nije spreman da Bosancima dobrovoljno preda njihovo naoružanje koje čuva, zbog svoje obaveze odvratanja od napada na grad u okviru zaštićene zone UN i demilitarizovane zone Srebrenice. 'Mi ćemo odlučiti šta je opasno', kazao je on. Prema njegovim riječima, granatiranja Srebrenice su 'sporadična, a ne sistematična', zbog čega Unprofor smatra da još može kontrolisati situaciju. Međutim, upravo prema Unproforovim podacima, postojanje zaštićene i demilitarizovane zone nije spriječilo srpske napade i zarobljavanje UN vojnika. UNHCR je juče saopštio da se u srebreničkoj zaštićenoj zoni nalazi oko 45.000 ljudi, od čega je 26.000 u samom gradu. 'Srebrenica je oduvijek bila prenapučena', rekao je portparol UNHCR Kris Janovski... 'Najveći problem je granatiranje', rekao je Janovski, 'zbog čega se ljudi teško odlučuju da odu po vodu koje ima u bunarima'. Izvori UN tvrde da vazдушna podrška Nata može biti pozvana ne samo zbog eventualne opasnosti u koju mogu doći snage UN već i stanovništvo Srebrenice. UN u Sarajevu pretpostavljaju da napadi na Srebrenicu i onedavno Žepu, mogu ali i ne moraju biti obavezno namijenjeni uništenju tog područja i etničkom čišćenju. 'Srbima možda treba čip za teritorijalno cjenkanje ili žele da smanje srebreničku enklavu', kazao je anonimni izvor iz Unprofora. 'Sačekaćemo i vidjećemo dalji razvoj situacije', rekao je o tome portparol Ivanko, potvrdivši da prijetnja avijacijom Nata i dalje stoji.“

Oslobođenje prenosi i komentar Press centra Armije BiH „Srebrenica u nemilosti“: „... Tek kada je situacija u Srebrenici krajem marta 1993. godine postala krajnje dramatična, a opkoljenom narodu zaprijetio masovni pokolj, međunarodna zajednica je preuzela na sebe obavezu zaštite stanovništva. Zašto? Zato što je svim svojim prethodnim aktivnostima stanovništvu naše zemlje osporila legitimno pravo na odbranu i ostavila narod na milost i nemilost genocidnom agresoru koji je uzurpirao svo naoružanje i opremu bivše jugoslovenske vojske. Zbog toga je neprihvatljiva bilo kakva trgovina sa mjerama koje je međunarodna zajednica pravno obavezna da učini u zaštiti demilitarizovane zone, sa ukidanjem embarga. Jer, ukidanje embarga proizilazi iz neotuđivog prava međunarodno priznate Republike Bosne i Hercegovine na odbranu, kao jedna od mjera u saniranju krupnih negativnih posljedica koje je embargo proizveo za položaj naše zemlje i posebno njene odbrane... Srebrenica je danas ili sutra rezultat međunarodne politike, a ne bosanske slabosti.“

Prenosi se i izjava Hamida Algabida, generalnog sekretara islamske konferencije (OIC): „... ovaj napad je 'teško kršenje rezolucija UN'. Generalni sekretar OIC istakao je da je potrebno da Međunarodna zajednica onemogući daljnje napade na zaštićene zone.

Navode se i reakcije predsjednika Turske Sulejmana Demirela: uputio je pismo šefovima jednog broja zemalja uključujući tu Francusku, Englesku, Njemačku, Sjedinjene Američke Države, Saudijsku Arabiju, Rusiju i Egipat, a u cilju zaustavljanja napada i zaštite civilnog stanovništva Srebrenice. Sa svoje strane, potpredsjednik turske vlade Hikmet Çetin poslao je pisma generalnom sekretaru Nata Viliju Klasu i generalnom sekretaru UN Butrosu Galiju, apelujući na njih da učine potrebne napore kako bi organizacije kojima oni stoje na čelu, postale dosljedne u cilju sprečavanja i zaustavljanja agresije na zaštićenu i demilitariziranu zonu Srebrenica.

Oslobođenje objavljuje i vijest iz Tuzle: „U toku noći predstavnici Opštine Srebrenica, Tuzlansko-podrinjskog kantona i Komande 2. korpusa Armije RBiH, održali su sastanak sa predstavnicima Unprofora na kome je zatražena hitna akcija UN za spašavanje civila Srebrenice. Na sastanku je članovima Komande Unprofora za sektor Sjever-Istok predat ultimatum od četiri tačke u kojem se od Unprofora zahtijeva da: prekine četničke napade, vrati sve snage UN na sve kontrolne punktove oko zaštićene zone Srebrenica, povlačenje četničkih snaga van demilitarizirane zone Srebrenica i ukoliko se ne udovolji prethodnim zahtjevima – bombardiranje agresorskih položaja. Ako UN ne ispuni ovi zahtjevi, najavljeno je na sinočnjem sastanku, žene i djeca Podrinja, koji borave u Tuzli i okolnim opštinama, blokirat će sve baze Unprofora u okolini Tuzle. Predstavnici Unprofora su izjavili da će razmotriti sve zahtjeve i o tome obavijestiti sve učesnike sastanka. Oni su bili iznenađeni najavom blokade njihovih baza, jer po njima 'oni ne snose nikakvu krivicu za nesreću Srebrenice'“.

Oslobođenje objavljuje i komentar Ibrahima Prohića sa pitanjem hoće li Nato intervenisati u BiH i naslovom „Oluja iz zavjetrine“: „Stipe Mesić je prije nekoliko dana u Sarajevu iznio uvjerenje da izuzetno velika koncentracija vojnih efektivata Nata u neposrednoj bilizini ex-Jugoslavije mora imati svoje opravdanje i 'da će na kraju rezultirati odgovarajućom akcijom.' Jedna obimna vojna operacija uz upotrebu velike vatrene moći priželjkuje se ili očekuje od početka rata na ovim prostorima, ali se još nije desila. 'Balkanska oluja', po ugledu na 'Pustinjsku oluju'... Nejasno je da li Mesić ima neke informacije koje javnosti nisu poznate ili svoju tvrdnju zasniva na korektnoj primjeni logičkih pravila. Mesić polazi od premise da u kapitalizmu sve što košta mora dati efekte, tj. mora imati svoje opravdanje. A silno gomilanje vojske i naoružanja – košta. Novac ne smije biti bačen... Teoretski, postoje dva načina razrješenja. Prvi, da koncentracija naoružanja i prijetnja silom koja odatle proističe izazovu potreban psihološki pritisak na Srbe (Beograd i Pale) i da omekšaju njihov stav, i drugi – upotreba oružja... Beogradski režim i Karadžićevi četnici još ne razumiju poruke diplomatskog karaktera. Hoće li se pokazati da je neophodan udarac pesnicom? Da li se taj trenutak približava? Rat u Bosni dostiže kulminaciju. Hoće li se nastaviti konfuzija međunarodne zajednice ili će 'kvantitet preći u kvalitet', onako kako to predviđa Stipe Mesić? Da li je Srebrenica tačka na kojoj će biti dostignuta kritična masa?“

Još jedan komentar 11. jula 1995. objavljuje *Oslobođenje*. „Živi zid“ Zije Dizdarevića: „Od svih (ne)zaštićenih zona, srebrenička je najnezaštićenija. Tamo je oko šezdeset hiljada ljudi. Među njima su u najvećem broju djeca, žene, starci, onemoćali. Mahom su Bošnjaci. Već sama ta činjenica, uz onu o nezaštićenosti, dovoljan je izazov za četničke krvoloke. No, Srebrenica njima smeta i iz drugih razloga. Srebrenica je simbol trajnosti bosanskohercegovačke državnosti. Stalno je kroz istoriju bila na oku i udaru velikosrpskih hegemonata. Najprije kao rudnički izvor bogatstva, a potom i kao svjedočanstvo bosanske i bošnjačke životnosti. Tokom ove agresije Srebrenica je već bivala na najžešćim udarima. Nema šta se na tamošnji svijet nije obušavalo i šta se još ne sručuje. Paljanske radionice laži u više navrata tvrdile su o njenom padu, iako je Srebrenica i simbol herojskog otpora, dokaz neuspjeha srpskih nacifašista. Miloševići i karadžićevi nanizali su lijep broj poraza. Mogli bi im preći u nezdravu naviku. Njima je nužan uspjeh – 'pobjeda'. Nužan im je i masakr. Zlo je njihov motiv, a zločin cilj. Namjeravaju utjerati strah u kosti svima u svim 'zaštićenim' zonama. Ubilački napad na Srebrenicu je i iskaz velikosrpske huje zbog mapa iz plana kontakt-grupe. Naime, Srebrenica je u onih 51 odsto. Istina, to je područje, poput goraždanskog i žepačkog, ovičeno

kao ostrvo. Ali, te oaze slobode zasijecaju i presijecaju tkivo umišljene 'RS'. Zatiranjem Srebrenice agresor bi, dakle, htio postići niz za njega bitnih ciljeva“.

Prema informacijama iz više izvora, kao što su izvještaj nizozemskog Instituta za istraživanje rata (NIOD) iz 2002. godine i izvještaj UN o Srebrenici iz 1999. godine, te izjave visokih zvaničnika UN, NATO-ovu zračnu operaciju u kojoj je učestvovalo najmanje 12 borbenih aviona, započetu 11. jula poslije podne, sa ciljem da se spriječi pad zaštićene zone, zaustavio je nizozemski ministar odbrane Joris Vorhoeve. On je telefonom iz Haga nazvao NATO-ovu komandu u Avianu, Italija, uzviknuvši: Stop, stop!.

Ministar Vorhoeve je ovo uradio kada je general Mladić, navodno, zaprijetio da će likvidirati 30-ak nizozemskih vojnika koji su se nalazili na teritoriji pod kontrolom srpskih snaga.

Nakon što je zvuk NATO-ovih borbenih aviona iščezao sa neba iznad Srebrenice, stanovništvo je napustilo grad i okolna sela i krenulo u pravcu Potočara, nekoliko kilometara sjeverno od Srebrenice, gdje se nalazila baza holandskog UNPROFOR-a. Iz mase se izdvojila kolona od 12 do 15.000 ljudi, većinom muškaraca, koja je krenula u proboj prema slobodnoj teritoriji u pravcu Tuzle. Jedan dio muškaraca u koloni je bio naoružan – po nekim procjenama ne više od 10%, uz veoma ograničenu količinu municije sa obzirom na to da su se borbe za grad vodile pet dana pa je veći dio municije potrošen do 11. jula.

Druga grupa, od 25.000 ljudi, većinom žena i djece, ali i muškaraca i dječaka (skoro 2.000) stiže pred bazu holandskog UNPROFOR-a u Potočarima. Holandjani dozvoljavaju ulaz u bazu ali ga nakon dva sata zatvaraju. Na ovaj način u bazu je ušlo 5.000-6.000 ljudi, dok je pred bazom, u panici i strahu, ostalo oko 20.000 ljudi. Oni će biti potpuno izloženi torturi srpskih snaga kada one stignu u Potočare predvođene generalom Mladićem, sutradan 12. jula.

Prvo spominjanje situacije u Srebrenici u listu *Glas Srpski* bilježi se 11. jula. Dakle, na dan ulaska srpskih snaga u grad, odnosno na šesti dan napada na Srebrenicu.

Na naslovnoj stranici dnevnog lista *Glas srpski* navodi se izjava general-potpukovnika Milana Gvere, „Saterani teroristi iz Srebrenice“: „Sadašnje naše borbene aktivnosti usmerene su samo na neutralisanje muslimanskih terorista, a nikako protiv civila i pripadnika UNPROFOR-a, podvukao je general Gvero, napominjući da su neki pripadnici UNPROFOR-a, zbog lične sigurnosti, prešli na srpsku teritoriju i sada su 'naši gosti', dobro smešteni i obezbeđeni. Poslednjih nedelja muslimanski teroristi iz Srebrenice su se uključili u propalu ofanzivu oko Sarajeva. Spalili su selo Višnjicu i masakrirali meštane. U širi rejon iznad Srebrenice ubacili su oko 250 terorista koji su pobili više civila među kojima i šestoro dece, masakrirali su naše drvoseče, i stalno vršili napade na naša vozila za snabdevanje izvan zone Srebrenice... Stalno upadaju u naša sela, krađu stoku i mnogo drugog, da bi ovih dana preduzeli širu vojnu akciju radi spajanja sa Žepom u kojoj je ubijen vojnik UN“.

Na istoj, naslovnoj stranici je i tekst „Srljaju i ginu“: „Prema saznanjima nadležnih organa srpske vojske, nakon velikih gubitaka u poslednjim borbama na sarajevskom ratištu u muslimanskim jedinicama sve češća pojava samoranjavanja, dezerterstva i drugih načina izbegavanja borbe“.

Glas srpski 11 jula 1995. donosi i širi pregled stranih reakcija: „Londonski analitičari o Bosni - od UN se očekuje pravednost“ (podnaslov) – „Gali je, ukazuje 'Gardijan', propustio da kaže da je najnovije zaoštavanje krize u Bosni izazvano 'pogrešno savetovanim' bombardovanjem srpskih položaja krajem maja.“ „Njujork Tajms: 'Razdor između Amerikanaca i Evropljana' – ...

Njujork Tajms upozorava danas da je balkanska kriza dovela evropsko-američke odnose do najvećeg stepena napetosti i uzajamnog nepoverenja posle drugog svetskog rata, prenosi dopisnik SRNE iz Klivlenda...Vašington namerava da stalnim sabotiranjem evropske strategije na Balkanu legalizuje svoje učešće u ratu protiv Srba – upozorava Njujork Tajms“.

Glas srpski navodi i da: „NATO vežba povlačenje UNPROFOR-a“ ali prenosi i posljednje vijesti iz UN: „Savet bezbednosti UN – Hitno o Srebrenici“: „Savet bezbednosti UN trebalo je danas da raspravlja o situaciji u Ruandi, ali je po hitnom postupku promenio dnevni red i na prvo mesto stavio situaciju u Bosni i Hercegovini. Ministar inostranih poslova muslimanske vlade u Sarajevu, Muhamed Šaćirbej, zahtevao je hitnu sednicu Saveta povodom navodnih srpskih napada na Srebrenicu i zatražio da UN i NATO ispune 'svoje obaveze' o bombardovanju srpskih položaja u slučaju napada na zaštićene zone... Jasuši Akaši je uputio pismo generalu Ratku Mladiću i zapretio bombardovanjem, ukoliko se ne obustave napadi na Srebrenicu.“

U knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, prenosi se: „Radio BiH zabilježio je sljedeće vijesti o situaciji u Srebrenici: '... Nakon jučerašnjeg upozorenja Unprofora srpskim snagama da zaustave napad i povuku se na ranije srebreničke linije, vojna komanda Karadžićevih snaga sinoć je uzvratila svojim ultimatumom Unproforu da se u roku od 48 sati svi Plavi šljemovi i vojnici Armije BiH povuku iz demilitarizovane zone Srebrenica, a poželjno je i civili.' U 11 sati Radio BiH prenosi izjavu predstavnika Unporofora u Sarajevu da je jutros u Srebrenici mirno. Sinoć su Karadžićeve snage otvorile jaku vatru na utvrđene holandske 'plavce' na jugu zone. Njihov komandant je zatražio podršku NATO aviona ali je komanda Unprofora to odbila sa obrazloženjem da je već bio pao mrak, a da je mali razmak između Karadžićevih trupa i Plavih šljemova. U 11.30 sati Radio 99 emituje izjavu predstavnika UN pukovnika Gerija Kauarda da Unprofor odbacuje Karadžićev ultimatum, rekavši da će Unporofor braniti Srebrenicu i upozorio na moguću intervenciju aviona NATO. Francuska ponudila svoje helikoptere da se u Srebrenicu prebace međunarodne snage za brzu intervenciju... te tako pojačaju pozicije holandskih plavih šljemova. Još se ne zna hoće li ovo biti prihvaćeno. Radio 99 je prenio i saopštenje Jasušija Akašija da je on odobrio upotrebu vazdušnih snaga NATO-a. Pa je tako sada sve u rukama komandanata Unprofora.“

Prema Milašinovim zabilješkama, Radio BiH u 13 i 14 sati nije dao nikakve vijesti iz Srebrenice. To se, na neki način, poklapa sa događajima na terenu jer je su srpske snage u grad ušle između 14 i 14.30 sati.

Zabilježeno je da je Radio BiH u 15 sati izvijestio da su srpske snage prodrle u prve kuće u Srebrenici sa pješadijom i pet tenkova, te da vojnici Unprofora ne daju otpor. Agencija BH PRESS je objavila „upravo pristiglu“ informaciju da su avioni NATO-a oko 14 sati bombardovali ali da se ne zna na koje ciljeve. Unporofor tvrdi da imaju slabe informacije iz Srebrenice te da su Holanđani gađani minobacačima i da su odustali od da pruže otpor, kao i to da tu snage za brzu intervenciju neoperativne.

BiH Radio emituje i izjavu premijera Silajdžića nakon razgovora sa predsjednikom opštine Srebrenica Osmanom Suljićem u kojoj premijer kaže „izdaja je, izgleda, kompletna“, odnosno da postoji dogovor Unporofora i srpskog agresora. Radio BiH prenosi i vijest sa CNN-a prema kojoj su avioni NATO-a oko 14.40 sati napali kolonu srpskih tenkova, da se akcija nastavlja, i da je pogođen jedan srpski tenk.

Navodi se, takođe, da u 16 sati paljanski radio uopšte ne spominje napade NATO aviona. Zatim, da se srpski predstavnik Aleksa Buha sastao sa portugalskim ambasadorom u

Njemačkoj gdje je predloženo da se mirovni plan kontakt-grupe umrtvi a da se ponovo oživi Kutilijerov plan o podjeli BiH na tri nacionalne republike. Buha je takođe izjavio da je 30 pripadnika holandskog bataljona pobjeglo na srpsku stranu i da su oni sada gosti u Bratuncu i „da ih Unprofor može vratiti kada god hoće“.

Do kraja dana Radio BiH objavljuje još nekoliko vijesti o situaciji u Srebrenici. Između ostalog: da je premijer Silajdžić, u intervjuu BBC-ju, razočarano izjavio da su NATO udari došli prekasno, da je uništen samo jedan srpski tenk i da to nije ništa, i da je moguć egzodus 40.000 stanovnika Srebrenice. Takođe je izjavio da je uvjeren da će sada doći do ukidanja embarga na oružje od strane SAD „kako bismo se sami branili.“

Radio BiH je javio da je predsjednik Izetbegović „negdje na frontu“ i da se sastao sa komandantom generalštaba ABiH generalom Rasimom Delićem i komandantima korpusa BiH.

12. JULI

Oslobođenje i dalje prednjači po broju tekstova koji govore o Srebrenici, uočavajući da se radi o događaju bez presedana u bosanskom ratu. Između ostalog prenose saopštenje Građanske demokratske stranke: „U cilju zaoštavanja odgovornosti svih međunarodnih činilaca zaduženih za živote stanovnika Srebrenice, GDS predlaže da se pristupi prikupljanju dokaza o saučesnicima u genocidu nad građanima Srebrenice i da se za sve saučesnike otvore dosjei“.

Nastavlja se i intenzivna diplomatsko politička aktivnost, navodi ovaj list: „Povodom opšteg napada srpskog agresora na Srebrenicu, predsjednik Vlade R/F BiH dr Haris Silajdžić primio je zamjenika američkog ambasadora u Sarajevu Flečera Bartona. Tokom sastanka premijer je od američkog diplomate zatražio da svojoj vladi prenese da je genocid nad narodom u Srebrenici posljedica primjene embarga na oružje za legalne organe BiH“.

Nešto slično se navodi i u Silajdžićevoj novoj poruci: „Predsjednik Vlade RBiH dr Haris Silajdžić uputio je pismo lideru republikanske većine u Senatu Robertu Dolu, u kome se kaže: 'Danas su Ujedinjene nacije prepustile srpskim teroristima zaštićenu i demilitarizovanu zonu Srebrenica. Bespomoćni civili u toj zoni izloženi su masakru i genocidu. Ovim je definitivno potvrđeno da UN i međunarodna zajednica učestvuju u genocidu nad narodom Bosne i Hercegovine. Danas, u Srebrenici, pao je najjači argument protivnika dizanja embarga na oružje. Oni su tvrdili da će dizanje embarga na oružje ugroziti sigurnost zaštićenih zona. Narod u Srebrenici izložen je masakru upravo zbog toga što nije imao oružje da se brani, a Ujedinjene nacije nisu htjele da ga zaštite. U toku su stalni napadi i na sve druge zaštićene zone u BiH. Zato, mi smatramo da je veoma važno da američki Senat, što prije, donese odluku o dizanju embarga na oružje za legalnu Vladu BiH.'“

Nastavljaju se protesti u Tuzli, javlja dopisnik Vehid Jahić: „Osim toga, od Unprofora traže da se general Houkland vrati u svoju zonu odgovornosti i preuzme komandu nad jedinicama, te da sa šefom civilnog sektora Bajzerom insistira na trenutnom prekidu svih borbenih djelovanja agresora na zaštićenim zonama u Srebrenici i Žepi, da se vojnici Unprofora vrate na kontrolne punktove i linije razgraničenja, koja su bez borbe napustili, te da se agresori povuku na početne položaje. Na kraju se upućuje proglas svim Bošnjacima u inozemstvu da organiziraju protestne skupove upozorenja narodima i vladama država u kojima žive.“

O protestima povodom Srebrenice, Mirsad Mustafić, povjerenik SO Srebrenica u Tuzli, kaže: „Osim toga rekao sam im da će Podrinjci totalno blokirati sve baze Unprofora na slobodnim prostorima Tuzlansko-podrinjskog kantona, a ne samo jednu ili dvije. Mi se borimo za narod koji je ostao u Srebrenici i Žepi, mi se borimo da Vlada i međunarodna zajednica ispune obećanja koja su data narodu koji je ostao u četničkom okruženju i takozvanoj zaštićenoj zoni.“

Oslobođenje prenosi i reakcije iz inostranstva: „Ukoliko to Ujedinjene nacije zatraže, Francuska je spremna da vojno interveniše ako se ukaže mogućnost ponovnog vraćanja statusa zaštićene zone enklave Srebrenica, čiji prostor su zauzele srpske snage, izjavio je francuski predsjednik Žak Širak. Govoreći na press-konferenciji zajedno sa njemačkim kancelarom Helmutom Kolom, Širak je izjavio da bi Vijeće sigurnosti trebalo da od već oformljenih snaga za brze reakcije zatraži da 'ponovo uspostave integritet srebreničke enklave'. 'Francuska je spremna da upotrijebi vlastita sredstva na zahtjev Vijeća sigurnosti', rekao je Širak sa čijom se izjavom složio i Helmut Kol. Obojica lidera su u redovnom kontaktu sa holandskom vladom, čiji se pripadnici snaga UN nalaze u Srebrenici, kako bi sazvali hitan sastanak Vijeća sigurnosti. Širak je na kraju naglasio da u slučaju da međunarodna zajednica prihvata pad Srebrenice, on 'ne vidi šta bi to Srbe zaustavilo kada se radi o ostalim enklavama ili Sarajevu', rekao je on.

„Britanski premijer John Major (Džon Mejđžor) podržao je akciju aviona NATO-a koji su u sklopu bliske zračne podrške pomagali snagama Unprofora u odbrani demilitarizovane i sigurnosne zone Srebrenica. 'Naređenje za dještvo aviona Nata stiglo je od komandanata sa terena', rekao je Major. 'Komandanti su procijenili da je zračna podrška neophodna za zaštitu snaga UN u Srebrenici kao odgovor na činjenicu da bosanski Srbi nisu poslušali eksplicitna upozorenja koja su im ranije bila upućena', rekao je Major i potom izrazio i svoju zabrinutost da bi konflikt u BiH mogao ugroziti snage UN na terenu“.

Do momenta objavljivanja ove informacije u Oslobođenju, grad Srebrenica je već 24 sata pod kontrolom srpskih snaga. Masa od 25.000 bošnjačkih izbjeglica je u i oko baze UN u Potočarima, a kolona od preko 12.000 muškaraca se pokušava probiti preko teritorije pod kontrolom srpskih snaga. Kolona je 12. jula upala u zasjedu i izložena je neprekidnom granatiranju. Stotine ljudi već je ubijeno i ranjeno. Stotine i hiljade se predaju srpskim snagama. U Potočare stižu srpske snage i počinju odvajati muškarce i dječaka od žena i djece. Jedan broj muškaraca je ubijen na licu mjesta dok je većina odvedena u Bratunac na fudbalski stadion.

Oslobođenje prenosi i poruku reisu-l-uleme Islamske vjerske zajednice BiH Mustafe ef. Cerića: „Draga braćo, u ovim teškim i dramatičnim trenucima u kojima se nalazi Srebrenica i sav bošnjački narod, mi vam poručujemo da smo uz vas, da ste vi svi neodvojivi dio našeg bića i naših misli. Poručujemo vam da činimo sve da vam pomognemo. Sa vama je u ovom trenutku i čitav islamski svijet, kao i sav poštenu svijet. Svi oni nastoje iznaći najbolje mogućnosti ublažavanja vaše patnje i sprečavanje zločina koji se nad vama čini. Međutim, mi se moramo prvenstveno osloniti na sebe, na svoje snage i na našeg Stvoritelja koji nam je pomogao i u najtežim situacijama, kada se mislilo da izlaza nema. Zato se morate na najvišem stupnju ujediniti i organizirati, stisnuti jedni uz druge s jednom mišlju da ste svi samo braća i da branite jedni druge braneći tako svoju Srebrenicu i cijelu Bosnu.“

Zasjedala je i Vlada R/FBiH, navodi *Oslobođenje*: „Raspoložive informacije govore da je Unprofor prepustio srpskim teroristima zaštićenu i demilitarizovanu zonu Srebrenice.

Desetine hiljada civila napuštaju grad i kreću se prema Potočarima. Nema pouzdanih podataka o žrtvama, ali je izvjesno da je veliki broj ubijenih i ranjenih civila. Humanitarna situacija prognanog stanovništva je katastrofalna. Vlada je preduzela sve što je u njenoj nadležnosti i njenoj moći da spriječi ovu tragediju. Na žalost, UN su svojim pasivnim odnosom pomogle srpskim teroristima da izvrše genocidni progon stanovništva Srebrenice. Vazдушna akcija Nata došla je veoma kasno i bila je veoma slaba. Očigledno je da se čekalo da srpski teroristi okupiraju Srebrenicu, pa su tek tada izvedena ograničena djestva avijacije Nata. Vlada je naložila ministru vanjskih poslova Muhamedu Šaćirbegoviću da zahtijeva od Savjeta bezbjednosti UN da odmah odredi ultimatum za ponovno uspostavljanje sigurnosne zone Srebrenica. Ako se u roku 24 sata srpski teroristi ne povuku iz zaštićene zone Srebrenice, Vlada insistira da se nastave zračni udari, sve dotle dok zaštićena zona ponovo ne bude stavljena pod kontrolu UN, u skladu sa rezolucijom 819 Savjeta bezbjednosti UN i drugim relevantnim rezolucijama. Od Savjeta bezbjednosti se takođe traži da preduzme hitne mjere zaštite sigurnosne zone Zepa, jer je i na ovu zonu počeo opšti napad srpskih terorista“.

Pod naslovom „Izdaja“ autor Emir Habul komentariše: „Uz svesrdnu pomoć međunarodne diplomatije i uz zakašnjelo reagovanje Nata, omogućen je pad Srebrenice. Ovo drevno bosansko mjesto nad kojim se zgusla bošnjačka tragedija pokazuje istovremeno dvije stvari: Zapad je imao i moći i avione da spriječi srpska osvajanja, ali to nije htio uraditi. Rijetko je u analima diplomatije bilo zabilježeno tako mnogo bijede, patnje i opskurne trgovine kao u srebreničkoj tragediji. Srebrenica jednostavno izdana. Savjet bezbjednosti je, proglašavajući ovo područje zaštićenom zonom, prethodno razoružavši pripadnike Armije, preuzeo obavezu o zaštiti ovog područja. Kad je postalo očigledno kakve su Mladićeve namjere, u kancelarijama Unprofora i diplomatskim ložama zauzeta je poza kakvu birokratija zauzima u odsudnim trenucima - gluh, nijem, slijep. Holandski ministar odbrane priznao je juče u Briselu da je tražio obustavu udara aviona Nata sa obrazloženjem da je 'primio terorističke prijetnje bosanskih Srba' koji drže kao taoce 30 holandskih plavih šljemova. Jednim potezom ovog ministra žrtvovano je 40.000 civila, a cijelo područje pretvoreno u kolektivni zbjeg s neizvjesnom sudbinom.“

Oslobođenje prenosi i reakcije iz štaba UN: „Snage Unprofora povukle su se iz Srebrenice prema sjeveru zaštićene zone UN oko ovog mjesta dok su Karadžićevi Srbi ušli u ovaj grad, saopšteno je sinoć u Unproforu, a zajedno sa ovim snagama, povlače se hiljade stanovnika srebreničkog područja, u strahu od Karadžićevih Srba. 'Grad je potpuno prazan. Radi se o velikom egzodusu', rekao je Stefan Oberajt, pripadnik organizacije 'Ljekari bez granica'. Pod stalnim vatrenim djestvom je na desetine hiljada Srebrenčana, bez hrane i vode. Bolnica u Srebrenici je evakuisana juče oko 15.30 sati, tvrde u UN. Udari avijacije Nata, izvršeni juče, po svemu sudeći, nisu bili efikasni i nisu bili pozvani na vrijeme. Nato kasni Prema podacima UNHCR, stanovništvo srebreničkog područja povlači se prema Potočarima, gdje je okružilo bazu Unprofora. Po riječima portparola UNHCR Krisa Janovskog, ova agencija UN će najvjerovatnije od Karadžićevih Srba tražiti sigurnu evakuaciju stanovništva prema Tuzli. 'Ovo je katastrofa za koju smo se nadali da se neće dogoditi', kazao je Janovski. U Zagrebu je sinoć održan sastanak specijalnog Galijevog izaslanika za područje bivše Jugoslavije Jasušija Akašija sa predstavnicima UNHCR, ali nije bilo detalja u vezi s ovim sastankom. 'Zabrinuti smo za naše ljude', izjavio je sinoć portparol Unprofora Aleksandar Ivanko i dodao: 'Srebrenica je pregažena, svi se povlače'. Unprofor nije uspio da zaštiti zonu UN, što je bila njegova osnovna dužnost... Prema izvorima Unprofora, zaštićene zone UN je od 1993. godine trebalo da čuva ukupno 30.000 vojnika, a zemlje-učesnice UN misije obezbijedile su svega oko 7.000.

Unprofor je sve do jučerašnje tragedije, u Srebrenici držao 450 vojnika, a trebalo je da ih bude 700, čak po 'reduciranom' programu. Ostali vojnici UN nikada nisu stigli u Srebrenicu zbog 'logističkih problema' koje nameću Karadžićevi Srbi, još od formiranja demilitarizovane zone, blokirajući konvoje UN i sprečavajući normalnu rotaciju snaga Unprofora.“

Na naslovnoj stranici dnevnog lista Glas srpski navodi se: „NATO bombardovao srpske položaje oko Srebrenice“. Takođe se navodi „Terorizam podržan avionima“, te da je „Odluku o agresiji donio komandant UNPROFOR-a za prethodnu Jugoslaviju general Žanvije, a na zahtjev generala Gobijara, glavnokomandujućeg 'plavih šljemova' u Sarajevu.“

Na istoj stranici je i „Pismo generala Ratka Mladića generalu Rupertu Smitu“: „U kojem Mladić piše da Muslimani u Srebrenici nisu nikada demilitarizovani i da zloupotrebljavaju prisustvo UNPROFOR-a, te da ubijaju nevine srpske civile. Mladić Smitu garantuje da su pripadnici UNPROFOR-a potpuno sigurni“.

Prenosi se i stav dr Alekse Buhe: „Srebrenica je terorističko uporište – 'Srebrenica je terorističko uporište iz koje su muslimani poslednjih mjesec dana izveli više napada na srpska naselja i ubili 30 Srba, što civila što boraca... Iako im je dozvoljeno da se vrate u Srebrenicu, holandski vojnici su izrazili želju da ostanu na našoj teritoriji i sačekaju smenu' - objasnio je Buha“.

Sedmični list (srpsko) *Oslobođenje* piše o događajima u Srebrenici u izdanju od 12. jula. Dakle, dan nakon ulaska srpskih snaga u grad Srebrenicu. Na naslovnoj stranici se navodi: „Još jedna velika pobjeda srpske vojske“, a u nastavku izvještava: „Oslobođena Srebrenica - Srpska vojska je u utorak kasno popodne u nezadrživom jurišu uprkos bombama NATO avijacije uspela da oslobodi veliko muslimansko uporište – grad Srebrenicu. Vojnici holandskog bataljona UNPROFOR-a povukli su se pred armijom Republike Srpske a s njima i hiljade muslimanskih civila u bazu UN Potočari nadomak Srebrenice. Muslimanska vojska se masovno u grupama predala srpskim jedinicama i s njima se postupa po međunarodnim pravilima ratovanja... 'Cilj ove operacije VRS na ovome prostoru nije nedužno muslimansko stanovništvo niti jedinice UNPROFOR-a već da urazumimo muslimanske teroriste da se više ne bave terorizmom na prostoru koji im je dobrom voljom srpskog naroda bio ustupljen' – izjavio je komandant GŠ VRS general-pukovnik Ratko Mladić... O čekuje se da poučeni iskustvom Srebrenice i muslimani iz Žepe predaju oružje srpskoj vojsci“.

U članku se spominje da se hiljade civila nalaze u Potočarima. Toga dana, 12. jula, i sljedeći dan, 13. jula, srpske snage će u Potočarima odvojiti skoro 2.000 muškaraca i dječaka i odvesti ih na strijeljanje. Jedan broj će biti ubijen na licu mjesta u Potočarima. Navodi se da se „Muslimanska vojska masovno predaje“. No, šta se nakon toga dogodilo sa tim ljudima utvrdiće tek MKSJ (Međunarodni krivični Sud za bivšu Jugoslaviju). Oni će svi biti likvidirani u masovnim egzekucijama u narednih nekoliko dana.

U knjizi Tihomira Milašina *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)* stoji: „Na Radiju BiH i ostalim stanicama se opisuje tužna i teška sudbina Srebrenice... Muhamed Šaćirbegović, ministar vanjskih poslova BiH, dobio nalog da odmah traži hitnu sjednicu Savjeta bezbjednosti radi ponovne uspostave zaštićene zone. Bijela kuća osudila osvajanje Srebrenice nazivajući taj korak odvratnim činom; sa Robertom Dolom prethodnu noć telefonom razgovarao i premijer Haris Silajdžić; vođa većine republikanaca u američkom senatu traži ukidanje embarga uz obrazloženje da je UN u Srebrenici doživio fijasko; Amerika treba jednostrano da ukine embargo; u Njujorku zasjeda Savjet bezbjednosti u vezi ponovnog uspostavljanja zaštićene zone po nacrtu Francuske, Britanije i Njemačke a Rusi i

Kinezi su protiv; u Srebrenici Karadžićeve snage uperile topovske cijevi na desetak hiljada blokiranih bošnjačkih izbjeglica u Potočarima, gdje su sa njima i holandski 'plavci', te zaprijetile da će pucati u slučaju novih avio napada NATO-a (saopštio glasnogovornik UN u Sarajevu, Aleksandar Ivanko); u 15 sati Radio BiH javlja da je predsjednik Izetbegović na press konferenciji u Sarajevu izjavio: 'UN treba da silom ponovo uspostave zonu Srebrenica, u granicama kakva je bila ranije. Ako to neće ili ne mogu, neka to kažu. Neka isto postupe i ako ne mogu pomoći izbjeglicama iz Srebrenice', nadalje je dodao da se nakon zauzimanja Srebrenice međunarodna zajednica ponaša nejasno, konfuzno i dvolično; premijer Silajdžić izjavio da je svaka vlada, koja je nakon Srebrenice protiv ukidanja embarga na oružje, saučesnik u genocidu i dodao daje glavni krivac Jasuši Akaši; ministar vanjskih poslova Velike Britanije Malkolm Rifkind rekao da je prijedlog francuskog predsjednika Širaka da se za intervenciju u oslobađanju Srebrenice upotrijebe snage za brzu reakciju – neostvariv, jer je enklava 70 kilometara daleko od teritorije F BiH; u 15 sati paljanski radio prvi put otvoreno govori o Srebrenici uz objašnjenje da je srpska vojska izvršila silovit udar i oslobodila Srebrenicu nakon terorističkih napada Muslimana iz enklave te da će se prema muslimanskim zarobljenicima postupati prema međunarodnim konvencijama; radio je najavio isto i za Žepu; u 17 sati Radio BiH daje informaciju da su srpske snage ušle u mjesto Potočare kod Srebrenice, gdje je izbjeglo oko 20.000 stanovnika, te da su razoružani holandski vojnici i da su autobuse pune izbjeglica Karadžićeve snage uputile prema Tuzli; u 19 u vijestima Radija BiH sati predsjednik Izetbegović osudio Akašija za nastalu situaciju; premijer Silajdžić izjavio da raspolaže informacijom da 'četnici sada autobusima i kamionima, uz pratnju holandskih Plavih šljemova, upućuju žene, djecu i starce prema Kladnju i dalje prema Tuzli, a muškarce odvođe u Bratunac, vjerovatno u logor', te da srpske snage sa dvije strane napadaju Žepu; Šaćirbegović se u Briselu sastao sa nekoliko funkcionera NATO-a; američki general Lejton Smit izjavio da je NATO i dalje spreman na vazdušne akcije i na zaštitu preostalih zaštićenih zona, ali na poziv UN; u Londonu se sastala Kontakt-grupa gdje je prisustvovao i Karl Bilt; u 21 sat Glas Amerike javlja da je Savjet bezbjednosti upravo jednoglasno usvojio rezoluciju broj 1004, u kojoj je srpske snage pozivaju da odmah obustave okupaciju i da se povuku iz demilitarizovane zone Srebrenica; generalnom sekretaru UN je naloženo da učini sve što može ali on, umjesto toga, odlazi na put u posjetu afričkim zemljama; predstavnik za mirovne misije u Njujorku izjavio da Unprofor ne može štiti sigurnosne zone.“

13. JULI

Srpske snage 13. jula u Potočarima nastavljaju sa odvajanjem muškaraca i dječaka koji su se nalazili u masi od oko 25.000 izbjeglica. Kada je kolona izbjeglica stigla u Potočare, 11. jula poslije podne, holandski UNPROFOR je u prva 2-3 sata dozvolio ulazak u svoju bazu da bi onda donio odluku da ovaj prolaz kroz ogradu zatvori. Na ovaj način oko pet do šest hiljada izbjeglica je ušlo u bazu dok je masa od oko 20.000 izbjeglica ostala ispred baze. Srpske snage su u Potočare ušle tek sljedeći dan prije podne, 12. jula iz dva pravca – iz Bratunca i Srebrenice.

Žene i djeca su iz Potočara deportovani kamionima i autobusima preko Bratunca prema Kladnju. Deportacija žena i djece koji su se nalazili ispred baze je završena do podne 12. jula. Nakon toga, holandski UNPROFOR je naredio svim izbjeglicama koji su se od 11. jula nalazili u bazi da napuste bazu. Srpski vojnici su odvojili sve muškarce i dječake od žena i djece prilikom njihovog izlaska na glavnoj kapiji baze holandskog UNPROFOR-a. Deportacija žena

i djece i odvajanje muškaraca su završeni do kraja dana 13. jula nakon čega u Potočarima, odnosno na teritoriji bivše zaštićene zone Srebrenica, više nije bilo Bošnjaka.

13. jula 1995. godine srpske snage su u magacinu poljoprivrednog dobra u Kravici, opština Bratunac, izvršile masovnu egzekuciju nad preko 1.000 muškaraca i dječaka. Masakr je preživjela jedna osoba.

List *Glas srpski* objavljuje 13. jula 1995. na naslovnoj strani izjavu Radovana Karadžića „Srebrenica je srpska zemlja - Pale, 12. jula (SRNA) – Predsednik Republike Srpske dr Radovan Karadžić isključio je danas na Palama mogućnost povlačenja srpske vojske iz Srebrenice. 'Kakvo povlačenje? Srebrenica je naša zemlja' – rekao je predsjednik Srpske reagujući na najavu nacrtu rezolucije Saveta bezbednosti UN kojom se zahteva uspostavljanje 'zone bezbednosti' u ovom gradu.“ 'Zašto se Hrvati nisu povukli iz zapadne Slavonije, koja je početkom maja okupirana od hrvatske vojske i u kojoj više nema srpskog stanovništva?' – upitao je dr Karadžić i naglasio da za razliku od tog područja u Srebrenici nema masakra nad civilima.“

Na istoj – naslovnoj strani – navodi se „Situacija u Srebrenici - Bezbedan kamp u Potočarima - Na području oslobođene Srebrenice juče je održan sastanak predstavnika vlasti i vojske Republike Srpske s dosadašnjim civilnim vlastima Srebrenice, kome su prisustvovali i predstavnici UPROFOR-a... Srpska strana garantuje punu bezbednost svima koji se nalaze u prihvatnom kampu u Potočarima, kao i pripadnicima muslimanskih oružanih formacija, ukoliko polože oružje i predaju se.“

Glas srpski prenosi reakcije iz inostranstva i regije: „London, 12. jula (Tanjug) – Zbivanja u Srebrenici su obnovila upozorenja da bi se UN mogle povući iz bivše Bosne i Hercegovine, ali je u britanskom Ministarstvu inostranih poslova danas potvrđeno da to još nije na dnevnom redu i da plavi šlemovi ostaju u Bosni. U vojnim krugovima u Londonu se istovremeno procenjuje da će sledeći korak biti pregrupisanje snaga UNPROFOR-a, što će dovesti do njihove koncentracije i znatno jače pozicije mestima gde je misija UN mnogo realnija. ... Komentator Gardijana, takođe, tvrdi da su Srbi, preuzimanjem kontrole nad Srebrenicom, u stvari, pomogli UN u rešavanju problema istočnobosanskih enklava, jer je njihov status za misiju Unprofora bio 'noćna mora'. ... Direktor studija londonskog Kraljevskog instituta Džonatan Ajal ističe da bi razvoj situacije u istočnoj Bosni mogao čak i pomoći kontakt-grupi u obnavljanju mirovnog procesa i konačnoj podeli te bivše jugoslovenske republike.“

Prenosi se i izjava Jasuši Akašija: „UN neće intervenisati - Zagreb 12. jula – Specijalni izaslanik GS UN za prethodnu Jugoslaviju Jasuši Akaši izjavio je danas da 'neće biti bilo kakvih pokušaja da se ponovo uspostavi zaštićena zona u muslimanskoj enklavi Srebrenici nakon što su je zauzele srpske snage'. Mislim da je to jednostavno nemoguće – izjavio je Akaši u Zagrebu. Akaši je takođe odbacio predlog francuskog predsednika Žaka Širaka koji je izjavio da je Francuska spremna da preuzme vojnu akciju da se ponovo zauzme Srebrenica – ukoliko to UN zatraže (Tanjug)“.

Tu je i izjava Vojislava Koštunice: „Srebrenica – odbrambena akcija - Beograd 12. jula (Tanjug) – Predsednik Demokratske stranke Srbije dr Vojislav Koštunica ocenio je danas da ulazak Vojske RS u Srebrenicu predstavlja odbrambenu akciju, posle koje će morati da se nađe novo rešenje za zaštićene zone“.

Oslobođenje prenosi reakcije lokalnih institucija i političkih stranaka: „ Povodom najnovijeg četničkog masakra bespomoćnih civila u Srebrenici, Sindikat BiH obratio se Savjetu

bezbjednosti UN i Butrosu Galiju sa zahtjevom da hitno odrede ultimatum za ponovno uspostavljanje sigurnosne zone Srebrenica i svim sredstvima zaštite 60 hiljada bespomoćnih civila među kojima je ogromna većina djece, žena i starih i iznemoglih osoba. ... Stanko Slišković, dopredsjednik Hrvatske seljačke stranke Bosne i Hercegovine, nagovijestio je prije dva dana da će ova stranka preko legalnih državnih organa inicirati preispitivanje daljeg opstanka Unprofora u BiH. I rukovodstvo Unije bosanskohercegovačkih socijaldemokrata je najavilo da će, ukoliko svjetska zajednica ne interveniše energično u slučaju Srebrenice, od republičkog parlamenta zatražiti da razmotri opravdanost i uslove daljeg prisustva snaga UN u BiH. Dr Ismet Grbo, portparol SDA, podsjeća kako je do sada zvanični stav bosanskohercegovačkih vlasti bio da je prisustvo Unprofora, i pored njegove očite nedjelotvornosti, korisno. Prije svega, postojala je nada da će snage UN ipak očuvati zaštićene zone, ali je smatrano i da su korisne jer kontrolišu nebo iznad BiH. On kaže da mandat snaga UN u BiH svakako ističe za nekoliko mjeseci, što će biti dobra prilika za definisanje njihovog statusa. No, Grbo smatra da su događaji oko Srebrenice, nažalost, potvrdili da u agresiji na BiH ne učestvuju samo tzv. Jugoslavija i Karadžićevi sljedbenici, nego da veliki udio ima i međunarodna zajednica. Generalni sekretar Liberalno-bošnjačke organizacije Esad Afgan kaže da je njegova stranka prije godinu dana zahtijevala zauzimanje oštrijeg kursa prema Unproforu zbog njegove nedjelotvornosti u Sarajevu. 'U slučaju Srebrenice zahtijevaćemo ponovnu uspostavu zaštićene zone ili odlazak snaga UN. Uostalom, oni nisu došli u BiH da bi bili smetljari', kaže on. Mujo Kafedžić, potpredsjednik Muslimanske bošnjačke organizacije, je za zauzimanje oštrijeg kursa prema snagama UN. 'Oni treba da štite stanovništvo, a ne da izigravaju posmatrača i broje granate', kaže Kafedžić. Golgotu Srebrenice Zvonimir Uskoković, glavni tajnik Hrvatske stranke prava, tumači kao još jedan dokaz o nagrađivanju agresije od strane međunarodne zajednice. „Mi već godinu dana tražimo da se odbaci plan kontakt-grupe, jer preko njega međunarodna zajednica nastoji da podijeli BiH', smatra Uskoković. Za njega, rješenje je da se sazove Generalna skupština UN koja bi u cijelosti bila posvećena BiH i sukcesiji bivše Jugoslavije.“

Oslobođenje prenosi i stav Žepljaka koji žive u Sarajevu: „Ukoliko se Srebrenica etnički očisti, vrlo brzo nema ni Žepe, a ni Goražda. Rezultat toga je 40.000 novih četnika koji će se pojaviti na Kozjoj ćupriji [*istočni ulaz u Sarajevo*]. Da li je vlast u Sarajevu ovog svjesna?' Pitanje je postavljeno na sastanku članova Glavnog odbora Udruženja građana i ratnih vojnih invalida Žepe, kao i članova ratnog Predsjedništva pomenutog udruženja, održanog tačno u podne. 'Moj je dojam da su Žepa, Srebrenica i Goražde kamenčići za potkusurivanje svijetu, ali i našoj zvaničnoj politici', rekao je potom dr Bećir Heljić. Njegova konstatacija je podržana među svim prisutnim. Inače, jedno od ključnih pitanja izrečenih na skupu je bilo: Kako to da komandant i još neki bitni ljudi lokalne vojne vlasti nisu u Srebrenici, odnosno kako to da drugi, namjesto onih koji više ne vrše te funkcije, nisu imenovani?“

Oslobođenje je napravilo i mali dosje odnosa međunarodne zajednice i Srebrenice svih ratnih godina. U tekstu Vladimira Štaka navodi se: „... General Morijon je tvrdio da UN ima efikasne planove o pomoći Srebrenici u namjeri da se područje demilitarizuje, uključujući Karadžićeve Srbe u tom području. Zaštićena zona Srebrenice proglašena je 16. aprila 1993. Iz Srebrenice tada su stizali vapaji za pomoć: nije bilo vode, struje, lijekova, hrane i osnovnih uslova za život. Prvo primirje u Srebrenici dogovoreno je (ali ne i potpisano) na sarajevskom aerodromu 17. aprila 1993. Istovremeno, prve kanadske trupe, namijenjene zaštititi Srebrenice, krenule su prema ovom gradu iz Tuzle prema dogovoru tadašnjeg komandanta snaga UN, švedskog generala Valgrensa, sa Mladićem u Beogradu. Počela je evakuacija

ranjenika i bolesnika. Svjetska javnost je potresena slikama djece bez očiju i udova. Tada su nastali problemi kojima se Unprofor i danas opravdava u vezi sa jučerašnjim padom ove zaštićene zone. Naime, UN tvrdi da se 'strane' nikada nisu složile u vezi sa granicama zone i sa nivoom demilitarizacije, što je ostavljeno po strani kao 'tinjajući' problem proteklih godina. Sadako Ogata, visoki komesar UN za izbjeglice, preporučila je krajem aprila 1993. formiranje zaštićenih zona i oko Žepe te Goražda, kako bi se spriječila katastrofa u istočnoj Bosni. Svjetska politika tada pominje srebrenički model kao mogućnost demilitarizacije i zaštite kompletne BiH, te provedbe Vens-Ovenovog mirovnog plana, odbijenog kasnije od Pala. Unprofor je obećao da će pucati na napadače na srebreničko područje. Tokom 22. i 23. aprila 1993. branioi Srebrenice su predali teško naoružanje u okviru plana o demilitarizaciji grada. Veći dio tog oružja je uništen, a UN je saopštio da je to 'sastavni dio demilitarizacije'. Istorija misije UN na ovim prostorima ne pamti uništavanje oružja nigdje izuzev u Srebrenici. UN je tu zametnuo sjeme današnje golgote Srebreničana. General Morijon je tada tvrdio da je dobio obećanje generala Mladića da će i Srbi u okolini Srebrenice predati svoje naoružanje, ali to nikada nije učinjeno! Unprofor je od tada do sada smirivao ovdašnju javnost kako nema procjena UN o tome da ima planova Karadžićevih Srba o zauzimanju Srebrenice, te da ukoliko do toga dođe, Unprofor neće odustati od odbrane. Pokazalo se suprotno.“

Istovremeno, *Oslobođenje* objavljuju i prve analize iz štaba UN: „Prema riječima civilnog portparola Unprofora Aleksandra Ivanka, UN nije uspio da odvрати Karadžićeve Srbe od napada i prevario se u procjeni da će se Mladićeve snage zadovoljiti isključivo zauzimanjem prilaza Srebrenici“.

U podnaslovu „Uznemirujuća priznanja“ dalje se navodi: „Pad Srebrenice je od predstavnika Unprofora u BiH izvukao nekoliko uznemirujućih javnih priznanja. Prije svega, da napadi Nata i Unproforova blokada napredovanja Mladićeve vojske nisu dali rezultate. Karadžićevi Srbi su južno od Srebrenice zaobišli blokadu, napali je s oba boka (uprkos suprotnim očekivanjima Unproforovih 'stratega'), i s čela potiskujući holandske specijalne jedinice. Osim toga, Unprofor je saopštio da su juče Karadžićevi Srbi zarobili još šest holandskih vojnika s posmatračnica UN oko Srebrenice, te sada drže ukupno njih trideset šest. UN u Sarajevu nije mogao potvrditi vijest da je holandsko ministarstvo odbrane tražilo ublažavanje napada Nata zbog paljanske prijetnje smrću ovim vojnicima, koje Unprofor i dalje uporno odbija nazvati taocima. Napadi Nata, izvršeni u dva navrata u blizini Srebrenice, uništili su jedan tenk, jedan top i jedan bunker Karadžićevih Srba, što je, prema priznanju Unprofora, bilo nedovoljno da bi Srbi bili odvrćeni od daljih napada. Unprofor se pravda malim brojem vojnika UN u Srebrenici u vrijeme napada na grad; svega 450 Holanđana nije bilo u mogućnosti da se odupre snazi od oko 1.500 Mladićevih vojnika, podržanih tenkovima i artiljerijom. Uz to, Unprofor se zajedno sa još neutvrđenim brojem stanovnika srebreničkog područja, povlačio prema Potočarima, gdje su hiljade ljudi bile zgusnute u relativno malom prostoru. UN procjenjuje da se sada tamo nalazi oko 15.000 ljudi. Portparoli Unprofora su juče potvrdili da je Ratko Mladić zaprijetio granatiranjem te mase ukoliko se avijacija Nata ne udalji... Prema jednom izvoru iz Unprofora, koji je želio ostati anonimn, procjene da bi se nešto loše moglo dogoditi u istočnoj Bosni 'bačene su na sto' u Komandi snaga UN za BiH još u martu. Prema tom izvoru, izvještaji o tome su redovno stizali u Zagreb i putem njega u Njujork, ali su procjene istovremeno bile pogrešne u vezi sa ambicijama Karadžićevih Srba i veličinom ofanzive... Unprofor je potvrdio da s Pala stižu različiti signali. Navodno, Srbi žele održati 'enklavu' sa stanovništvom u njoj, 's ljudskim pravima prema Ženevskoj konvenciji', istovremeno tražeći povlačenje UN iz zone, odlazak Muslimana, predaju oružja i slično... Ma

šta to značilo, jasno je da su (u realnosti) sada ozbiljno ugrožene zone UN oko Goražda i Žepe. 'Ozbiljno razmatramo naše poteze u vezi sa Goraždem i Žepom', kazao je o tome vojni portparol Unprofora Geri Kauard, odbivši da objelodani o čemu se radi. 'Učinićemo sve što možemo da spriječimo novu Srebrenicu', kazao je Kauard, ne objasnivši kako. Istovremeno, UN je priznao da Karadžićevi Srbi ubrzano uče šta sve Unprofor (ne) može uraditi na zaštitu zona UN i to primjenjuju 'u praksi' prije nego što Unprofor shvati o čemu se radi.“

Oslobođenje objavljuje i reakciju člana Predsjedništva BiH Nijaza Durakovića: „Situacija u Srebrenici jasno je i nedvosmisleno pokazala da su prevagnuli interesi velikih sila i europskih moćnika i da se BiH i principi, za koje se vjerovalo da se ne dovode u pitanje, ipak prodaje zarad interesa Francuske, Velike Britanije, Rusije... 'Već duže vremena međunarodna zajednica i svjetski moćnici mijenjaju odnos prema BiH i prema svemu što opredjeljuje političku sudbinu naše zemlje. Upozoravali smo već bezbroj puta da se od silnih rezolucija Savjeta sigurnosti poštuje samo jedna - ona o ukidanju embarga, da od velikih odluka UN, pa i svjetskih i evropskih moćnika, situacija postaje samo gora', rekao je dr Duraković. Dr Duraković je sasvim uvjeren da će Vijeće sigurnosti donijeti novu rezoluciju, koja će se odnositi na Srebrenicu. 'Ta rezolucija biće tako sročena da nikoga ni na šta neće obavezivati. Nama rezolucije na papiru ništa ne znače... Prema njegovim riječima i u ovoj teškoj situaciji konačno treba postaviti i pitanje 'naše odgovornosti' za ono što se desilo. „Dugo se zna da je Srebrenica jedna od najslabijih tačaka naša odbrane, zna se za pripreme četničkih ofanziva na enklave. Zašto se, bez obzira na izuzetno teške uslove nije bolje pripremila odbrana Srebrenice, zašto neki potezi nisu valjanije planirani, preduprijeđene akcije. Nadam se da će, kad se smiri ovaj teški emocionalni naboj i ova pitanja doći na dnevni red. Dugo se tolerira odgovornost za mnoge očite promašaje', kaže dr Duraković.“

14. JULI

Iz presude koju je izreklo pretresno vijeće MKSJ 10. juna 2010. godine u predmetu Popović i drugi može se vidjeti da su masovne egzekucije nad Bošnjacima, koje su počele 13. jula, nastavljene u narednim danima na različitim lokacijama – od kojih se sve, osim Potočara, nalaze izvan područja opštine Srebrenica (područje opština Vlasenica, Bratunac, Zvornik, Trnovo). Citat iz sadržaja presude:

7. Ubijanje

(a) Škola u selu Luke blizu Tišče (b) „Situaciono uslovljeno“ ubijanje u Potočarima

F. Bratunačko područje (11.-15. juli 1995. godine)

4. Zatočenje muškaraca, bosanskih Muslimana, iz kolone, koji su se predali ili bili zarobljeni duž puta Bratunac – Konjević Polje i puta Nova Kasaba – Konjević Polje (13. juli) (a) Livada u Sandićima (b) Konjević Polje (c) Štab Bratunačke brigade (d) Fudbalsko igralište u Novoj Kasabi (e) Kamioni kod supermarketa u Kravici 5. Zatočavanje muškaraca, bosanskih Muslimana u Bratuncu (12.-14. juli) 6. Ubijanje muškaraca, bosanskih Muslimana (12.-14. juli) (a) okolina Konjević Polja (i) Rijeka Jadar (13. juli) (ii) Dolina Cerske (13. juli) (iii) Nova Kasaba (13. juli) (b) Duž puta Bratunac - Konjević Polje (i) Livada u Sandićima (13. juli) (ii) Skladište u Kravici (13. – 14. juli) (iii) „situaciono uslovljeno“ ubijanje u supermarketu u Kravici (iv) štab Bratunačke brigade (v) „Situaciono uslovljeno“ ubijanje u Bratuncu a. Muškarci, bosanski Muslimani zatočeni u hangaru (12-13 juli) b. Mentalno zaostali muškarac, bosanski Musliman, ispred škole „Vuk Karadžić“ (13 juli) d. Muškarci, bosanski Muslimani, u školi „Vuk Karadžić“ i ispred nje (13-15 juli)

G. Zvorničko područje (13-17 juli 1995. godine)

(a) Orahovac (13-16 juli): škola u Grbavcima (13-14 juli), ubijanje (14 juli), pokopavanje (14-15 juli), Petkovci (14-16 juli), ubijanje – škola u Petkovcima (14 juli), brana u Petkovcima (15 juli), pokopavanje (15-16 juli), škola u Ročeviću i Kozluk (14-16 juli), Pilica (14-17 juli), škola u Kuli (14-15 juli), vojna ekonomija Branjevo (16 juli), Dom kulture u Pilici, Baljkovica – blizu Nezuka, Ranjeni zarobljenici, bosanski Muslimani, iz bolnice u Milićima, Snagovo, okolina Trnova.

Srebrenica je i 14. jula na naslovnoj strani lista *Glas srpski* iz Banjaluke: „Nakon oslobodilačke akcije Vojske Republike Srpske – Srbi se vraćaju u Srebrenicu – Nekoliko desetina srpskih porodica, koje su Srebrenicu morale da napuste pre tri godine, svoje stanove i porodične kuće zatekle opljačkane i demolirane – Muslimanskom civilnom stanovništvu ponuđeno da oстане u gradu, ali većina želi da ode u Tuzlu, što im je omogućeno.“

„Jutros od 9 časova sabirni kamp u Potočarima napustilo je nekoliko desetina kamiona i autobusa sa muslimanskim civilima koji su izrazili želju da pređu na teritoriju pod muslimanskom kontrolom u centralnoj Bosni.“

„Srpska vojska se prema njima ponaša u skladu sa odredbama međunarodnih konvencija. Srpskoj vojsci se predaje veliki broj razbijenih muslimanskih jedinica. Muslimanski vojnici se evidentiraju i prema njima će se ponašati u skladu sa odredbama Ženevske konvencije“.

Na istoj strani navodi se: „ Obučeni, hrabri, odlučni – Sarajevo 13. jula (SRNA) – Sa današnjeg redovnog zasedanja na Palama Vlada i Ministarstvo odbrane Republike Srpske su uputili čestitku Vrhovnoj komandi, Glavnom štabu, te komandama i jedinicama srpske vojske o Ministarstvu unutrašnjih poslova za uspešno izvedenu operaciju oslobađanja Srebrenice.“

Navodi se i izjava Radovana Karadžića za Dnevnik SRT: “Pretnje nas se ne tiču – poručio je sinoć međunarodnoj zajednici da ubrza konferenciju o bivšoj Bosni i ukine sankcije protiv srpskog naroda, jer će Srbi, u protivnom biti manje fleksibilni. Ići ćemo u verifikaciju faktičkog stanja, jer nas međunarodna zajednica svojim postupcima dovodi u takvu situaciju. Ponovno nasilno uvođenje zone bezbednosti ne dolazi u obzir jer će to značiti otvoreni rat protiv Srba.“

Uz konstataciju „Jadikovka Viliya Klasa (NATO)“ i naslov „Srebrenica nepovratno izgubljena“ prenosi se: „Po mišljenju generalnog sekretara NATO-a američka odluka o ukidanje embarga na oružje muslimanima bila bi tragična... jer bi u tom slučaju sve evropske zemlje povukle svoje vojnike iz sastava mirovnih snaga uz rizik da se vojni sukob proširi na čitav Balkan.“

Glas srpski intenzivno prenosi strane reakcije na događaje u Srebrenici: „Glavni cilj Zapada po Ričardu Holbruku - Sprečavanje ratnog požara na Balkanu - Visoki vojni i politički funkcioneri UN ističu da je nerealno očekivati od mirovnih trupa da isteraju srpske borce iz Srebrenici. Prioritet Zapada je da spreči proširenje rata na Balkanu i da učini sve što je moguće da UN ostanu u bivšoj BiH – rekao je sinoć po povratku iz Evrope zamenik američkog državnog sekretara Ričard Holbruk“.

„Njujork tajms ističe da će SAD podržati i smanjenje mandata snaga UN samo da ne dođe do njihovog povlačenja, jer učešće američkih kopnenih trupa u povlačenju UNPROFOR-a mogli bi dovesti do nepredvidive faze u ratu... da zadrži Amerikance godinama na Balkanu, čak iako to ne planiraju“. ... „Savet bezbednosti je juče jednoglasno usvojio rezoluciju u kojoj se traži od generalnog sekretara UN Butrosa Galija da upotrebi sva raspoloživa sredstva da natera

srpske jedinice na povlačenje iz Srebrenice... Ne zahteva upotrebu sile, samo zahteva da od Srba da se povuku iz grada i da se Srebrenici vrati status tzv. zaštićene zone“. ... „Francuska predlaže upotrebu sile ali ne izražava spremnost da predvodi vojnu akciju. Los Angeles tajms ističe – da je muslimanska vlada u očajnom stanju i da će ostale enklave: Žepa, Goražde i Bihać, po teoriji domina pasti kao Srebrenica“. ... „Njujork times u srpskom oslobođenju Srebrenice vidi – odlučnost Srba da rat završe silom ili pregovorima. Srbi ne žele dugotrajan rat, komentariše ovaj list, jer bi takav rat eventualno išao u korist muslimana, zbog novca i oružja koje im stiže.“

„Vašington – Silom nemoguće vratiti Srebrenicu – Predstavnik Stejt departmenta Nikolas Berns sa svoje strane u susretu sa novinarima uputio javnu poruku Srbima u bivšoj BiH upozoravajući ih da imaju humanitarnu obavezu prema izbjeglicama u Srebrenici. – Mislim da nije potrebno da spominjem da postoji Međunarodni sud koji ispituje postupke. Bosanski Srbi će odgovarati za ranije postupke i treba da znaju da međunarodna zajednica trenutno motri na njihove sadašnje postupke.“

„Apel ruskog patrijarha – Poziv na mir - Moskva, 13 jula (Tanjug) - ...Patrijarh moskovski i cele Rusije, Aleksij Drugi, zatražio od svih zaraćenih strana u bivšoj Bosni da odmah prekinu sa vojnim dejstvima.“

„Malkolm Rifkind – Treba prihvatiti realnost – Britanski ministar inostranih poslova pozvao predsednika Miloševića da svojim uticajem pomogne u prevladavanju najnovije krize u istočnobosanskoj enklavi Srebrenici... da se nada da predsednik Milošević može uticati na korektnije ponašanje Srba u krizi oko Srebrenice.“

„Francuska usamljena u zahtevu o upotrebi sile – Pariz nije dobio podršku - Konstatujući da je zvanični Pariz ostao potpuno izolovan u predlogu da se silom toj muslimanskoj enklavi vrati status zaštićene zone, francuski komentatori ističu da je susedni London praktično poručio da je protiv ovog predloga... Francuski radio danas prenosi i ocenu Vašingtona da je francuski predlog verovatno vojno i nemoguće realizovati... jer bi vojna intervencija protiv Srba u Bosni – ubrzala pad ostalih zona bezbednosti – u istočnoj Bosni, a u sledećoj fazi bi dovela i do – potpunog povlačenja plavih beretki.“

„Stalna skupština Srba u Parizu – Srpska vojska nepobediva – Pariz, 13 jula (SRNA) – Stalna skupština Srba u rasejanju, sa sedištem u Parizu, čestitala je komandantu Glavnog štaba Vojske Republike Srpske general-potpukovniku Ratku Mladiću oslobađanje Srebrenice“.

„UN – Savet bezbednosti zahteva mirno rešenje – Savet bezbednosti usvojio je sinoć jednoglasno rezoluciju kojom se zahteva povlačenje snaga Srba iz Srebrenice i ponovna uspostava statusa zaštićene zone u toj enklavi. U rezoluciji broj 1004, traži se puna sloboda kretanja Unprofora i poštovanje njihove bezbednosti a od Srba se zahteva da odmah i bezuslovno oslobode zadržane pripadnike holandskog bataljona Unprofora. Ove odredbe bi, prema slovu rezolucije, trebalo da se provedu u skladu sa članom sedam Povelje UN, što podrazumeva upotrebu sile“.

„Od generalnog sekretara UN zahteva se da koristi sva sredstva koja ima na raspolaganju u skladu sa mandatom Unprofora za ponovnu uspostavu statusa zaštićene zone“.

„Sastanak kontakt-grupe u Londonu: Bez međunarodnog vojnog uplitanja - Bilt istakao da bilo kakva vojna akcija međunarodne zajednice u Srebrenici, ali i u celoj bivšoj Bosni, ne dolazi u obzir - Mirovni posrednik Evropske unije Karl Bilt je, kaže se na kraju saopštenja

objavljenog posredstvom britanskog Forin ofisa, informisao političke eksperte kontakt-grupe o rezultatima svoje najnovije misije u nekadašnjoj Jugoslaviji... Posle razgovora sa britanskim ministrom inostranih poslova Malkolmom Rifkindom, Bilt je izjavio da kriza u Srebrenici ne znači i kraj mirovnih pregovora i da UN nastavlja misiju u Bosni... Šef Forin ofisa je, posle razgovora sa Biltom, upozorio da nove snage za brzo reagovanje dolaze u Bosnu da bi zaštitile humanitarne konvoje i plave šlemove. Dodatni vojnici UN, naglasio je Rifkind, ne dolaze u Bosnu da bi vodili rat“.

„Bela kuća o Širakovom predlogu: Vašington – neodređen. Vašington, 13 jula (Tanjug) – Bela kuća danas je diplomatski neodređeno reagovala na ideju francuskog predsednika Žaka Širaka da se Srebrenici, koju su oslobodile snage Srba, silom vrati status takozvane zaštićene zone UN... Mi ćemo povesti razgovore sa francuskom vladom da bismo bolje razumeli šta predsednik Francuske predlaže – rekao je predstavnik Bele kuće Majk Mekari novinarima.“

„Moskva: Rusija protiv povlačenja Unprofora – U zvaničnom saopštenju ruskog ministarstva naglašava se da su napadi muslimansko-hrvatske federacije i žestok odgovor Srba doveli do zakonomernog rezultata – sve više vidljive politike sile, sve više novih žrtava među civilima i sve više izbeglica... Ministarstvo inostranih poslova Rusije ponovilo je da je za zaustavljanje konflikta u Bosni postojao samo jedan put – na osnovu predloga kontakt-grupe, ma kako se do njega teško došlo.“

„Kinkel traži pomoć Kozirjeva za zbrinjavanje muslimanskih izbeglica – Nemački ministar inostranih poslova Klaus Kinkel zatražio je u sredu od svog ruskog kolege Andreja Kozirjeva da utiče na Beograd i Pale i pomogne u zbrinjavanju između 20 i 30 hiljada izbeglica koji su napustili muslimansku enklavu oko Srebrenice, kao i u oslobađanju holandskih vojnika pripadnika Unprofora, javlja Rojter.“

„Atina – Grčka protiv strane sile – Grčki ministar inostranih poslova Karolos Populjas juče je kategorično odbacio francuski predlog za eventualnom upotrebom sile protiv Srba u Srebrenici, javlja agencija Frans pres. Grčka smatra da su sve vojne operacije ili bombardovanja čak i kada su ograničena, nisu samo neefikasna već i izuzetno opasna – izjavio je Papuljas novinarima.“

Oslobođenje iz Sarajeva prenosi komentar novinara RFI (Radio France International) Stanka Cerovića pod naslovom „Tragikomično pozorište“: „Srpska vojska je malo požurila ulazeći u Srebrenicu. Tek po svoj prilici, desila se mala zbrka koja pokazuje kakvo je pozorište odigrano u ovoj vojnoj operaciji. Skoro bi se prije moglo govoriti o ujdurmi nego o sukobima da nije desetine hiljada izbjeglica čiji životi su založeni u toj ujdurmi. Zbrka je u tome što su Srbi već bili u Srebrenici kad su avioni NATO pakta uništili jedan srpski tenk, kako se javljalo u znak upozorenja, jer se primiču nekim tačkama koje su trupe UN označile kao kritične. Sve je trebalo da liči na upozorenje srpskoj vojsci da ne napada Srebrenicu, a ova vojska je već ulazila u Srebrenicu i nema nikakve sumnje da su odgovorni UN i Nata znali da avioni ne napadaju zbog upozorenja nego da bi spasili fasadu da izgleda kao da su intervenisali pa odustali tobož zbog srpske upornosti i da ne bi rizikovali živote civila i plavih šljemova koje su Srbi zarobili. Sad se to ne može znati jer ne bi bilo nimalo iznenađenje da je tenk koja je napala najveća vojna organizacija na svijetu NATO pakt bio prazan. Nije prvi put da avioni Nata ovako na tobož odlučne pozive UN intervenišu.“

Oslobođenje takođe prenosi brojne reakcije na Srebrenicu: „Na Kongresu italijanske Partije demokratske ljevice (PDS) u Rimu, stigli su i predstavnici Socijalističke partije Srbije. Tim

povodom, na samom skupu, Pjeru Fasinu, sekretaru za međunarodne odnose PDS i koopredsjedniku Komiteta Socijalističke internacionale (SI) za Centralnu i Istočnu Europu, protest su uložili predstavnici socijaldemokratskih partije BiH i Hrvatske, te Istarskog demokratskog sabora. 'Kao socijaldemokrati i građani država-žrtava srbijanske agresije, ne vidimo nikakvog opravdanja da se, makar i na ovaj način, daje legitimnost stranci-izazivaču krvavog rata u bivšoj Jugoslaviji, koju je upravo zbog toga, kao i čitavu njenu zemlju, međunarodna zajednica služebeno izolirala i anatemizirala'."

Komentariše se uloga UN: „Forma je zadovoljena – Savjet bezbjednosti UN usvojio je rezoluciju kojom od generalnog sekretara Butrosa Galija traži da poduzme sve što je potrebno kako bi se ponovno uspostavila srebrenička zaštićena zona. Istovremeno, Galijev izaslanik 'na terenu' Jasuši Akaši smatra da je to nemoguće i da je pad Srebrenice – svršena stvar. Da sve to bude još gore, Butros Gali izjavljuje u Atini da kolaps zaštićene zone Srebrenice nije poraz UN. Gotovo da se radi o sukobljenim stavovima koji, javno predloženi jedni za drugima, djeluju čak smiješno... Najjednostavnije rečeno, BiH je prevarena uvjerenjima da će UN sačuvati zaštićene zone u istočnoj Bosni, do postizanja političkog rješenja. U vrijeme stvaranja ovih zaštićenih zona 1993., smjenjivali su se generali, glasnogovornici i putujući birokrati UN u davanju garancija i uvjerenja da je stavljanje pod zaštitu UN najbolje rješenje za istočnobosanska područja. Prevara nije namjerna, ona je posljedica samozavaravanja međunarodne organizacije... Unprofor šturo izvještava da je Žepa pod tenkovskom vatrom Karadžićevih Srba. Moguće i da ostale zaštićene zone dođu pod njihov udar jer je konfuzija u UN ali i političkim prijestonicama sasvim vidljiva nakon Srebrenice. Postoji nada da je Srebrenica ogromni i krvavi lapsus međunarodne organizacije koja sebi neće dozvoliti da se tako nešto ponovi.“

I *Oslobođenje* donosi pregled svjetskih reakcija: „Njemački mediji jednoglasno zaključuju da je to velika tragedija za tamošnje stanovništvo i, istovremeno, konačni fijasko UN politike u Bosni. S gorčinom i bijesom u tonu, komentator 'Noeosebrikezeitunga' kaže kako su stanovnici Srebrenice izdani i prodani od UN. 'Napuhani pojam zaštićenih zona pokazao se potpuno beskorisnim'. – Minhenski 'Suddeutsche zeitung' ističe kako je pad Srebrenice i navodne zaštićene zone, logična posljedica UN nespremnosti da zaustavi srpske okupacione snage. 'UN nije ništa učinio da prekine napade na Sarajevo i provedu odluku o zabrani letenja nad Bosnom. U slučaju Srebrenice radi se o još nečem gore: padom ovog grada definitivno je propao koncept zaštićenih zona što je bio središnji oslonac misije UN. To znači da ako sada ne pokažu veću odlučnost, onda više i nema nikakvih argumenata za njihov ostanak', smatra minhenski list.“

Pogled iz SAD pripremio je dopisnik Kemal Kurspahić u tekstu pod naslovom „Saputnik sa zadnjeg sjedišta“: „Sramna kapitulacija UN i Nata pred četničkim pohodom na 'zaštićenu zonu' Srebrenice suočila je Klintonovu administraciju s politički nerješivim problemom: kako učiniti da američka javnost, ipak, više vjeruje svom predsjedniku nego svojim očima? Klinton, naime, prema riječima svog predstavnika za štampu Majkla Mekarija još 'vjeruje da je misija UN u Bosni značajna i treba da se nastavi'. 'Došlo je vrijeme da se okonča neuspjela misija UN i da se Bosanci naoružaju da sami brane svoju zemlju' — uporno ponavlja lider republikanske većine u Senatu Bob Dol, koji će iduće nedjelje i zvanično predložiti takvu rezoluciju. 'Povlačenje UN samo bi rasplamsalo rat i vodilo njegovoj amerikanizaciji' — uzvraća Bijela kuća. Klinton se u najnepovoljnije vrijeme, godinu dana uoči završnice nove predsjedničke izborne kampanje, suočava s dospjelim računima za politiku uzmicanja pred

srpskom agresijom i pristajanja da Sjedinjene Države budu tek 'saputnici sa zadnjeg sjedišta' u neuspjeloj evropskoj politici umjesto da prednjače u naporima za mir u Bosni. Ako se prizna neuspjeh — i počne povlačenje nekih 24.700 vojnika UN iz Bosne — u toj opasnoj operaciji će među 60.000 pripadnika Nata učestvovati i 25.000 američkih vojnika. To povlačenje brdovitim i svim vrstama vatre izloženim bosanskim putevima, po kojima je postavljeno više od dva miliona nagaznih mina, predstavlja pravu noćnu moru za predsjednika čiji je prvi prioritet u Bosni bio — izbjeći vojno angažovanje. Zato Klinton i njegovi saradnici uporno vide 'korisnost' daljeg angažovanja UN u Bosni čak i sada kad i lideri zemalja s najvećim kontingentima u mirovnim snagama, francuski predsjednik Širak i britanski premijer Mejdžor, sve otvorenije priznaju da nakon neuspjeha u odbrani 'zaštićenih zona' — ne vide kakvu bi to ulogu još mogle imati mirovne snage...“

„Vlada R/FBiH i dalje je u stalnom zasjedanju“, piše *Oslobođenje*. „Na područje Tuzlansko-podrinjskog kantona iz sata u sat stizale su kolone prognanika iz ovog grada. Prema procjenama Izeta Hadžića, guvernera ovog kantona, broj prognanika će preći 40.000. Čitanjem svježe faks-poruke koju je dobio od guvernera, premijer dr Haris Silajdžić započeo je jučerašnju vanrednu sjednicu Vlade R/FBiH posvećenu aktuelnoj situaciji u vezi sa izbjeglicama iz zaštićene i demilitarizovane zone Srebrenica. Pozivajući 'da se Vlada aktivno uključi' u rješavanje novonastale humanitarne katastrofe, guverner je zatražio i novčana sredstva, kako bi mogli efikasno djelovati. Kako su i juče informacije o egzodusu Srebreničana neprekidno stizale, premijer je pred sjednicu obaviješten da se u kampu Potočari 'prema grubim procjenama, nalazi 20.000 — 25.000 ljudi. Svi oni su u teškom psihičkom stanju i njihovo zdravstveno i humanitarno stanje se pogoršava... Dio sjednice posvećen je potom i situaciji u Žepi. Sinoć i jutros imao sam razgovor sa Žepom — kazao je premijer i izrazio bojazan da će i prema toj zoni uslijediti srpski ultimatum i da svijet o tome mora biti obaviješten. 'Žepa ne smije biti u sjeni Srebrenice i tamošnje katastrofe', bio je izričit premijer. Da Karadžićevi Srbi iste predradnje prema Žepi poduzimaju kao što su to činili prema Srebrenici, potvrdio je i Muhamed Lemeš, zamjenik ministra odbrane.“

I tuzlanski sedmični list *Front slobode* svoju naslovnicu posvećuje događajima u Srebrenici, naslovivši je „Krik Srebrenice — Uspaničena politička kurva Evropa čeka razvoj situacije da bi nešto preduzela, a povodom tragičnog stradanja nezaštićenog naroda u zaštićenoj zoni Srebrenice. Dabogda im se Srebrenica dogodila u Njujorku, Londonu, Parizu ili Moskvi.“

Ovaj list prenosi reakcije političkih stranaka Tuzlansko-podrinjskog kantona: „Saučesništvo u zločinu — Imajući u vidu sve izneseno, mi, dolje potpisano predstavnici političkog i duhovnog života Tuzlansko-Podrinjskog kantona najozbiljnije postavljamo upit svrsishodnosti i smislu ovakvog UNPROFOR-a u BiH kad on, očigledno, ne ispunjava svoj osnovni mandat, direktno se stavlja u službu genocidne realizacije srpske ideje i pretvarajući se u još jedno oružje monstruma iz Srpske akademije nauke i umjetnosti i ostalih sljednika zloglasnog Načertanija.“

Bilježi se i reakcija Srpskog građanskog vijeća Tuzlansko-podrinjskog kantona — „U Srebrenici se spašava svjetski mir — Istovremeno, obraćamo se svim Srbima, antifašistima na području Srbije, Crne Gore i okupiranim dijelovima Bosne i Hercegovine da se suprotstave nemilosrdnom napadu na civile Srebrenice i istovremeno, ucjenama na snage UN, čime ih onemogućavaju da vrše svoju funkciju zaštite ove demilitarizovane i zaštićene zone“.

List prenosi i reagovanje Foruma građana Tuzle: „Masakriraju se civili – Svi vi koji pripadate srpskom narodu morate znati da se u ovom trenutku u vaše ime i na najsvirepiji način ubijaju žene, djeca, starci, bespomoćni i goloruki civili Srebrenice.“

U knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, autor Tihomir Milašin navodi vijesti Radija 99 u 11.30 sati o razgovoru predsjednika Klintona sa predsjednikom Širakom i njemačkim kancelarom Kolom i da je dogovoreno da Unprofor ostane u BiH, te da bi, u kontekstu situacije u Srebrenici, ili izvlačenja Unprofora iz BiH. Francuska brigada za brze reakcije mogla biti spremna ali da to nisu britanska brigada i još jedna francuska pa bi pripreme za njihovo djelovanje mogle trajati još nekoliko nedjelja. „U 15 sati Radio BiH javlja da su četnici u Bratuncu i Konjević Polju formirali koncentracioni logor a proglasili da je okončana 'evakuacija' stanovništva iz Srebrenice. Pripadnici Unprofora, UNHCR-a i MSF-a nemaju pristup logorima. Agencija BH Press javlja da su četnici postavili ultimatum ukrajinskom Unproforu u Žepi da se do 14 sati povuku iz enklave. BH Radio takođe javlja da je ministar Šaćirbegović u Parizu sa Levitom, političkim savjetnikom predsjednika Širaka i da se razgovara o tome koliko je Širak spreman da ispuni svoje prijedloge za vojnu akciju. U 19 sati Radio BiH iznosi informacije o pokolju koji su četnici izvršili u dva srebrenička sela i o silovanju djevojaka. Radio javlja da su četnici počeli opšti napad na Žepu. Žepu nadlijetali avioni NATO-a ali se ne zna da li su djelovali. Iz kabineta predsjednika Izetbegovića saopšteno da se ubuduće neće saradivati sa Stoltenbergom kojega je Butros Gali imenovao kao specijalnog predstavnika UN, ni sa Jasušijem Akašijem jer su doprinijeli pogoršanju situacije u BiH. Predsjednik Izetbegović uputio pismo predsjedniku Širaku u kojem ga moli da ustraje u svojim naporima. Radio BiH javlja da je u Tuzlu pristiglo oko 20.000 izgnanika iz Srebrenice od kojih su preko 60% djeca od 10 do 12 godina.“

15. JULI

Prijevod dokumenta o sastanku koji je 15. jula održan u Beogradu (iz knjige „Pod zastavom UN“ H. N.):

Za: Annan, Ujedinjene nacije, New York

Za informaciju: Stoltenberg, Geneva, ICFY

Od: Akashi, komanda UNPF-a, Zagreb

Broj: Z-1175

Predmet: Sastanak u Beogradu

Gospodin Bildt, gospodin Stoltenberg i ja sastali smo se u Beogradu sa predsjednikom Miloševićem u subotu, 15. jula. Meni se pridružio general Rupert Smith.

Milošević je, na Bildtov zahtjev, obezbijedio prisustvo generala Mladića na sastanku.

Mladić i Smith su imali dugu bilateralnu diskusiju. Uprkos neslaganju u vezi sa nekoliko pitanja, sastanak je ponovo uspostavio dijalog između dva generala. Između dva generala je, u toku sastanka, postignut neformalan dogovor u vezi sa više pitanja, koji će, ipak, morati biti potvrđen na njihovom sljedećem sastanku koji je zakazan za 19. juli.

Zbog veoma osjetljive prirode prisustva generala Mladića na sastanku, svi učesnici su se složili da se ovo uopće ne treba spominjati u javnosti.

U dvobroju lista *Glas srpski* (subota/nedjelja) od 15. i 16. jula 1995. na naslovnoj strani ocjenjuje se: „Srpska vojska uspešno okončala akciju u Srebrenici“ a u podnaslovu ističe „Viteštvo i humanost – Sarajevo, 14 jula (SRNA) – oko 30.000 lica muslimanske nacionalnosti, pre svega civila, a i jedan broj pripadnika muslimanskih jedinica, koji su pravovremeno predali naoružanje prebačeno je juče iz Srebrenice na teritoriju pod muslimanskom kontrolom – saopštila je Informativna služba Glavnog štaba srpske vojske.“ – „Pripadnici Vojske Republike Srpske i ovom prilikom iskazali su visok stepen viteštva i humanosti, angažujući sve raspoložive kapacitete za proizvodnju hleba i cisterne za vodu, kako bi se pomoglo ugroženom stanovništvu i u ovim teškim trenucima.“ – „Zahvaljujući autoprevoznim preduzećima sve izbeglice iz kampa u Potočarima prebačene su na linije razdvajanja sa muslimanskom stranom na frontu kod Klادنja.“ – „Veliku pomoć i zbrinjavanju muslimanskih izbeglica pružili su i pripadnici Unprofora iz sastava Holandskog bataljona sa kojima su odnosi srpske vojske korektni.“ – „Sva povređena lica muslimanske nacionalnosti, kojima je bila potrebna pomoć smeštena su u bolnici u Bratuncu, a srpski lekari i drugo medicinsko osoblje činili su sve što mogu da im pomognu.“ – „Tokom protekle noći i dana nekoliko grupa muslimanskih ekstremista odlučilo se na samoubilački čin proboja, uglavnom prema drugom muslimanskom korpusu. Energičnom akcijom VRS više grupa koje su na pravcu Konjević Polje – Kasana napale položaje srpskih boraca su likvidirane, a jedan deo se predao“.

Na istoj strani, naslov: „Miroslav Deronjić, komesar za civilna pitanja u Srebrenici“ - „Poziv Srbima da se vrate - Sarajevo, 14 jula (SRNA) – Predsednik Republike Srpske dr Radovan Karadžić i predsednik Narodne skupštine Momčilo Krajišnik razgovarali su danas na Palama sa komesarom za civilna pitanja u Srebrenici Miroslavom Deronjićem.“ – „Prema naoružanim muslimanima koji su zarobljeni nakon pobede Vojske RS nad Izetbegovićevim teroristima u Srebrenici postupa se, kako je istakao Deronjić, uz puno poštovanje normi međunarodnog prava i ženevske konvencije.“ – „Vojska RS i organi vlasti su, u saradnji sa predstavnicima UN, omogućili evakuaciju civilnog stanovništva iz Srebrenice i, prema Deronjićevim rečima, taj posao je realizovan na opšte zadovoljstvo“.

Žalbeno vijeće MKSJ (Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju) je 20. 7. 2005. godine donijelo odluku kojom se potvrđuje presuda pretresnog vijeća o zatvorskoj kazni od 10 godina izrečena protiv Miroslava Deronjića jer je, kao predsjednik kriznog štaba opštine Bratunac, 8 maja 1992. godine, naredio napad na selo Glogova, opština Bratunac (iz odluke vijeća): „... Selo Glogova je djelomično spaljeno, a stanovnici bosanski Muslimani su silom raseljeni. Kao posljedica tog napada, u selu su ubijena 64 civila Muslimana, kuće bosanskih Muslimana, njihova privatna imovina i džamija su uništeni, a znatan dio Glogove je sravnjen sa zemljom.“

Glas srpski takođe objavljuje rubriku „Ogledalo dana“ pod naslovom „Poslije oslobađanja Srebrenice - Ratni preokret“ – „Sarajevo, 14 juna (SRNA) – Oslobađanjem Srebrenice Vojska RS je napravila ključni preokret rata na prostorima bivše BiH piše američki Herald tribjun u svom evropskom izdanju... Francuska i druge evopske zemlje, koje imaju svoje vojnike u sastavu Unprofora u bivšoj BiH, prema Fičetovoj analizi, nisu spremne da vojno povrate Srebrenici status zaštićene zone i skoncentriše se na prisustvo u Sarajevu odakle je povlačenje UN snaga lakše izvodljivo. Ovakav stav novinar Herald tribjuna obrazlaže idejom, koja je oduvek bila prisutna u zapadnim zemljama, da Sarajevo treba sačuvati kao muslimanski grad – državu sa jednim koridorom prema moru, što se smatra i najboljim rješenjem za ishod rata u bivšoj BiH.“

Glas srpski iz Banjaluke objavljuje i tekst pod naslovom: „Ranjeni muslimanski vojnici – što dalje od Alije“ – „Bratunac, 14 juna (SRNA) – Ranjeni muslimanski vojnici iz Srebrenice, koji su zbrinuti u Domu zdravlja u Bratuncu, izjavili su da je Izetbegovićeva vlast primenjivala stroge kazne prema muslimanima iz navodno demilitarizovane Srebrenice, koji se nisu odazivali na pozive za mobilizaciju... Sva humanitarna pomoć odlazila je u vojna skladišta, a njena podela bila je uslovljena stupanjem u Orićevu vojsku – tvrdi Ademović koji je izrazio veliku zahvalnost osoblju bratunčkog Doma zdravlja, zbog korektnog tretmana i ukazane medicinske pomoći.“

„Nakon istražnog postupka, ukoliko se dokaže da nisu učestvovali u brojnim zločinima nad srpskim stanovništvom u Podrinju, većina njih je izrazila želju da ode izvan granica bivše BiH, iz straha od nove mobilizacije u Izetbegovićevu vojsku. – Bosna više ne postoji. Najbolje godine sam proveo u ratu, izgubio nogu. Sada jedino želim da odem što dalje od Izetbegovićevih kandži – kaže Ademović.“

Brojne su reakcije u regiji i svijetu na koje *Glas srpski* želi da ukaže: „Beograd, 14 jula (SRNA) – Predednik Saborne narodne stranke Slobodan Rakitić izjavio je danas u Beogradu da Oslobođenje Srebrenice predstavlja otpor visemjesečnoj vojnoj akciji Izetbegovićevih formacija.“ – „Stokholm, 14. jula (SRNA) – Muslimanska vlada u Sarajevu odgovorna je za razvoj događaja u Srebrenici jer je još jednom pokušala da upotrebi svoju oprobanu taktiku kojom isprovocira sukob sa Srbima a onda pokušava da u taj sukob uvuče međunarodnu zajednicu – konstatuje novinar švedskog lista Dagens nihtera, Kristijan Palme.“

„Vašington, 14 jula (SRNA) – Predsednik SAD Bil Klinton odbacio je juče mogućnost upotrebe vojne sile kako bi se Srebrenici vratio status zone bezbednosti.“

„Slobodan Vukašinić, portparol Demokratske stranke – 'Da je NATO pre godinu dana upotrebio svoje avione da se te zone stvarno demilitarizuju, do ovih sukoba ne bi ni došlo' – istakao je Vukašinić.“

„Jasuši Akaši – Uskoro odluka o ratu ili miru“ – „Tomislavgrad, 14 jula (SRNA) – Specijalni izaslanik UN za prethodnu Jugoslaviju Jasuši Akaši ocenio je juče u Tomislavgradu da su dve do tri naredne sedmice od najveće važnosti za rešavanje rata i mira u bivšoj BiH.“

„Francuska – Pariz za vojnu intervenciju - Veoma je čudno i teško objašnjivo zašto zvanična Francuska toliko uporno insistira na vojnoj intervenciji u Srebrenici, mada to svi njeni zapadni partneri procenjuju kao teško ostvarivu i vrlo rizičnu operaciju“. – „U traganju za objašnjenjem šta motiviše francuski državni vrh da se posvaku cenu opredeljuje za vojnu opciju, valja imati na umu činjenicu da su takozvane zone bezbednosti u Bosni bile francuska ideja i da je rezolucija UN o njihovom formiranju doneta na inicijativu Pariza.“ – „Da su zone bezbednosti obična farsa indirektno je potvrdio i ministar inostranih poslova Francuske Erve de Šaret.“

„Goražde i Žepa na dlanu“ - „Prema pisanju Njujork tajmsa Amerikanci su, ako su i Evropljani spremni da otpišu Žepu, a najverovatnije i Goražde i Bihać“. I pored formalnog jedinstva saveznika, iskazanog u sinočnjem saopštenju Bele kuće, najnoviji uspesi srpske vojske ipak su izazvali razdor među njima. Jedan zvaničnik Stejt departmenta, koji je želeo da ostane anonimn, kaže da je francuski predsednik tražio od SAD vojnu pomoć znajući da je neće dobiti. Američki ministar odbrane Vilijem Peri sinoć je izjavio da holandske trupe nisu bile u Srebrenici da bi se borile protiv Srba. Muslimanske enklave Žepa i Goražde će verovatno

pasti u ruke Srbima za nekoliko dana ukoliko velike sile ne odluče da preuzmu brze korake – mišljenje je znatnog broja zvaničnika Stejt departmenta.“

„Muslimani opkolili ukrajinske plavce“ – „Zagreb, 14. jula (Beta-Rojter) – Zvaničnici UN saopštili danas u zagrebu da su snage armije BiH u Goraždu, najverovatnije u strahu od srpskog napada, opkolile vojnike ukrajinskog bataljona i zapretile da će im oduzeti oružje.“

„Toronto gloub konstatuje da evropski lideri ne znaju kakvu akciju da preuzmu u Bosni. Jedan evropski zvaničnik kaže da svi razmišljaju o povlačenju trupa, ali da to niko ne želi da uradi odmah po porazu u Srebrenici. 'Mi ne možemo napustiti Srebrenicu podvijena repa' – reči su francuskog predsednika Širaka.“

„Ono što Amerikance najviše plaši jeste mogućnost da njihova zemlja bude uvučena u beskrajni bosanski rat, a rizik za američke trupe je veliki jer veliki su i neprijatelji – zaključuje Vašington post.“

„Velika Britanija o francuskom pribegavanju sili - Nerealni zahtev – Britanija se u ovoj fazi koncentriše na pomoć izbeglicama i obezbeđenje nastavka misije UN“

„Muslimanska vojna komanda i oko 1.500 vojnika su, prema obaveštajnim podacima na koje se poziva 'Tajms', dan ranije napustili Srebrenicu, a u preuzimanju kontrole nad gradom je učestvovalo samo 200 srpskih vojnika.“

Oslobođenje prenosi domaće reakcije: „ Srebrenica je okupirana uz asistenciju UN. Time je spaljen i minimum naših iluzija o zaštitnoj ulozi Unprofora, rekao je na jučerašnjoj pres-konferenciji potpredsjednik Glavnog odbora Muslimansko-bošnjačke organizacije Mujo Kafedžić. Očigledno je da je ulazak četnika u ovaj grad sastavni dio dogovora koji su tajno postigli generali Žanvije i Mladić u Zvorniku: Kukavičluk vojnika i starješina UN se ničim ne može opravdati, tvrdi Kafedžić. S druge strane, MBO postavlja pitanje odgovornosti naše strane za pad Srebrenice. Šta se dešavalo sa obavještajnim podacima o pokretima neprijatelja? Zašto se dozvolilo da tamošnji živalj ostane bez oružja? Ko je dozvolio uništenje oružja Armije RBiH u ovom gradu?“

Počinj u i raslojavanju u Sarajevu: „Ulazak vojnih jedinica iz Užica, Novog Sada i iz Crne Gore na područje srebreničke opštine, kao i već registrovano nadiranje srpskih bataljona prema Žepi još jedna je potvrda prisustva zvanične srpske politike u ratu u Bosni i Hercegovini. Dr Haris Silajdžić je to na prekjučerašnjoj pres-konferenciji ovako prokomentarisao: 'Beograd se otvoreno vraća u Bosnu'. Da li su svi u BiH toga svjesni? One koji žele odgovoriti na ovo pitanje podsjećamo na proglas što ga je srpskom narodu BiH, u sedmici u kojoj će pasti Srebrenica, uputilo Srpsko građansko vijeće RBiH. U proglasu se, pored ostalog, kaže: 'Poznato je da uz paljanski režim, izolovan od cijelog svijeta, ne stoji sav srpski narod niti rukovodstvo Srbije... Istog dana (11. juli) objavljena je informacija o diplomatskoj ofanzivi bh. ministra vanjskih poslova i petočlane delegacije SGV. Vijest kaže da će delegacija, kao, uostalom, i ministar, istupiti pred najuticajnijim radnim tijelom Vijeća Evrope, Komisijom za spoljne poslove i bezbjednost, 'tražeći konačno i pravedno rješenje' za Bosnu. Hoće li delegacija SGV-a i pred pomenutom komisijom reći da uz paljanski režim ne stoji rukovodstvo Srbije“, pita se novinarka Edina Kamenica.

Evo i prve reportaže u *Oslobođenju* o Srebreničanima koji stižu u Tuzlu – „Muke pod vedrim nebom“: „Već treći dan na slobodnu teritoriju BiH srbijansko-crnogorski agresori deportiraju Bošnjake iz 'zaštićene zone' Srebrenice. Riječ je o četrdesetak hiljada osoba — uglavnom

žena i djece, te manjeg procenta staraca, jer su sve vojnosposobne muškarce – uz blagoslov ili pomoć Unprofora i UN, četnici zadržali na privremeno okupiranoj teritoriji. To je mišljenje većine prognanih. Iz Srebrenice su nesrećne žene, djecu i starce protjerali, a i na slobodnoj teritoriji prognanici se ne osjećaju dobro. – 'Ovdje su me dovukli juče ujutro. Evo, vidi ova vrba, ispod nje sam spavala' – plačući govori Hurma Orić (46) iz Potočara. 'Sa mnom je snaha Behara i unuča Dževad, koji ima 39 dana. Od juče ujutro smo ovdje, bez vode, hrane, smještaja. Unuča sam sinoć zamotala u svoje dimije i tako smo spavali pored ove ceste, koja vodi do 'četnikfora' (tako Hurma naziva Unprofor). Tamo su nam obećali zaštitu i predali nas četnicima. Ovdje su nam obećavali smještaj, a ostavili nas na ulici. Da sam muško, otela bi im puške i pobila ih', puna gnjeva govori Hurma Orić. – Pitanje glasi: Je li Srebrenica zamijenjena za neki drugi prostor, Ilijaš, Vogošću... Tako govore mnogi prognanici: Ismet Salihović (62), njegova supruga Fata (58), kćerka Mirzeta (22), malo dalje od njih Redžija Hasanović (41), još dalje Ibro Planić (54) i njegova supruga Naza (53), te Arif Osmanović (63), Ismet Dedić (75), Alija Orlović (63)... Na pitanje, otkud takve sumnje, opet je odgovor gotovo identičan: 'Četnici su nam kazali da mi moramo u muslimanske prostore, a Srbi će doći u svoje!' Neko je prognanicima došapnuo da je u pitanju zamjena prostora za Ilijaš, Vogošću i to ih okupira. – Čamka iz Srebrenice se objesila kad je došla 'pod ruku Unproforu', a dvije žene su to isto pokušale. Drugi tvrde bilo je pet pokušaja. Odlazimo. Za nama i ispred nas autobusi puni nesrećnika iz Srebrenice. Čujemo, voze ih u Živinice, Lukavac, Banoviće... Neki idu rodbini.“

Istovremeno se u *Oslobođenju* otkrivaju novi detalji pada Srebrenice: „Dramatična sudbina Bošnjaka prognanih iz tzv. zaštićene zone Srebrenica u prethodnim izvještajima, bacila je u sjenu vandalizam i bestijalnost agresora prema kulturno-vjerskim objektima u Srebrenici. Četnička artiljerija rušila je sve pred sobom i prije ofanzive. Međutim, u posljednjoj ofanzivi oni su teškom artiljerijom počeli rušiti kuću po kuću, a kada su počeli okupaciju gradskog jezgra, odmah su počeli rušiti i paliti džamije. Prvo su srušili i zapalili džamiju u Bajramovićima, a zatim i ostale gradske džamije', govori nam Suljo Mehmedović (70), što potvrđuje njegova supruga Mevka (68), i mnogi drugi prognanici, koji su se povukli iz Srebrenice u trenutku dok ju je agresor okupirao“.

Oslobođenje – „Vuk u jagnjećoj koži“ – „Ko je naveče 12. jula/srpnja, gledao TV program Srne i 'Slikom na sliku' HRT mogao se uvjeriti da se vuk (zločinac Ratko Mladić), vrlo brzo preodjenuo u jagnjeću kožu. Bajni general i komandant tzv. VRS, imao je vremena i potrebu da dođe u Srebrenicu po njenoj okupaciji, i da lično prisustvuje 'spasavanju' civila iz ove enklave. U jednom času general Mladić je čak poželio sretan put nesretnim do jučer granatama ubijanim, ali neubijenim civilima, tražio od njih da 'paze' na djecu da se ne izgube, dijelio im keks i čokoladu, a od nekih civila, koji su nastojali samo da izvuku živu glavu, iznudio je poruku 'živ nam bio'. Prije tog čina, taj isti general naredio je da se Srebrenica očisti granatama i etnički, da se u nju nasele Srbi. Poručio je i 'lojalnim' Muslimanima da ostanu, da se ne plaše.“

Oslobođenje – „Finaliziranje zločina“ – „Na sastanku čelnika političkih stranaka, organa vojne i civilne bezbjednosti, vjerskih zajednica te organa za prihvata i smještaj prognanika u Tuzli, Esmā Ibrišimović je rekla da se tuzlanski organi za pomoć prognanicima pridržavaju odluka i stavova Vlade R/FBiH i da će sve to, prema mogućnostima biti primjenjivano kao i do sada. Upozorila je da Tuzla, ako to samo na nju bude palo, nema smještajnih kapaciteta koji se sada očekuju. Mehmed Žilić, pomoćnik komandanta 2. korpusa upozorio je na opasne propagandne informacije koje talasaju ljude i vojnike, kao da je Srebrenica trampljena za

Ilijaš i Vogošću. Očigledno da peta kolona proradi snažnije dok se civilne vlasti i političke stranke opuste. Iz Srpskog građanskog vijeća prisutni su upozorili na moguće posljedice ako se sve snage ne upregnu da se još jednom potvrdi multikulturalna i multinacionalna Tuzla, da se odmazda ispoljava prema četnicima na prvim linijama, a ne unutar bosanskog bića. Kada je riječ o progonu i prihvatu prognanika u Tuzli, jedan od ministara u Vladi R/FBiH Izet Žigić izjavio je: 'Ovdje smo došli da rješavamo probleme prognanika, ali zajedno sa UN. Pokušavamo da svaka žena, svako dijete, jer je ta populacija protjerana ovamo sa svojih ognjišta, bude zbrinuta. Veliki su pokreti iz Srebrenice najviše djece do deset godina, žena, iznemoglih i pokojni starac. Tragično je i simptomatično da četnici izdvajaju dječake i djevojčice od 13 do 14 godina, jer liniju razgraničenja prelaze samo dječaci i djevojčice do deset godina', rekao je Žigić.“

Oslobođenje – „Humanitarna katastrofa“ – „Na prostorima Tuzlansko-podrinjskog kantona na pomolu je humanitarna katastrofa. To su danas na konferenciji za novinare u Vladi Tuzlansko-podrinjskog kantona izjavili Muharem Cero, ministar za izbjeglice u Vladi BiH, i Pejo Banović, prvi čovjek za poslove civilne zaštite u Kantonu. Konferenciji su prisustvovali i Izet Hadžić, guverner Kantona, i Šemso Hasanbegović, predsjednik Kriznog štaba. Šemso Hasanbegović je novinarima saopćio da je do sedam sati 14. jula na tuzlansku teritoriju prešlo i u Tuzlu prevezeno 19,700 nesrećnih Srebreničana. Sedamdeset odsto su djeca do deset godina i žene, a ostalo starci. U toku današnjeg dana očekuje se novi talas od još 20.000 prognanika. Na putu od Srebrenice prema Tuzli kreću se i veliki broj vojnih obveznika koji se nisu predali Mladićevoj vojsci. Na konferenciji je danas saopšteno da je neizvjesna njihova sudbina. Velika kolona je navodno razbijena u više manjih grupa i očekuje se da se one dokopaju slobodne teritorije. Do sada su naišli na brojne zasjede. Na pitanje novinara kakva je sigurnosna situacija u Tuzli i Kantonu, guverner Izet Hadžić je rekao da se narod dobro ponaša s obzirom na to šta doživljava. Izet Hadžić je rekao novinarima da Unprofor sada ima priliku da se dokaže, i pobrine o narodu iz zaštićene zone Srebrenice jer mu više ne mogu smetati četnici. Ako to ne uradi, misija UN u Bosni je definitivno propala. Danas Vlada TPK treba da dobije odgovor je li Unprofor dao gorivo da se izvrši etničko čišćenje Srebrenice. U Tuzli tvrde da imaju nekompetentne sagovornike kada je riječ o egzodusu u Srebrenici. Prošle noći prognanicima je podijeljeno dosta hrane i lanč—paketa, ali nedovoljno za broj prognanih. U Tuzli su mobilne sve pekare i auto-prevoznički park. I iz Tuzle je upućen zahtjev da Sadako Ogata i drugi visoki funkcioneri hitno doputuju u Tuzlu i uvjere se u to kakva je ovdje situacija poslije egzodusa u Tuzli. – Vlada R/FBiH zasjeda sve ovo vrijeme: Na današnjoj vanrednoj sjednici Vlade Republike/Federacije Bosne i Hercegovine, kojom je predsjedavao predsjednik Vlade dr Haris Silajdžić, razmatrana je situacija u vezi sa daljim izgonom i genocidom nad izbjeglicama iz Srebrenice, te mjere koje su poduzeli Vlada i resorna ministarstva na prihvatu i zbrinjavanju izbjeglica. Prema raspoloživim podacima koji se neprestano dopunjavaju, do danas u podne na aerodromu 'Dubrave' kod Tuzle prihvaćeno je 19.800 prognanika, a još oko 1.500 do 2.000 ljudi je smješteno u kućama oko aerodroma. Tokom dana se očekuje i dolazak iz raznih pravaca još 10.000 do 15.000 novih prognanika. Agresor u Bratuncu drži zarobljenih više od 1.000 Bošnjaka, oko 3.000 se nalazi u četničkom okruženju u mjestu Nova Kasaba kod Vlasenice, oko 700 Bošnjaka je zarobljeno i nalazi se u Vlasenici, oko 400 ih je zarobljeno u rejonu Konjević-Polja, a oko 150 je prebačeno u logor 'Batković' kod Bijeljine. Iako je Unprofor preuzeo obavezu da će helikopterima evakuirati najteže ranjenike i bolesnike iz Potočara, prema posljednjoj informaciji do toga nije došlo jer se agresor sa Pala oglušio o zahtjev Unprofora. Pored toga, četnici odvajaju muškarce od 15

do 70 godina starosti i odvođe u logore. A iz kolona prognanika izdvaja mlade žene i odvodi u nepoznatom pravcu. Vlada je zatražila od Međunarodnog komiteta Crvenog križa (ICRC), koji se još nije uključio u pomoć Srebrenici, da odmah pošalje svoje predstavnike na teren, izvrši njihovu registraciju i ne dozvoli odvajanje i zlostavljanje izbjeglica. Novom šefu Misije UNHCR za BiH Donatelju Feciju (Donatello Fecci), već dva dana na Palama ne dozvoljavaju odlazak u Srebrenicu, iako se UNHCR od početka angažirao da pomogne prognanicima.“

Oslobođenje – „Masakr u selima“ – „U bazi UN u Potočarima tokom jučerašnjeg dana agresor je izdvojio oko 20 Bošnjaka i zaklao iz naočigled Unprofora koji nije reagirao da zaštiti nesrećne žrtve. Postoje podaci da je agresor izvršio masakr u dva dosada neidentifikovana sela i da to čuva kao vrhunsku tajnu i od svojih medija o čemu su odluku donijeli zločinci Karadžić i Mladić. U ovim zločinima, pored Mladićevih četničkih formacija, učestvovala su i dobrovoljačke jedinice 'arkanovaca', dobrovoljci iz Srbije, kao i pripadnici tzv. vojske Jugoslavije sa ratnom tehnikom (artiljerijski puk iz Kraljeva), a sve pod neposrednim rukovođenjem zločinca Perišića sa ušim štabom iz Beograda. Ministarstvo odbrane i Ministarstvo unutrašnjih poslova su informirali Vladu da su u toku artiljerijski i pješadijski napadi na zaštićenu zonu Žepa i da je agresor uputio ultimatum Ukrajinskom bataljonu da napusti zaštićenu zonu Žepa. Vlada je konstatovala da se i u Žepi ponavlja već viđeni scenario iz Srebrenice s čime želi da upozna sve relevantne faktore u svijetu i traži da se poduzmu odgovarajuće mjere prvenstveno radi zaštite civilnog stanovništva. U strukturi prognanika je i dalje najviše djece — oko 70 odsto, zatim oko 25 odsto žena, a ostalo su stare osobe“.

U knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, autor Tihomir Milašin navodi da je 15. jula 1995. u prijepodnevnim satima Radio BiH izvijestio o konferenciji u Londonu koja je posvećena situaciji u BiH. „Radio dalje javlja o velikim Mladićevim zločinima u Srebrenici i odvođenju muškaraca od 15 do 70 godina u logore kod Bratunca, Konjević Polja, Vlasenice i Bijeljine što u znatnom dijelu potvrđuju predstavnici Unprofora, UNHCR-a, Ljekara bez granica i Međunarodnog crvenog križa. Radio u 12 sati javlja o nastavku napada na Žepu, te da je britanski premijer Džon Mejdžor odbacio Širakov prijedlog, kao i holandska vlada. Smatra se da je Širakov prijedlog samo maska, izlika za povlačenje francuskih snaga i BiH. U 16 sati paljanski radio ništa ne pominje o stanju u Srebrenici niti osudu od strane Savjeta bezbjednosti. Međutim, poziva se na saopštenje iz Unprofora da je 'muslimanska vojska' blokirala i razoružala ukrajinske Unproforce u Žepi i Goraždu i oduzela im transportere. Ovaj radio javlja i da je ruski emisar Vitalij Ćurkin došao na Pale kod Radovana Karadžića te da je nakon ovog sastanka Krajišnik izjavio da se naziru znaci mirovnog procesa, te da se koordinator Karl Bilt sastao u Beogradu sa Miloševićem gdje se očekuje i Stoltenberg. U 19 sati Radio BiH javlja da je Karl Bilt obavijestio ministra Šaćirbegovića da je na sastanku u Beogradu postignut određen napredak. Iz raznih izvora se daje informacija da se u srpskim logorima u Bratuncu, Konjević Polju, kod Vlasenice i Bijeljine nalazi oko 5,000 stanovnika Srebrenice, uglavnom muškaraca. U 21 sat Radio Glas Amerike javlja da je u američkom kongresu prevagnulo uvjerenje da Unprofor mora napustiti BiH te da će Robert Dol prilagoditi već spremnu rezoluciju za Senat i Predstavnički dom Kongresa tražeći ukidanje embarga na oružja za Bosnu ali da bi američki vojnici mogli učestvovati u Bosni tek kada se povuče Unprofor a to bi moglo biti tek za 5 mjeseci.“

16. JULI

Dio kolone, od 12.000 do 15.000 muškaraca, koja je 12. jula započela proboj prema tuzlanskoj teritoriji, 16. jula se uspio probiti do područja Baljkovica, u neposrednoj blizini zone odgovornosti 2. Korpusa Armija BiH. Između kolone i slobodne teritorije se nalazila jaka borbena linija Zvorničke brigade Vojske Republike Srpske. Prema presudi MKSJ u predmetu „Popović i drugi“, 5.000 – 6.000 muškaraca je uspjelo proći kroz liniju srpskih snaga.

Pred večer 16. jula, rupa u liniji Zvorničke brigade VRS, široka nekoliko stotina metara, je ponovo zatvorena. Srpske snage nastavljaju sa „čišćenjem terena“ i egzekucijom svih zarobljenika.

MKSJ je utvrdio da su pripadnici VRS 16. jula na lokaciji „farma Branjevo“ strijeljali preko 1.000 muškaraca i dječaka, i isti dan u Domu kulture u Pilici još 500 zarobljenih muškaraca i dječaka. Prema dokazima prezentovanim pred tribunalom, strijeljanje na farmi Branjevo, kod Pilice, izvršili su pripadnici 10. diverzantskog odreda VRS, a ubijanje u Domu kulture u Pilici pripadnici Bratunačke brigade.

Oslobođenje piše o učešću „Beograda“ u srebreničkim zbivanjima: „Već je rečeno da je Srebrenica osvojena iz Beograda i argumentirana direktna umiješanost tzv. vojske Jugoslavije u napad na ovu tzv. zaštićenu zonu. Malo je, međutim, poznato da je u Beogradu, sedam dana prije nego što će Srebrenica biti prepuštena agresoru, to sve bilo najavljeno. Četvrtog jula komandant tzv. prve armije 'jugoslovenske vojske' general-potpukovnik Dragoljub Ojdanić je za novinsku agenciju Tanjug izjavio, a paljanski radio prenio i ovu poruku: 'Te dve muslimanske enklave, Srebrenica i Žepa, nalaze se duboko na srpskoj zemlji i nije trebalo dozvoliti ni da se one formiraju. Tako neće moći ostati. To se mora vojnički rešiti.'“

U istom listu nastavljaju se analize. „Kako je pala Srebrenica“ – „Branioци s lovačkim puškama“ – „Srebrenica nikada nije bila 'zaštićena zona'. Ono malo oružja i vojnih zaliha što je bilo ostalo, ili tajnim kanalima pristiglo, trošilo se u odbrambenim aktivnostima naših jedinica 28. divizije pod komandom brigadir Orića. Pod komandom Ratka Mladića, napad su izvršile jedinice tzv. Drinskog korpusa sa 2 tenka T-34 i T-55 i četiri tenka T-84, ojačane specijalnim jedinicama MUP-a sa tog područja te elitnim jedinicama iz Srbije, a jedan neimenovani izvor iz 2. korpusa ARBiH tvrdi da je u napadu na Srebrenicu učestvovala i jedna jedinica iz Grčke. Grčka zastava je, kada je Srebrenica pala, bila izvješena na tamošnjoj pravoslavnoj crkvi. Prisustvo Grka potvrdio je i jedan visoki oficir Unprofora, sektor Sjeveroistok, citirajući izvještaje sa terena koji su se znatno razlikovali od onoga što je u sarajevskom sjedištu Unprofora prezentirano javnosti. Nasuprot četnicima stajali su slabo naoružani branioци Srebrenice. Oni su na raspolaganju imali 200.000 metaka, a kao dodatnu ilustraciju navedimo i podatak da je linije čuvalo, između ostalog, i 200 lovačkih pušaka sa po pet metaka. Niko ne može reći da se Srebreničani nisu branili! No, suočeni sa silom koja je na njih išla i indolentnošću onih koji su morali pomoći morali su popustiti. Sada, sudeći po lažnim izvještajima u medijima, može se steći utisak da je narod Srebrenice bio u rasulu, da je vojska bila pomiješana sa narodom i da je isključivo zbog panike Srebrenica pala. Ali, tako nije! Samo manji dio vojnika pomiješao se sa civilima, pokušavajući zaštititi svoje najmilije. Onaj drugi, veći i pribraniji dio, krenuo je preko šuma prema Tuzli i zasigurno je da se ti ljudi sa mukom, ali veoma uspješno probijaju prema tuzlanskom području. Dio vojnika četnici, koji ih prate, uspjeli su zarobiti, ali je većina na putu prema tuzlanskom području i tek će njihova svjedočanstva moći upotpuniti sliku srebreničke golgote. Njih sa druge strane čekaju

komanda i borci 24. divizije pod komandom brigadira Saliha Malkića, ojačani dijelovima 28. divizije brigadira Nasera Orića.“

Oslobođenje objavljuje i prve najave pomoći ali i upozorenja: „Ured za prognanike i izbjeglice 'Herceg-Bosne' spreman je obezbijediti određene količine dječije hrane i higijenskih potrepština za stanovništvo protjerano iz Srebrenice, saopštila je juče služba za informiranje vlade 'Herceg-Bosne'. Ova ponuda humanitarne pomoći prosljeđena je nadležnom ministarstvu Vlade Republike i Federacije, te je, kako se navodi u saopćenju koje je sarajevskim medijima prosljeđeno iz ureda predsjednika Federacije, dogovoren i skori sastanak 'dužnosnika tih resornih organa, na kojemu će biti razgovarano i o drugim oblicima pomoći'. Šta kaže Ured? Pridružujući se protestima protiv terora i progona civila iz zaštićene zone Srebrenica od srpskog agresora, Ured za prognanike i izbjeglice 'Herceg-Bosne' 'prosuđuje da njihov prihvat ne bi trebalo organizirati na području kantona/veležupa s mješovitim nacionalnim sastavom'. Uz napomenu da je to stav i 'drugih tijela hrvatske strane', dodaje se kako bi na taj način mogla biti poremećena 'približna, a dosta osjetljiva nacionalna struktura, na kojoj su temeljeni ukupni odnosi i politička rješenja po Washingtonskom dogovoru'. Niko se nije javljao ni na telefon u uredu Martina Raguža, zamjenika ministra za izbjeglice i socijalnu politiku Vlade BiH, koji već duže vrijeme boravi u Mostaru. No, sudeći po sadržaju saopštenja, hrvatska strana je zabrinuta da bi Bošnjaci iz Srebrenice mogli eventualno biti naseljeni u Srednjobosanskom ili Neretvanskom kantonu. Edhem Bičakčić, potpredsjednik SDA, kaže da nijedan kanton nema nacionalni atribut. Ali, i mimo toga strah hrvatske strane je bezrazložan, jer će prognanici, koliko je njemu poznato, ostati većinom u tuzlanskom kraju. 'Tu su Bošnjaci većina i neće biti poremećena nacionalna struktura', ocjenjuje potpredsjednik SDA, protiveći se bilo kakvim pokušajima da prognanici budu izmješteni van BiH.“

Oslobođenje izvještava o nastavku diplomatske aktivnosti: „Ministar vanjskih poslova R/FBiH Muhamed Šaćirbegović sastao se u Parizu s ministrom vanjskih poslova Francuske Herve de Charetom. Šaćirbegović se osvrnuo na reakcije nekih zapadnih zemalja na inicijativu francuskog predsjednika Chiraca i ocijenio da su se Britanci svojim stavom sami isključili iz kruga onih koji treba da donose odluke. Francuskom ministru De Charettu prenešeno je da je krajnje vrijeme za odluku da se spasi Žepa i Goražde, te da je potrebno hitno djelovati u skladu s tim. Jučer je ministar Šaćirbegović telefonom obavio i duži razgovor sa posrednikom Međunarodne konferencije za bivšu Jugoslaviju Carlom Bildtom, koji boravi u Beogradu. Bildt je izvijestio Šaćirbegovića da je postigao izvjesni napredak u razgovoru sa srpskim predstavnicima. Šaćirbegović je podvukao da će se rezultat njegovih razgovora vidjeti na terenu, i naglasio da on u Beogradu razgovara sa ljudima koji imaju direktni uticaj na sadašnje događaje u Srebrenici i Žepi.“

Reakcije, prije svega zapadnih zemalja komentarišu se u Sarajevu. U tekstu „Dželatov cinizam“ Gojko Berić piše: „Predsjednik Širak je, valjda u slavu tradicionalne svečanosti, pozvao saveznike da vojno intervenišu u Bosni. Ali, zapadni saveznici se međusobno suviše dobro poznaju da bi iko od njih ovu poruku shvatio ozbiljno. Britanski ministar odbrane Malkolm Rifkind ovako je odgovorio na Širakovu ponudu: 'Lako je pričati. Da je gospodin Širak mislio nešto ozbiljno, njegovi vojnici bili bi već u Srebrenici i Žepi'. Umjesto toga, pripadnici francuskih snaga za brze intervencije održavaju kondicione treninge na terenima Tomislavgrada, dok im u predasima general Subiru prišiva medalje. Šta se još može očekivati od angažovanja plavih kaciga u Bosni? Upečatljiv odgovor na to daje fotografija koju u svom

posljednjem broju objavljuje beogradsko 'Vreme'. Na njoj se vidi kako vidno raspoloženi general Mladić nazdravlja holandskim oficirima nakon ulaska Srba u Srebrenicu.“

O vijestima sa radija 16. jula autor knjige *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, zabilježio je, između ostalog, sljedeće: „Radio BiH u jutarnjim satima javlja da je u Žepi proglašena opšta mobilizacija. Radio 99 javlja o navodnom razgovoru između Širaka i Klintonu u kojem je Širak tražio da Amerikanci pošalju helikoptere koji bi francuske vojnike prevezli do Goražda kako bi se zaštitilo Goražde. Klinton je, navodno, obećao 200 helikoptera. U 15 sati Radio BiH emituje vijest da se premijer Silajdžić sastao sa Pedijem Ešdaunom, poslanikom i šefom britanske Liberalne stranke. On je zamolio Ešdauna da britanski parlament upozna o tome da je vlada RBiH još prije godinu dana prihvatila plan kontakt-grupe a Karadžić ga sada odbacuje te da nije obrnuto, kako tvrdi srpska strana. Silajdžić je takođe rekao da ne vjeruje izjavi Karla Bilta da je juče sa Miloševićem postignut određeni napredak u smislu priznanja BiH u zamjenu za ukidanje sankcija – to je samo napor na dobijanju vremena, dodao je Silajdžić. Stigla je i vijest da je Karadžić odobrio pristup MKCK-u (Međunarodni Komitet Crvenog krsta/križa) logorima u kojima se nalaze Muslimani iz Srebrenice te da se holandskom Unproforu odobrava da sa oružjem napuste Srebrenicu za dan-dva. Radio 99 javlja u 17 sati da je ukrajinski Unprofor u Žepi tražio zračnu podršku NATO-a ali da to komanda Unprofora nije odobrila, kao i to da je konvoj UNHCR-a konačno uspio doći do Srebrenice preko Bratunca ali da su hranu uzeli Karadžićevi vojnici pošto u Srebrenici, odnosno Potočarima, više nema civila Bošnjaka. U 19 sati Radio BiH javlja da je Žepa granatirana cijelu noć, te da je generalni sekretar NATO-a, Vili Klas izjavio da se NATO-u moraju dati šira ovlaštenja jer, inače, NATO nema šta da radi u Bosni. Snage NATO-a ne mogu imati dva komandanta.“

Arhiv Media Centra Sarajevo ne posjeduje izdanja Glasa srpskog od 16. do 23. jula 1995.

17. JULI

Oslobođenje pod naslovom „Žrtve prevare“ piše: „Radi što tačnijeg informisanja domaće i međunarodne javnosti Kabinet predsjednika Tuzlansko-podrinjskog kantona navodi sljedeće argumente vezane za 'zaštićenu zonu UN' Srebrenica. U okviru 'zaštićene zone' Srebrenica nalazila su se 24 naseljena mjesta sa administrativnim, privrednim i kulturnim središtem u gradu Srebrenici. Prema prvim procjenama pokretna i nepokretna imovina više od 42.000 stanovnika zaštićene zone UN iznosila je nekoliko milijardi dolara. Procjenjujemo da su od 7 do 10 hiljada ljudi, u stvari svaki četvrti stanovnik zaštićene zone bili žrtve povjerenja koje su imali u UN, a ostalih oko 35.000 stanovnika zaštićene zone UN žrtve su nečuvene prevare jer nijedna garancija koju su UN bile obavezne ispoštovati nije ostvarena. UN, koje su se ugovorom od maja 1993. godine obavezale zaštititi živote i imovinu civila Srebrenice, nisu to ispoštovale zbog čega su prognanici iz Srebrenice u pravom smislu riječi prognanici UN. Trenutno za normalizaciju života ovih 35.000 ljudi najneophodniji su krov nad glavom, hrana, odjeća, obuća, a iznos od oko 700 miliona američkih dolara dužne su obezbijediti UN, kaže se u informaciji iz Kabineta predsjednika Tuzlansko-podrinjskog kantona.“

Prvi predstavnik holandske Vlade pojavio se u Tuzli, javlja *Oslobođenje* u tekstu pod naslovom „Odobreno pet miliona dolara“: „Povodom tragedije koja je zadesila stanovništvo 'zaštićene zone UN' Srebrenice delegacija Vlade R/F Bosne i Hercegovine i guverner Tuzlansko-podrinjskog kantona Izet Hadžić danas su razgovarali sa nizozemskim ministrom za

razvoj i saradnju gospodinom Janom Pronkom. U dužem otvorenom razgovoru razmatrane su mogućnosti pružanja pomoći napaćenom i prognanom srebreničkom stanovništvu. Posebna pažnja posvećena je rješavanju problema trajnijeg smještaja ovih ljudi do konačnog rješenja. Vlada Nizozemske je u te svrhe, kako je istakao ministar Pronk, odobrila pet miliona američkih dolara. Ova sredstva će biti uplaćena na poseban žiro-račun Vlade R/FBiH, otvoren isključivo za pružanje pomoći prognanicima iz Srebrenice.“

Objavljuju se posljednje informacije o humanitarnoj pomoći izbjeglicama koje još uvijek pristižu: „Do danas je iz okupirane enklave Srebrenica stiglo 23.468 prognanih. Istodobno pala je i druga žrtva iz posljednjeg vala prognanih, a 27 osoba zadržano je na klinikama tuzlanske bolnice. Zdravstvena situacija većine prognanih je loša, dok je humanitarna pomoć još neorganizirana, ali se polako uvezuje i normalizira. Na sastanku se čulo da su predstavnici Unicefa Vladi Kantona dopremili sve rezerve dječije hrane iz tuzlanskih i zeničkih magacina, pakistanski bataljon je poklonio 1.200 deka prognanicima smještenim u Banovićima, UNHCR je osigurao 2.500 deka, te 1.000 spužvi, dok je nordijski bataljon u svoju bolnicu primio nekoliko bolesnika. Na vijest o egzodusu Bošnjaka iz Srebrenice Visoki saudijski komitet je uputio humanitarnu pomoć od 1.500 tona hrane i lijekova. Po dva aviona deka, kreveta, hrane i lijekova odobrio je jordanski kralj Hasan i Vlada Nizozemske.

Vlada R/FBiH nastavlja vanredno zasjedanje: „Agresor je juče ujutro pokrenuo nove, izuzetno jake artiljerijsko-pješadijske napade na 'zaštićenu zonu Žepe', saopšteno je na juče održanoj vanrednoj sjednici Vlade R/FBiH, kojom je predsjedavao dr Haris Silajdžić. Zapovjednik mirovnih snaga UN u Žepi u dva navrata juče je tražio zračni udar Nata na položaje četnika. Učinio je to ujutro i u ranim popodnevnim satima. Međutim, u komandi snaga UN za BiH u Sarajevu negirali su da je do njih stigao bilo kakav zahtjev za intervenciju, kako je saopšteno Vladi BiH. Ministar Hasan Muratović juče je tvrdio da postoje tonski snimci iz kojih je očito da je tražena intervencija aviona Nata, zbog čega je uputio oštar protest komandi snaga UN u Sarajevu i zahtijevao hitno provođenje istrage o tome u Unproforu. On je izrazio sumnju da unutar Unprofora postoje strukture koje svjesno prikrivaju podatke o stanju u 'zaštićenim zonama'. I zamjenik ministra odbrane Muhamed Lemeš je izjavio da je još prekjuče iz Žepe tražena intervencija aviona Nata. Ministarstvo odbrane, kazao je Lemeš, ima informacije kako je iz određenih krugova na Zapadu paljanskom režimu rečeno da se međunarodna zajednica do 22. jula neće uplitati u napade na Žepu i Goražde. Do tada bi, prema stavu ovih zapadnih krugova, agresor trebao da okupira sve zaštićene zone u istočnoj Bosni.“

Nastavljaju se i domaće analize o tome šta se sve dešavalo 11 jula 1995. *Oslobođenje* u tekstu Zorana Pirolića „Efekat bumeranga“ navodi: „Neke mračne i nepoznate sile, koje prate misiju UN u Bosni od dolaska mirovnih snaga, ponovo su uplele svoje prste u razvoj događaja na terenu. Po pravilu, to se dešava onda kada neko u Natu kaže da je svega dosta i da Mladićevu paravojsku treba žestoko udariti, barem po prstima. Radio-veza između holandskih plavih šljemova u Srebrenici i viših komandi u Sarajevu i Zagrebu iznenada je prekinuta u prošli utorak oko popodneva. U tim trenucima, četnički tenkovi su već ulazili u Srebrenicu i jedino sto ih je moglo zaustaviti je bila snažna i precizna akcija aviona Nata. Moćni lovci su uništili jedan tenk, top i bunker agresorskih jedinica, tek kada je bilo suviše kasno. U dva i po sata komunikacionog zamračenja koliko je dijelilo Srebrenicu između života i smrti, odigrala se još jedna epizoda srpske ucjene cijelog svijeta. Holandski ministar odbrane je kasnije priznao da je primio sasvim ozbiljnu prijetnju Karadžićevih Srba da će ubiti

30 holandskih plavih šljemova koje su držali kao taoce. Precizno planiran i dobro izveden teroristički akt se isplatio. Zračni udari Nata došli su suviše kasno i bili su suviše slabi, da bi bilo šta mogli promijeniti. Srebrenica je pala, a prestrašeni holandski vojnici odigrali su u selu Potočari jednu od najsramnijih uloga u istoriji mirovnih misija UN, predajući zločincima civile koji su u njihovom logoru potražili utočište od smrti. Predstavnici UN na različitim nivoima su se iz petnih žila trudili da ubijede sve skeptičniju svjetsku javnost da holandski vojnici nisu taoци, jer bosanski Srbi ne traže ništa za njihovo oslobađanje. Pokazalo se da je ulog za život holandskih talaca bila sudbina čitavog jednog grada i njegovih 40 hiljada stanovnika. „

O vijestima na radio stanicama 17. jula autor knjige *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, zabilježio je sljedeće: „Radio BiH javlja da UNHCR i Međunarodni crveni križ ispituju Karadžićeve zločine u Srebrenici. U Zagrebu Jasuši Akaši izjavio – Očekujemo svaki čas oštar napad Karadžićevih Srba na Žepu. Visoki komesar UN za izbjeglice, Sadako Ogata, stigla na tuzlanski aerodrom Dubrave. Izvještač iz Zagreba javlja da predstavnici MKCK još čekaju kod Zvornika da naprave uvid u stanje 10-15.000 zatočenih Bošnjaka. Iz Brisela stigla informacija sa sastanka inostranih poslova EU da se odluka o daljim koracima u BiH odgodi za 21. juli na sastanku ministara kontakt grupe, predstavnika NATO-a i UN. Nema zabilješki o izvještavanju sa srpske strane (paljanski radio).“

18. JULI

Oslobođenje nastavlja sa serijom tekstova koji nastoje, nakon Srebrenice, da redefinišu ulogu međunarodne zajednice u BiH. U tekstu pod naslovom „Detalji se taje“ navodi se: „Vojni zapovjednici Zapada raspravljali su o tome da li u Bosnu slati trupe opremljene teškim naoružanjem radi obrane 'sigurnih područja' od nadirućih srpskih snaga, ali o rezultatima postignutim na sastanku nisu iznijeli nikakve detalje. Francuski admiral Žak Lanksad, britanski feldmaršal Piter Indž i general Džon Šalikašvili, predsjedatelj Odbora načelnika generalštabova SAD, nisu ništa saopštili novinarima kada su kasno sinoć napuštali prostorije Ministarstva odbrane u središnjem dijelu Londona. U saopštenju koje je nakon susreta izdalo Ministarstvo kaže se: 'Oni su diskutovali o situaciji u Bosni i sada će o tome izvijestiti svoje vlade'. Trebalo je da Lanksad skicira plan za ojačavanje Goražda, enklave u istočnoj Bosni koju su UN proglasili 'sigurnim područjem', i otvaranje pouzdanog puta za snabdijevanje Sarajeva. 'Bitno je važno po kredibilitet međunarodne zajednice da ona u narednih nekoliko dana objavi da će biti urađeno sve za garantovanje sigurnosti goraždanske zone', prethodno je izjavio francuski ministar odbrane Šarl Mijon. – Dok su šefovi odbrana vijećali, stanovnici Žepe, 'sigurnog područja' u istočnoj Bosni koje stenje pod srpskom opsadom, uputili su apel. 'Narod Žepe želi da Vlada Bosne i Hercegovine pita Vijeće sigurnosti (UN) da li je Žepa još *sigurno područje* i ako jeste, ko ga štiti', obratili su se pismom koje je prenio državni radio.“

Ova vijest se nastavlja u reakcijama međunarodne politike koju *Oslobođenje* naslovljava kao „Neusaglašena strategija“: „Sjedinjene Države, Britanija i Francuska nisu uspjeli usaglasiti zajedničku strategiju za odgovor na najnoviji napad na područja Bosne pod zaštitom UN, saopštili su danas funkcioneri administracije. 'Sada se mnogo jasnije shvataju neki od vojnih zahtjeva, ali još ima nekih nerazjašnjenih i pitanja na koja nisu dati odgovori', rekao je predstavnik Bijele kuće za medije Majkl Mekari. Mekarijeva ocjena predstavlja prvi zvanični izvještaj o jučerašnjem susretu predsjedatelja Odbora načelnika generalštabova SAD generala Džona Salikašvilija sa francuskim i britanskim kolegom po funkciji na kojem se

raspravljalo o situaciji u Bosni. Ovi razgovori bili su pripremni za okupljanje ministara odbrane i spoljnih poslova Sjedinjenih Država, Francuske, Britanije, Njemačke i Rusije planirano za petak. Sastanak je prošle sedmice sazvaio britanski premijer Džon Mejdžor nakon što su Srbi pregazili sigurnosno područje Srebrenica i zaprijetili zauzimanjem opkoljenih enklava Goražde i Žepa. Državni sekretar Voren Kristofer i ministar odbrane Viljem Peri saslušali su danas Šalikašvilija u društvu sa savjetnikom Bijele kuće za nacionalnu sigurnost Entonijem Lejkom. Lejk je u jednom televizijskom intervjuu ranije potvrdio da je među planovima na razmatranju i onaj o upotrebi američkih helikoptera za prebacivanje oko 1.000 francuskih vojnika u Goražde da ga ne bi zadesila sudbina Srebrenice. Ovom operacijom, prema magazinu 'Njuzvik', bila bi angažovana najveća helikopterska eskadrila od vijetnamskog rata, a trupe bi noću prebacivali helikopteri 'blek hok', uz pratnju helikoptera 'apaš' i lovaca 'AC-130'. Ovaj potez označio bi značajno povećanje američkog učešća u trogodišnjem konfliktu i doveo do mogućnosti direktnog sukoba sa Srbima upravo kada Bijela kuća čini sve da američke trupe održi izvan linije vatre.“

Registruju se i susreti na nivou Evropske unije. Naslov u *Oslobođenju* nije optimističan – „Ogledalo evropske nemoći“: „Brisel je ovog ponedjeljka ponovo bio pozornica evropske nemoći i isprazne retorike. Zasedali su ministri vanjskih poslova EU, a u radu Ministarskog vijeća ovog puta učestvovali su i evropski mirovni posrednik Karl Bilt i ruski ministar vanjskih poslova Andrej Kozirjev. U 21 sat uveče zasjedanje ministara još je trajalo, mada su stavovi o situaciji u Bosni i Hercegovini manje-više saopšteni. Prvi je pred novinarima istupio britanski šef diplomatije Malkom Rifkind koji je već na početku sjednice Ministarskog vijeća obrazložio najnoviju ideju britanskog premijera Džona Mejdžora u vezi sa proširenim sastankom Kontakt-grupe koji je zakazan za idući petak u Londonu. Rifkind je rekao da se njegova zemlja zalaže za politiku koja će biti 'kredibilna i koja će pomoći civilnom stanovništvu u istočnoj Bosni'. On je dodao da će već tokom noći u ponedjeljak britanska Vlada raspravljati o vojnim opcijama koje su u nedjelju ponudili načelnici generalštabova SAD, Francuska i Velike Britanije. Kasno popodne britanski šef diplomatije izjavio je pred novinarima da svih petnaest evropskih ministara vanjskih poslova „podržava bezuslovan ostanak Unprofora u Bosni, i u tom cilju traži se rješenje i za očuvanje statusa zaštićenih zona Goražda i Sarajeva, a pri tome se prije svega u vidu imaju realne vojne procjene sa terena'. Sastanak idućeg petka u Londonu, rekao je dalje Rifkind, mogao bi biti od presudnog značaja jer se tada neće ponuditi samo hitne vatrogasne mjere već će biti riječi o široj strategiji Evropske unije prema događajima u ex-Jugoslaviji.

Na direktno novinarsko pitanje da li je za Evropu i Žepa već otpisana zaštićena zona, on (Malkom Rifkind) je odgovorio indirektno, rekavši: 'Tražimo rješenja kako bi što efikasnije zaštitili Goražde i Sarajevo i spriječili humanitarnu katastrofu u istočnoj Bosni'.

Oslobođenje donosi i prvo reagovanje holandskih vojnika koji su jula 1995. bili u Srebrenici. U vijesti AFP se navodi: „Bosanski Srbi koji su zauzeli istočnobosansku enklavu Srebrenica na području koje su UN proglasili sigurnim čine razna zvjerstva, uključujući 'ubistva i sakaćanje', saopštio je danas holandski mirovnjak UN koji je bio stacioniran u toj enklavi. Govoreći pod uslovom da ostane anonimn, on je za dnevni list 'Dač algemen dagblad' izjavio da je 'sezona lova u punom jeku'. 'Ne puca se samo na muškarce za koje se pretpostavlja da pripadaju Armiji BiH', rekao je on. 'Nisu pošteđeni ni žene, pa i trudnice, djeca niti starci. Neki su ustrijeljeni i ranjeni, drugima su odsijecane uši, a neke žene su silovane.' Pretpostavljeni su

od holandskih vojnika zatražili da se uzdrže od iznošenja bosanskosrpskih grozota iz bojazni da bi to moglo ugroziti odlazak preostalih holandskih mirovnjaka iz Potočara.“

Otvora se sve više novih pitanja: „Od egzodusa Bošnjaka iz okupirane Srebrenice javnost je upoznata da se 'zameo' trag za 88 ranjenih civila, koje je prihvatio Unprofor u Potočarima. Plasirane su kontroverzne vijesti, a danas je MKCK iz Ženeve saopćio kako su Karadžićevi četnici dozvolili da predstavnici ove međunarodne humanitarne organizacije posjete i registriraju 46 ranjenika, koji su se povlačili pri evakuaciji nesrećnika iz Srebrenice. Šta je sa još 42 ranjene osobe? Zasad je tajna, o kojoj se može samo nagađati. Danas je u Tuzlu stigla Sevlata Begović (22), uoči rata student druge godine Medicinskog fakulteta u Sarajevu, koja je cijelo vrijeme srbijansko-crnogorske agresije radila u Srebreničkoj bolnici. Ona nam je pričala nešto detaljnije o sudbini ovih ranjenika. – Bolnica puna ranjenika – 'Da vam pričam iz početka o svim strahotama. Kad je počela četnička ofanziva imali smo bolnicu punu ranjenika, civila i branitelja. Na raspolaganju nam je bilo 14 soba po sedam kreveta, ali smo imali pune hodnike pacijenata. Mislim da ih je bilo oko 200. Pri evakuaciji je 88 najtežih ranjenika prevezeno sa dva naša i još dva kamiona Unprofora u Potočare. Bila sam s njima. Unprofor je imao svoju bolnicu, ali nije primio naše ranjenike, već su nam osigurali poljske ležaje u jednom holu. Osim njih, bilo je puno drugih bolesnih i iscrpljenih', priča Sevlata Begović, inače iz Potočara. Ona dalje priča da je te noći sedam mladih žena zatražilo ljekarsku pomoć radi porođaja. Sevlata Begović je – zahvaljujući uputama jednog ljekara Unprofora – pobjegla među civile i prebacila se do slobodne teritorije. Prije odlaska bila je svjedok najave još nekih zločina. 'Ratni zločinac Mladić je vodio pregovore sa Unproforom. Bila sam prisutna. Dok je prevodio razgovore Emir Suljagić (21), sin Ibri iz Voljevice, je plakao. Saznala sam da je Mladić od Unprofora zahtijevao da mu predaju i prevodioce. Vjerovatno je to bio razlog njegovog plača. Inače, prevodioci su bili još: Hasan Nuhanović (27) sin Ibri iz Vlasenice — apsolvant mašinstva u Sarajevu uoči srbijansko-crnogorske agresije, sa njim je bio i brat Muhamed (20), te Mujo Nukić (24), sin Muniba iz Potočara, Almir (22) student iz Sarajeva prevodilac u UNHCR-u, Emira (24) iz Nove Kasabe, Atko (22) iz Žepe, Vahid (27) iz Sućeske — student i Omer (26) student iz Konjević polja. Njihovih prezimena se ne sjećam. Sve njih su odveli, kao i ranjenike koji su ostali. Čula sam, a nisam vidjela, da su prevodioce i 20 ranjenika četnici pobili i bagerom ih zagnuli', kaže Sevlata Begović.“

U prethodnom članku daje se izjava Sevlate Begović prema kojoj su prevodioci, odnosno uposlenici UN, odnosno holandskog bataljona Unprofora, svi ubijeni u Potočarima. Tako je, vjerovatno, izgledalo i Sevlata i svima drugima koji su do 13. jula deportovani iz Potočara a vidjeli su da smo mi ostali u bazi u situaciji kada je u Potočarima bilo na stotine srpskih vojnika, a ljudi ubijani u prisustvu Holanđana. Holanđani su jednog svog uposlenika, električara Rizu Mustafića, 13. jula istjerali iz baze i predali Srbima koji su ga nakon toga ubili. Isto se dogodilo sa mojim bratom Muhamedom Nuhanovićem, kojeg Sevlata spominje. Međutim, usljed spleta okolnosti Holanđani kritičnog 13. jula nisu iz baze istjerali mene i moje kolege prevodioce. Ja sam nekako uspio da putem satelitskog telefona, krišom iz centra za komunikacije u bazi, nazovem komandu Unprofora u Tuzli i da im ispričam šta se u Potočarima dogodilo prethodnih dana, odnosno u kakvoj se situaciji nalazimo ja i moje kolege. Oficir sa druge strane je bio iznenađen jer Holanđani o događajima u Potočarima, ili svojoj bazi u kojoj su se nalazile izbjeglice, nisu nikome, pa ni komandi u Tuzli, dali bilo kakvu informaciju. Dok sam razgovarao u sobu su upala dvojica Holanđana jedan je uhvatio za kabel telefona i pokušavao mi oteti slušalicu iz ruku. Prije nego je to uspio ja sam komandu u Tuzli već dao dovoljno informacija i uspio da ih zamolim da provjere da li je moja majka stigla na aerodrom Dubrave. Ovo je bilo dovoljno da oficir sa druge strane

kontaktira sjedište UN u Njujorku tako da je nakon dan ili dva iz Njujorka, preko Tuzle, u Potočare holandskom Unproforu stigao faksimil na kojem je pisalo da holandski bataljon prilikom svoje evakuacije mora povesti i prevodioce. Iako su u faksimilu navedena samo dva imena, moje i Emira Suljagića, holandski bataljon je 21. jula, kada je u konvoju od nekoliko desetina vozila napustio Potočare, poveo i nas dvojicu i sve ostake kolege, kao i preostalo lokalno osoblje koje je nakon 13. jula ostalo u bazi (naprimjer osoblje Ljekara bez granica i UNHCR-a). Prešli smo rijeku Drinu na mostu kod Ljubovije a onda preko teritorije Srbije, kroz Šabac prema Rumi, gdje smo prešli na teritoriju Hrvatske i stigli u Zagreb 22. jula.

Reagovalo je u *Oslobođenju* i Društvo pisaca u Sarajevu: „Srebrenica ispit savjesti“ – „Društvo pisaca Republike BiH upozorava svjetsku javnost da su predajom Srebrenice srpskom agresoru pogažena ljudska prava na kojima počiva UN. U izjavi koju je Društvo pisaca BiH uputilo svjetskoj javnosti kaže se da je 'uručenje Srebrenice zajedno sa njenih 42.000 stanovnika srpskim fašistima, katastrofa svih ideala čovječanstva, ispit savjesti svjetske politike već dugo traje'. Društvo pisaca BiH konstatuje da prvi put u istoriji čovječanstva svjetska zajednica podržava genocid nad jednim narodom.“

O vijestima na radio stanicama 18. jula autor knjige *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, zabilježio je sljedeće: 'Radio BiH prenosi saopštenje Informativne službe Armije BiH da su sve linije u Žepi čvrste i stabilne i da sa u Žepi neće ponoviti Srebrenica. Novi britanski ministar inostranih poslova Malkolm Rifkind izjavio da se Velika Britanija slaže da se do Sarajeva probije koridor za humanitarnu pomoć. U 15 sati Radio BiH javlja da se Žepa žestoko granatira i napada sa svih strana. Šaćirbegović u Vašingtonu zatražio obustavljanje misije trupa Unprofora jer samo smetaju i odmah zatražio ukidanje embarga na oružje. U 16 sati paljanski radio objavljuje izjavu Momčila Krajišnika, koji kaže da je jučerašnji prijedlog A. Izetbegovića za direktne razgovore zakasnio.“

19. JULI

Na osnovu činjenica koje je utvrdio MKSJ (Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju), većina od preko 8.300 žrtava srebreničkog masakra je ubijena do 19. jula. Najveće masovne egzekucije su sprovedene prije 19. jula. Grupna i pojedinačna ubistva su nastavljena i nakon 19. jula, ali je i jedan manji broj zarobljenika prebačen u logor Batkovići, kod Bijeljine. Većina njih će biti oslobođena nakon Dejtona, u proljeće 1996. godine. Srpske snage su još sedmicama vršile „čišćenje terena“ i hapsile i ubijale ljude koji su se, nakon pada Srebrenice i razbijanja kolone, krili u brdima Podrinja.

Posljednje grupe preživjelih će se pojaviti skoro godinu dana kasnije. Jedna grupa se uspjela probiti prema Tuzli u martu 1996. godine. Druga grupa, takozvana „zvornička šestorka“, će se probiti do teritorije opštine Kalesija u maju 1996. godine. Njih će pripadnici američkog IFOR-a zarobiti na međuentitetskoj liniji i predati policiji Republike Srpske u Zvorniku. Stradanje ovih šest ljudi će se nastaviti u zatočeništvu ali i nakon toga (oslobođeni su nekoliko mjeseci kasnije) jer će pravosudni organi Republike Srpske insistirati na tome da postoji osnova za obnovu postupka, odnosno da se oni krivično gone za kaznena djela, uključujući ubistvo i kanibalizam. Ovaj slučaj još nije riješen.

Opšta ofanziva srpske vojske na Žepu se nastavlja i nakon 19. jula.

Sedmični list (*Srpsko*) *Oslobođenje* 19 jula na naslovnoj strani donosi tekst pod naslovom „Uspravljanje srpske kičme“ – „Drinski front: Bitka za istočne granice“: „Srpska vojska ovih

dana bija jednu naročitu bitku: onu za istočne enklave, kako se u političkom žargonu nazivaju takozvane zaštićene zone uz Drinu – Srebrenica, Žepa i Goražde. Kao što znamo, Srebrenica je oslobođena, Žepa je u postupku, a Goražde – kasnije. Te drinske 'kasabe', koje je međunarodna zajednica pre godinu i po dana lukavo i sračunato proglasila zaštićenim gradovima su, ustvari, čitavo vrijeme bili poligoni iz kojih su muslimani izvodili terorističke napade na srpska područja i činili zločine. Taj krvavi muslimanski 'bermudski trougao' progutao je mnoge srpske živote, sve uz svetsku propagandu da su zlikovci u njemu 'mučenici i stradalnici' a srpske žrtve oko njega – navodni silnici i ubice. Kada je ovih dana oslobođena Srebrenica, u njoj je zatečeno dobro uhranjeno muslimansko civilno stanovništvo, koje je vrlo rado napustilo taj grad, srušena pravoslavna groblja i debele site kože u potpuno opustošenoj crkvi 'Svetog Preobraženija'. Plus najsavremenije opremljena bolnica, kojoj su aparate poklonili 'Lekari bez granica'. Plus crni mercedes Nasera Orića, zlikovca odgovornog za smrt više hiljada Srba, u kome se nalazio kilogram cijanida koji mu je dao UNPROFOR da otruje srpske civile u i oko Srebrenice. Oslobođenje Srebrenice, starog srpskog grada u kome su Nemanjići kovali svoj novac, skori pad Žepe i srpske akcije u sličnom pravcu su svojevrсно 'peglanje' Drine, srpske državne kičme. Ili uspravljanje, kao što naš naslov još preciznije definiše.“

(Srpsko) Oslobođenje prenosi i intervju Radovana Karadžića španskom *El Paisu* naslovljen „RS mora dobiti međunarodno priznanje“: „Ukoliko dobijemo odmah suverenitet i nezavisnost spremni smo da prihvatimo manje od 64 posto podeljene Bosne – izjavio dr Karadžić španskom listu – a trenutno drže 70 odsto teritorije nekadašnje BiH. RS neće prihvatiti ništa što bi bilo ispod 50 odsto teritorije bivše jugoslovenske republike“.

„Ukoliko muslimani žele vojno ređenje, u najboljem slučaju zadržaće teritorije koje trenutno kontrolišu... Govoreći o planu kontakt-grupe za bivšu BiH, dr Karadžić je naglasio da je – plan kao celina mrtav, ali da je njegova suština, a to je podela bivše Bosne između hrvatsko-muslimanske federacije i RS, može da posluži kao baza za pregovore“.

„Sarajevo će biti podeljeno na dva susedna grada, hteli to muslimani ili ne, jer je to srpska zemlja.“

(Srpsko) Oslobođenje o Srebrenici izvještava i u tekstu pod naslovom „Muslimani priznali – evakuacija izvedena korektno“ – „Tokom evakuacije nije bilo incidenata ni sa jedne strane, a srpska strana se držala svih odredbi Ženevske konvencije i Međunarodnog ratnog prava – stoji u zajedničkom saopštenju koje je ispred muslimanske strane potpisao bivši predstavnik vlasti Srebrenice Nesib Mandžić.“

„U tekstu se navodi da je pomenuti sastanak održan na zahtev muslimanske delegacije u kojoj su bili Ćamila Purković, Ibro Nuhanović i Nesib Mandžić. Srpsku stranu su, između ostalih, predstavljali komandant glavnog štaba srpske vojske general-pukovnik Ratko Mladić, komesar za civilne poslove u Srebrenici Miroslav Deronjić, predsednik okruga Bratunac Ljubisav Simić i predsednik izvršnog veća okruga Bratunac Srbislav Davidović.“

U prethodnom članku se pominje moj otac Ibro Nuhanović, koji je 12. jula zaista prisustvovao sastanku u hotelu „Fontana“ u Bratuncu, a u svojstvu člana ad hok delegacije, zajedno sa Ćamilom Omanović i Nesibom Mandžićem, ispred 25.000 izbjeglica u Potočarima neposredno prije početka deportacije i odvajanja muškaraca i dječaka. U momentu objavljivanja ovog članka, u kojem se srpska strana poziva i na moga oca, on je već bio ubijen, kao što je bio ubijen i moj brat, Nuhanović Muhamed, koji je 13. jula

odvojen zajedno sa ocem na kapiji baze holandskog UNPROFOR-a u Potočarima, i moja majka Nuhanović Nasiha koja je ubijena u Vlasenici nakon nekoliko dana zatočeništva.

MKSJ će utvrditi da su moj otac i brat ubijeni u masovnoj egzekuciji na farmi Branjevo kod Pilice, 16. jula 1995. godine.

Treba napomenuti da je (Srpsko) Oslobođenje sedmičnik te da bi to mogao biti i razlog zašto je informaciju o sastanku koji je održan 12. jula objavio tek 7 dana kasnije.

(Srpsko) Oslobođenje prenosi i tekst iz „Njujork tajmsa“, „Muslimani su izgubili rat pre dve godine“: „Džordž Keni, bivši službenik Stejt-departamenta, koji je svojevremeno podržavao vojnu intervenciju u korist muslimana i čak podneo ostavku nezadovoljan politikom Bele kuće prema bivšoj BiH, sada tvrdi: Rešenje krize u Bosni nije rat, što traži francuski predsednik Širak, nije ni povlačenje UN, što zahtevaju republikanci, a ni produžavanje trenutne situacije, što čini Bil Klinton. Jedino rešenje je mirovni sporazum kojim bi se zajednička država muslimana i Hrvata, koncentrisana oko Sarajeva, povezala konfederalno sa Hrvatskom, a Srbima omogućilo da uđu u konfederaciju sa Srbijom. Budimo iskreni, muslimani su izgubili rat pre dve godine, ali oni nastavljaju da čekaju zapadne spasilačke trupe da dođu preko brda. Muslimani prvo treba da shvate da takva vojska neće doći, a onda će, možda shvatiti, da se milion i dvesta hiljada muslimana ne može boriti sa devet miliona Srba“.

U svim tekstovima novina bosanskih Srba naziv jednog od tri bosansko-hercegovačka većinska naroda uvijek se piše sa malim slovom „m“. U prethodnom članku se riječ „Hrvati“ piše velikim slovom, dok se odmah do nje „muslimani“ piše malim slovom. Ovo nije izuzetak već pravilo u svim člancima koje citiram iz (Srpskog) Oslobođenja i lista Glas srpski.

Evo većine tekstova o Srebrenici u *(Srpskom) Oslobođenju* od 19. jula 1995 godine.

„Sprečićemo stradanje Srba“ – „Predsednik Narodne skupštine Srpske mr Momčilo Krajišnik izjavio je da je predlog lidera dela muslimana Alije Izetbegovića da se sa srpskom stranom pregovara o navodno demilitarizovanoj zoni Žepa – trebao doći ranije kako bi se izbegli svi konflikti... U svakom slučaju ne možemo dozvoliti da naoružane formacije budu u takozvanoj zaštićenoj zoni Žepa, da se iz nje izvode terorističke akcije i da stradaju naši ljudi.“

„Fenomen istočnih enklava“ – „Iako je slovo dokumenta to predviđalo, svima je bilo jasno da nikakve demilitarizacije pomenutih zona neće biti, jer je to i posve prirodna i podrazumevajuća stavka u konceptu stalnih napada na Srbe s leđa i iz područja koja uživaju protektorat Ujedinjenih nacija, kao garant srpske pasivnosti. Niko ozbiljan, naravno, nije očekivao da će takva vrsta ucenjivačkog odnosa funkcionisati večno, pa su i svetske reakcije na kidanje omče oko srpske glave bile sasvim racionalne čak i uz razumevanje za takve poteze“.

„Gluve uši, krokodilske suze“ – „Amerikanci su reagovali uzdržano, bez buke i besa, London hladno, u skladu sa najvećim vrednostima britanske spoljne politike, Moskva je još jednom upozorila na nepoželjnost stranog vojnog mešanja u rat u bivšoj Bosni. Samo je Francuska, plahovitim izjavama svog predsednika, nastojala skrenuti svetsku pažnju sa nuklearnih proba u južnom Pacifiku... S druge strane, Britanija i Francuska svoje prisustvo u Bosni smatraju ključnim argumentom u borbi za očuvanje sopstvenih uticaja, a to je ona pozicija koju i Nemačka nastoji izboriti za sebe...“

„Islamski poklič iz Bosne“ – „Muftije pozivaju na džihad“ – „Tuzlanski muftija Husein Kavazović, kao i lokalni muslimanski verski poglavari u Gračanici, Lukavcu, Srebreniku i ostalim gradovima tuzlanskog okruga, pozvali su danas muslimane celog sveta u sveti rat protiv hrišćana... U militantnim izjavama muslimanskih muftija prednjači verski vođa muslimana u bivšoj BiH reis Mustafa Cerić. Cerić je, u izjavi koju je prenio muslimanski radio iz Tuzle, poručio muslimanima celog sveta da je – džihad božja naredba za sve muslimane, ma gde oni bili.“

„Nalog Biltu“ – „Ministri inostranih poslova Evropske unije (EU) naložili su specijalnom izaslaniku EU za prethodnu Jugoslaviju Karlu Biltu da ispita da li muslimanska vlada u Sarajevu pristaje na evakuaciju svojih civila iz Žepe... Zatražili smo od Bilta da proveri da li postoji takva želja (kod muslimanskog rukovodstva), a ako je ima (Evropska) Komisija će pokušati da pronađe mehanizam uza rešenje tog problema – izjavio je španski šef diplomatije Havijer Solana na konferenciji za novinare.“

„Stav Hrvata“ – „Muslimani nepoželjni u Herceg-Bosni“ – „Zamenik ministra odbrane Hrvatske Republike Herceg-Bosne Ivo Lozančić protivi se najavljenom naseljavanju muslimanskog stanovništva iz Srebrenice u gradove srednje Bosne sa nacionalno mešovitim hrvatsko-muslimanskim stanovništvom.“

Rubrika „Ratišta“ – „Zapis o srpskom oružju: Srebrenica ponovo naš grad“ – „Nema više Naserovog begluka“ – „Prekipjelo Srbima i oni krenuli: ovog puta kontraudar je bio gromovit – kolubarski, cerski, mojčkovački“.

„Nije ni rat počeo, a Alija je Srebrenicu već bio ucrtao u mjesta gdje će se klicati samo alahu. Znali su to Srbi koji su živjeli u ovom gradu i užurbano se pripremali da izbjegnu zlu sudbinu. Kupili su sve što se moglo staviti u zavežljaje i u najtamnijim noćima kretali u izbjeglištvo – prema Skelanima i Bratuncu... Srbi su bili nijemi posmatrači događaja. Stidljivo su ulazili u svoju bogomolju, da ne uvrijede poturice, sve zarad 'bratstva i jedinstva' u koje se i drug Rizo kleo i akšamlučio pored srebreničkih izvora... Istrošilo se bratstvo i jedinstvo. Srbi ponovo krenuli u 'Izgor'. Ustaštvo izašlo, još jednom iz ilegale. Glas mujezina sve snažnije se razliježe srebreničkim klancima, a zvono srpske bogomolje umuklo. Ne čuje se zvuk pravoslavlja od halakanja nebraće u crnim odorama... Prva stradaše srpska sela. Komšije udariše na srpsku zemlju. Sve krenu po Alijinom scenariju. I svijet umiješa prste – Srebrenica postade zaštićena zona u krilu Ujedinjenih Nacija... No i tad kroz pukotine mirovnjaka, Naser Orić i njegove turbanlije kretali su u krvave izlete. Vraćali se u ustaško gnijezdo sa isukanim noževima, sa čijih vrhova je kapala srpska krv... Trajalo je to mjesecima. Naser prkosio Srbima, gradio svoj 'hadžiluk', otvarao hareme... Prkosa se nakupilo, prekipjelo Srbima i Srbi krenuli... Oni što su prkosili, a posebno poturice, mole za milost, pozivaju u pomoć sve... Romanijci, Birčaci u istom stroju, odabrani, oni što s pjesmom kreću u najljuće bojeve... konačno su shvatili da je preko njihovih tijela Alija htio stvoriti džemahiriju. Naser, prepun maraka zarađenih prodajući nemoćnim humanitarnu pomoć, kukavički uzmiče pred srpskim junacima. Pukao mit o njemu, istina otvorila oči njegovim podanicima. Srebrenica je u Republici Srpskoj.“

„Do kraja nedelje vlada zaseda“ – „Vanredna sednica o Srebrenici“ – „Na predlog delegacije Vlade Republike Srpske (RS), koja je nedavno posetila Srebrenicu, do kraja nedelje biće zakazana vanredna sedmica Vlade koja će biti posvećena rešavanju problema sanacije zatečenog stanja na prostoru opštine Srebrenica-Skelani nakon oslobađanja opštine od muslimanskih ekstremista... Postoji visok stepen saglasnosti da je područje opštine

Srebrenica-Skelani značajan kulturno-istorijski, privredno-ekonomski i geostrateški prostor...“

Rubrika „Aktuelnosti. „Šta, zapravo, ne zna Žak Širak - fašisti su bili u Srebrenici“ – „Izjavu francuskog predsjednika - da Srbi u istočnoj Bosni rade ono što su radili Hitlerovi fašisti - neophodno je korigovati: Srbima potomci Hitlerovih fašista rade ono zašta msje Širak optužuje Srpsku vojsku. Alija, Haris, Šaćirbej, Rasim, i svi drugi 'graditelji' islamske države na srpskoj zemlji u bivšoj BiH pozdravljaju koliko čudnu toliko i nevjerovatnu, a ponajviše neočekivanu, izjavu francuskog predsjednika Žaka Širaka... Msje Širak, s predsjedničke visine prijeti Srbima što su oslobodili Srebrenicu, svoj grad u kojem je srpski car Lazar kovao srpski srebreni novac za državne potrebe... Ako ste, msje Širak, gledali televizijske snimke iz oslobođene Srebrenice i Potočara mogli ste vidjeti kakvo je dostojanstvo srpskih oficira i vojnika. Žene, djeca, ostarjeli i bolesni, pa i mladi ljudi među kojima i pripadnici tkz armije BiH za koje je utvrđeno (možda i na brzinu) da nisu počinili ratne zločine protiv srpskog naroda – mogli su da odu srpskim autobusima u kamionima na muslimansku teritoriju kod Klادنja i Tuzle... Primjer zločina koji su muslimani činili u drugom svjetskom ratu na srpskim nedužnim življem (na strani ustaške NDH i Hitlera) i u ovom građanskom, vjerskom sukobu u kojem kao hrišćani prolivamo krv i za vas katolike, od islamskog pokoravanja zapadne Evrope... I sami znate da je Francuska već ugrožena od islamista koji u nekim dijelovima vaše zemlje imaju čak i vlast... Dr Zoran Mitrović, hirurg u Srpskoj bolnici u Milićima, dao je izjavu za 'Večernje novosti' 7. oktobra 1992. godine: 'Muslimanski zločini posjeduju elemente džihada. Mrtvi Srbi su kastrirani, svim žrtvama, bez obzira na pol i godine, odsjecani su prsti svetog trojstva desne ruke... žrtvama iskopane oči ako su imale lančić sa krstićem. Svi muškarci u samrtnom hropcu osunećeni su na izdisaju da bi umrli kao muslimani. Mnogim žrtvama su polomljene lobanje i izvađen mozak... ubijanje deranjem kože, pečenjem na ražnju...' Aferim msje Širak“, piše autor Dragoljub Maslić.

Oslobođenje iz Sarajeva do kraja jula najavljuje Osmu sjednicu Skupštine Federacije i Skupštine Republike BiH: „Prema riječima predsjednika federalnog parlamenta Mariofila Ljubića, mjesto održavanja sjednice još nije utvrđeno. 'Na dnevnom redu naći će se dvadesetak zakona, čije je prijedloge utvrdila Vlada Republike i Federacije BiH. Naredno zasjedanje federalnog parlamenta biće prilika da poslanici i zastupnici razmotre i dosadašnji tok implementacije Ustava Federacije BiH', rekao je Ljubić za današnje 'Večernje novine'. Prema Ljubićevim riječima, na dnevnom redu ustavotvorne skupštine najvjerovatnije će se naći i nedavni prijedlog Kluba poslanika Stranke demokratske akcije (SDA) da potpredsjednik SDA Edhem Bičakčić do oporavka člana Predsjedništva Republike BiH i potpredsjednika Federacije BiH Ejupa Ganića obavlja njegove dužnosti. Generalni sekretar Skupštine Republike BiH Avdo Čampara izjavio je za Agenciju Onasa da se krajem jula ove godine očekuje zasjedanje Republičkog parlamenta. Na ovoj sjednici razmatraće se uloga UN, s posebnim naglaskom na zadatke Unprofora. Na jučerašnjoj sjednici Kolegija Skupštine Republike BiH pokrenuta su i aktuelna politička pitanja u vezi sa zločinima koje su Karadžićevi Srbi počinili nad stanovništvom zaštićene zone UN Srebrenica.“

Oslobođenje izvještava i o susretima Alije Izetbegovića sa predstavnicima međunarodne zajednice: „Predsjednik Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović primio je danas u odvojene posjete komandanta snaga Ujedinjenih nacija za Bosnu i Hercegovinu generala Ruperta Smita, njemačkog ambasadora Johanesa Prajzingera i turskog ambasadora Šukru Tufana. Razgovarano je o situaciji u tzv. zaštićenim zonama Ujedinjenih

nacija u Bosni i Hercegovini, a posebno o situaciji koja je uslijedila nakon privremene okupacije tzv. zaštićene zone Srebrenica od srpskih agresorskih snaga.“

Ono što novinari Oslobođenja nisu znali kada su pisali o susretu Izetbegović-Rupert Smit, a vjerovatno ni sam Izetbegović, jeste da se Rupert Smit istoga dana sastao i sa Mladićem. Ovaj sastanak se dogodio na Romaniji na lokaciji Han Kram, između Han Pijeska i Sokoca. O ovome svjedoči i dokument UN koji sam objavio u svojoj knjizi „Pod zastavom UN – međunarodna zajednica i zločin u Srebrenici“.

Nakon što se sa njim sastao 15. jula u Beogradu, general Rupert Smith se sa Mladićem ponovo sastao 19. jula. Dakle, od 15. do 19. jula, cijela četiri dana su protekla prije nego je komanda UNPROFOR-a ponovo kontaktirala srpske vlasti u vezi sa pitanjem zarobljenih muškaraca. U ova četiri dana su u kontinuitetu vršene masovne egzekucije. Poglavlje H. Izvještaja UN-a o Srebrenici (1999) ima naslov: 19. juli – Mladić i komandant UNPROFOR-a se ponovo sastaju i zaključuju dogovor. Posjedujem kopiju zapisnika sa ovog sastanka kao i izvještaj koji je o ovom sastanku sačinio potpukovnik Baxter, a zatim ga, na više adresa, unutar misije UNPROFOR-a u BiH distribuirali Marrik Fall i John Ryan, obojica zvaničnici misije UNPROFOR-a u komandi UNPROFOR-a u Sarajevu. U knjizi dajem prijevod i detaljan pregled oba dokumenta.

U Izvještaju UN-a o Srebrenici u paragrafu 392. daje se kraći opis toka sastanka između Mladića i Ruperta Smitha. Sastanak je održan u restoranu “Jela” u mjestu Han Kram. Piše da je u isto vrijeme, dok je trajao ovaj sastanak, Karl Bildt imao sastanak sa Miloševićem i da je Smith sve to vrijeme imao kontakt sa Bildtom. Također, piše da je Smith “pritisnuo” Mladića da mu ovaj objasni ponašanje svojih trupa nakon pada Srebrenice i da je ponovo naglasio koliko je bitno da MKCK-u bude dozvoljen pristup muškarcima koji su bili zarobljeni. Zatim se navode sljedeće tačke sporazuma koji su potpisali Smith i Mladić:

- do sljedećeg dana omogućavanje MKCK-u pristup svim “prijemnim centrima”, gdje su držani muškarci i dječaci iz Srebrenice;
- omogućavanje pristupa Srebrenici UNHCR-u i konvojima humanitarne pomoći;
- evakuacija ranjenih iz Potočara, kao i iz bolnice u Bratuncu;
- vraćanje naoružanja i opreme Holandskog bataljona koje je oduzela vojska bosanskih Srba;
- transfer Holandskog bataljona iz enklave će početi 21. jula poslijepodne, nakon evakuacije preostalih žena, djece i staraca koji žele da odu.

Oslobođenje nastavlja da izvještava o svjedočenjima Srebreničana koji su stigli do Tuzle: „... 'Taj put je nemoguće opisati. To je džehenem - užas. Gledao sam ljude koji umiru. Nije im se moglo pomoći. Drugi pomahnitali. Strah te četnika, strah te situacije koju oko sebe vidiš. Stalno razmišljaš — hoćeš li sam pošandrcati. U istom si trenutku zvijer koja registruje svaki šum oko sebe i plašljivac, a u trenucima i hrabar. Dođe ti minutu-dvije u glavu: nek bude šta hoće, a onda pomisliš na djecu, roditelje, rodbinu. Nikad nisam pušio, a u putu sam zapalio cigaru. Okrenulo mi se u glavi od dima. Sada se najviše sjećam pite što sam jeo u Međeđi kad smo došli na slobodnu teritoriju. Vruća, miriše na sve što je lijepo. Nikad u životu nisam pojeo tako sladak zalogaj', kaže Alija Talović (34), sin Hameda iz Pobuda, koji je u Živinicama pronašao djecu — Muški (sedam), Alisu (pet), Azudina (godina dana) i suprugu Abidu (28). Tuzlanska regija je puna susreta sa srećom koja se pruža do nebesa. Svaki čas pronalaze se najmiliji. Svaki čas stižu novi srećnici, koji su pješke došli na slobodnu teritoriju. Po pouzdanim procjenama, do danas popodne stiglo je oko sedam hiljada prognanih iz

Srebrenice. U mnogim srcima je zebnja za sudbinom najbližih. Putem Radio—Tuzle 'SOS' poruke neprestano su na radio talasima. Priče i samo priče o najdramatičnijim trenucima u životu. Stigli ljekari Među srećnim ljudima zbjega su i ljekari iz Srebrenice. U Tuzlu su stigli doktori: Ilijaz Pilav, Fatima Dautbašić, Branka Stanić, Avdo Hasanović i Dževad Džananović. Sa njima je stiglo i nekoliko medicinskih sestara, te Osman Suljić, predsjedavajući Općinskog vijeća Srebrenica, načelnik Faruk Salihović, načelnik policije Hakija Meholjić. Novopristigli prognanici su nam još jednom potvrdili da su četnici ubili i izmasakrirali tijela poslanika u Skupštini R/F BiH Ibrana Mustafića i Hameda Efendića, predsjednika SDA Srebrenica.

Oslobođenje prenosi intervju Alije Izetbegovića TV BiH: „Predsjednik Predsjedništva RBiH Alija Izetbegović je u sinočnjem intervjuu Televiziji BiH komentarisao razgovore sa generalom Rupertom Smithom prethodnog dana, o evakuaciji ranjenih i starijih osoba iz Žepe. 'Vidite, opterećeni smo slučajem Srebrenica. Ne bismo željeli da se ni u kom obliku ni sa nekim malim procentom vjerovatnoće dogodi ponovo Srebrenica i stradanje žena i djece', rekao je predsjednik Izetbegović. Kao glavni motiv ovim razgovorima predsjednik Izetbegović naveo je procjene da bi izvlačenje starijih, ranjenih i bolesnih i za tamošnje borce bilo olakšanje, istakavši da su sa ovom odlukom saglasni i ljudi iz Žepe. Potvrđujući novinarsko pitanje nije li to jedna vrsta etničkog čišćenja, Izetbegović je, navodeći razliku između etničkog čišćenja i etničkog ubijanja, što se sada događa rekao: 'Ako budemo sačuvali narod, mi ćemo se vratiti u Srebrenicu, i u Zvornik, i u Bijeljino i u Foču. Trebamo sačuvati narod. Nama je to cilj, jer mi hoćemo da se vratimo i mi smo odlučni da se vratimo. Mislimo da u ovakvoj situaciji treba sačuvati narod i ne dozvoliti ponavljanje tragedije'. Predsjednik Izetbegović oštro se suprotstavio 'neopreznim izjavama u tom smislu' da prognanike iz Srebrenice treba razmjestiti u treće zemlje, ističući da se sve čini upravo na tome da se ljudi iz stranih zemalja vrate u domovinu. Razmatrajući tragediju Srebrenice, Izetbegović je naglasio činjenicu da je ovo područje bilo demilitarizovana zona, dakle bez organizirane vojske, podsjećajući da je dio oružja predat prije dvije godine. Napominjući i to da, uprkos planovima četnika, veliki dio muškaraca je uspio da se izvuče iz ovog područja i spasi, predsjednik Izetbegović je izjavio da su postojale neke greške kod civilnih i vojnih vlasti kada je riječ o Srebrenici što se ovom tragedijom skupo platilo i što će se svakako nakon rata ispitati. O nereagovanju međunarodne zajednice da spriječi genocid u našoj zemlji, što je dužna po svojim poveljama i rezolucijama, predsjednik Izetbegović je prokomentarisao ovako: 'Neki centri moći u svijetu neće da ovdje bude muslimanski narod, iako smo mi evropski muslimanski narod, ali oni to ne vole vidjeti. Ovo nije čisto muslimanska država nego zajednička država, ali je ona ipak i muslimanska država i oni ne prihvataju da konačno Muslimani imaju državu koja se smatra njihovom državom.' Predsjednik Izetbegović je izrazio nadu da će se jednoga dana vidjeti i nevidljiva strana medalje, posebno skrećući pažnju muslimanskom narodu u svijetu, ne samo vladarima i vođama, već i običnom narodu i omladini, ističući da ne optužuje cijeli Zapad, 'jer običan narod na Zapadu uglavnom je uz nas i ne razumije neke svoje vođe koje igraju jednu vrlo tragičnu igru koja se tiče muslimanskog naroda', kazao je Izetbegović.

Oslobođenje prvi put najavljuje moguće katastrofalne posljedice pada Srebrenice te procjenu broja ubijenih i nestalih na ovom području u tekstu koji potpisuje Press centar Armije BiH: „Drama prognanika iz Srebrenice u žiži je domaće i svjetske javnosti. Prema podacima kojima raspolažu zvanični organi, u Tuzlansko-podrinjskom kantonu do juče je prihvaćeno 25.290 ljudi iz Srebrenice. Jedna grupa od 335 Srebreničana uspjela se prebaciti do Kalesije, a mnogo više njih, što je i zvanično potvrđeno, probilo se do slobodnih teritorija Zvornika. Podaci UNHCR su da je do sada iz Srebrenice pobjeglo 29.000 ljudi. Nažalost, neizvjesna je

sudbina 12.000 ljudi i s razlogom se strahuje za njihove živote. U Tuzlu je juče stigla i grupa od 88 ranjenika koji su medicinski zbrinuti. Nažalost, to nije ona grupa od 88 ranjenika za čiju se sudbinu ništa ne zna. Linije odbrane Žepe i dalje su čvrste i stabilne, uprkos žestokim napadima agresora na ovu tzv. zaštićenu zonu. Ta informacija potvrđena je i u sjedištu Unprofora u Zagrebu. Branioци herojski brane Žepu i ne dozvoljavaju agresoru da napreduje ni milimetar. Ratni zločinac Ratko Mladić izdao je naredbu za intenziviranje napada na Žepu pa je doveo i nove snage iz tzv. Jugoslavije. Operacijom napada na Žepu komanduje general Krstić, načelnik štaba tzv. drinskog korpusa agresorske vojske, javio je Pres centar Armije RBiH.“

O vijestima na radio stanicama 19. jula autor knjige *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, zabilježio je sljedeće: „Radio 99 i Radio BiH prenose da je Karadžić ultimativno zahtjevao da se 'muslimanska armija' odmah razoruža i povuče iz Goražda te da će oboriti svaki avion i helikopter koji se pojavi iznad Goražda. Najavljen je sastanak Kontakt-grupe u Londonu za 21. juli kada treba da se održi i sastanak Kontakt-grupe islamskih zemalja o BiH u Rabatu. Francuski general Žanvije najavio povlačenje holandskih i ukrajinskih pripadnika Unprofora iz Žepe, odnosno Srebrenice.

Paljanski radio objavljuje Karadžićev ultimatum za Goražde i prijetnju da će oboriti sve letjelice iznad Goražda. Radio javlja da je Savjet bezbjednosti zabrinut jer je 'muslimanska vojska' zarobila ukrajinske i britanske vojnike u Žepi i Goraždu i traži njihovo oslobađanje, te da je Jasuši Akaši izjavio da se Žepi više ne može pomoći“.

20. JULI

Oslobođenje objavljuje pismo upućeno Tadeušu Mazovjeckom, specijalnom izvještaju UN za ljudska prava: „Ne možemo prihvatiti vašu posjetu Tuzlansko-podrinjskom kantonu prije nego što posjetite Srebrenicu, stravično mjesto izdaje međunarodne zajednice, kao i tragično mjesto pokolja hiljada nedužnih civila. Srebrenica, područje bivše zaštićene zone, upravo je ono mjesto gdje se proteklih nekoliko dana na najgrublji mogući način krše sva temeljna ljudska prava. Na osnovu iskaza brojnih svjedoka koji su nedavno prognani iz zaštićene zone UN Srebrenica imamo mnogo razloga da vjerujemo o čemu svjedoče i slike međunarodnih informativnih agencija da su se u tom kraju Bosne i Hercegovine desila masovna ubistva, masovna silovanja i maltretiranja kao i masovno zatvaranje civilnog muškog stanovništva u koncentracione logore, koji su nedavno otvoreni samo u svrhu etničkog čišćenja i genocida u zaštićenoj zoni UN Srebrenica. Informacije koje svakodnevno dobijamo daju nam za pravo da procijenimo da 7.000 do 10.000 ljudi neće preživjeti srpski teroristički napad na zaštićenu zonu, kaže se u pismu koje su ministri Muharem Cero, Izet Žigić te guverner tuzlansko-podrinjskog kantona Izet Hadžić uputili Tadeušu Mazovjeckom.“

Oslobođenje objavljuje i saopštenje Nadbiskupskog ordinarijata Vrhbosanskog koji potpisuje Pero Sudar: „Dok se zadnjim snagama duha i razuma branimo da nam se Srebrenica, kao kulminacija našeg stradanja i patnji ali i zlokobna potvrda potpune prepuštenosti samima sebi, ne pretvori u presudni udarac svim našim nadanjima s tugom i sa zešnjom nas ispunjaju izjave najviših vjerskih i državnih vrhova ove Republike. Pitamo se zar nam se kao po pravilu uz tragedije koje nas tako nemilosrdno zatiru a nismo ih skrivili moraju događati i nesreće u koje sami upadamo. I dok kršćani današnjice glasom Ivana Pavla II. bez prestanka osuđuju zlodjela protiv čovjeka u Bosni i Hercegovini pletući čvrsti lanac karitativne ljubavi, koji nas

već četiri godine drži na životu, ovdje ih se bez ikakve diferencijacije optužuje za zločin u Srebrenici i cijeloj zemlji. Kako je moguće tako nešto ustvrditi nakon što je ta ista vojska i ista ideologija porušila ili popalila stotine crkava i samostana, grobalja preoralala, stotine tisuća na isti način kao i Srebreničane prognala i desetine tisuća u ovoj zemlji katolika a to znači kršćana pobila?! Tko u takve tvrdnje može povjerovati nakon što su istu sudbinu doživjele crkve i džamije Jajca, Posavine, Banja Luke? Ako 'kršćani' ili bilo tko ruši ne samo svoje – kršćanske nego bilo čije svetinje i zatire najveću svetinju – čovjeka, svima bi nam, a napose vjerskim službenicima, trebalo biti jasno da nisu ni nazovi kršćani ni nazovi vjernici. Čemu onda zbog njih optuživati one koji s njima nemaju ništa zajedničko ili one koji su njihove žrtve kao i vjernici muslimani?“

Nastavljaju se reagovanja političkih stranaka: „Liberalna stranka Bosne i Hercegovine povodom posljednjih događaja u Podrinju uputila je apel liberalnim partijama Europe, liberalnoj Internacionali i Izvršnom birou liberalno-demokratskih partija, u kojemu se, između ostaloga kaže: 'Da li ste ikada preračunavali datume? Skoro četiri godine Europa i svijet tolerišu i odobravaju agresiju na jednu međunarodnu priznatu i nezavisnu državu. Da li znate da je agresija na BiH odnijela nekoliko stotina hiljada života. Očekujemo, tražimo, zahtijevamo i od vas odlučniji korak. Danas. Sutra će već biti kasno. Više se ni jedna Srebrenica u svijetu ne smije desiti. Protestujte, upozorite, tražite... Pravdu prije svega“. – Srebrenica je bila glavna tema jučerašnje konferencije za štampu u Socijaldemokratskoj partiji BiH, koju su članovi Predsjedništva SDP Muhamed Abadžić i Esad Zgodić aktuelizirali i nekim kritičkim opaskama. 'Izgleda da smo i u Srebrenici pokazali odgovarajući stepen naivnosti', rekao je Abadžić. 'Ako i naši zvanični organi tvrde da su prije mjesec dana upozoravali Unprofor, postavlja se vrlo principijelno pitanje - koliko su odgovorni vojni i civilni organi R BiH za ovo do čega je došlo? Uostalom, o toj odgovornosti govorio je i predsjednik Predsjedništva R BiH Alija Izetbegović. Podržavajući što je predsjednik iznio o odgovornosti organa, stav SDP je da odgovornost ne može čekati kraj rata.' Po Abadžićevom mišljenju, 'čekati kraj rata, koji je neizvjestan, da bi se razmatrala nečija odgovornost za Srebrenicu, znači mogućnost da se greške ponove na nekom drugom mjestu, prije svega u Žepi.' 'U smislu ispitivanja odgovornosti smatramo da bi se državni organi, posebno Predsjedništvo R BiH, morali staviti u daleko aktivniji odnos, nego što je to do sada bilo. SDP smatra da je nedopustivo, recimo, da se Predsjedništvo još nije kao organ oglasilo povodom Srebrenice. Pojedinačnih izjašnjavanja nekih njegovih članova je bilo, ali kolektivnog nije bilo.“

Oslobođenje prenosi i reagovanja iz inostranstva: „Dok se Nijemci spremaju da upute svoje vojnike na Balkan i priključe ih snagama za brze akcije u Bosni, dramatične slike iz 'zaštićene zone' Srebrenice, a zatim i vijesti iz Žepe, samo su još više podijelili ionako podijeljenu javnost u svrsishodnosti takvog njemačkog vojnog angažmana... Uz osudu srpskog barbarstva i zauzimanja područja koje je trebala da brani međunarodna zajednica, Klaus Kinkel smatra da povlačenje snaga Unprofora ne bi bio mudar potez, a slično mišljenje dijele i ostali njemački političari, ne nalazeći, međutim, odgovor kako Ujedinjene nacije spasiti od dalje blamaže, ako Srebrenica već nije označila njen definitivni krah u Bosni... Objavljuju se i druge reakcije poput one Hansa Košnika, namještenika EZ u Mostaru, koji je izrazio stid zbog nedjelotvornosti međunarodne zajednice 'koja samo puno priča i obećava, a ne čini ništa'. Zaprepašteni slikama užasa iz Srebrenice, još su kritičniji njemački mediji. Kako konstatuje 'Zi dojče cajtung' u Srebrenici nije uništen samo ugled nego i trogodišnja politika koja je tvrdila

da sprečava gore stvari tako što je hranila i navodno štitila žrtve polažući nade u pregovore. 'Ali, nećemo dobiti ni grobni mir. Već su u toku napadi na druge zaštićene zone'."

Bilježe se reakcije čelnika Srebrenice, onih koji su imali sreću da stignu do Tuzle: „Bošnjaci iz okupirane Srebrenice i dalje stižu na slobodnu tuzlansku regiju. Pouzdanih podataka o broju prispjelih nema. Procjene se kreću od šest do deset hiljada, a govori se o oko pet/šest hiljada ljudi za čiju se sudbinu ne zna. Sa prognanicima došao je i predsjedavajući Općinskog vijeća Srebrenica Osman Suljić (40). Oko aktualnih događanja nije bio baš raspoložen za priču, jer se mnogi podaci provjeravaju. U kraćem razgovoru, zajedno sa Hamdijom Fejzićem (33), zamjenikom načelnika, insistirali su da se osvijetle okolnosti koje ukazuju na to, kako je Srebrenica planski i sistematski davljena još od uspostavljanja (ne)zaštićene zone. – 'Prvo, mi smo sa međunarodnim organizacijama imali ugovor o granicama demilitarizovane zone, koji je potpisala Vlada BiH. Tada smo predali oružje, oslanjajući se na zaštitu od Unprofora koji je uspostavio kontrolne punktove. Smatrali smo da ćemo biti zaštićeni', kaže Suljić. U Srebrenici su smatrali da mogu - makar privremeno - odahnuti. Međutim... 'Četnici nikad nisu poštovali demilitarizovanu zonu. Stalno su granatirali unutrašnjost zone, izvodili su diverzantske akcije i pravili druge terorističke akcije. Ubrzo smo vidjeli i shvatili da oni, mic po mic, sužavaju tzv. zaštićenu zonu, a jedinice Unprofora ne reaguju. Protestovali smo u Unproforu, slali obavještenja Vladi R/F, ali nije bilo efekta. Prisutne jedinice, ili nisu prenosili nadležnim naše proteste - ili njihovi dužnosnici nisu ništa poduzimali, a Vlada R/F BiH je sigurno bila nemoćna da šta promijeni. Već tada smo shvatili da bi proglašavanje tzv. zaštićene zone mogla biti zamka. Na kraju se to obistinilo na veoma surov i podao način. Da bar nismo predali naoružanje drugačije bi se sve odigralo', smatra Osman Suljić. – Proglašavanje zaštićene zone bio je jedan od uvjeta da dobijete humanitarnu pomoć? – 'To je samo obećano. Mi nikad nismo dobili ono što je obećavano, niti po parametrima humanitarnih organizacija. Narod se sam o sebi brinuo, a i nakon okupacije ostala su zasijana polja, nepožnjevena pšenica, dosta stoke i raznih materijalnih dobara koje četnici pljačkaju', kaže Suljić. – Kako su četnici - pred očima Unprofora sužavali demilitariziranu zonu, objašnjava Hamdija Fejzić, zamjenik općinskog načelnika: 'Pri uspostavljanju demilitarizovane zone, između naših boraca, koji su imali lako naoružanje, i četnika postojao je međuprostor. Na našoj strani postojali su kontrolni punktovi Unprofora. Prvo su ih držali Kanađani, a zatim Holanđani. Pri svakoj smjeni jedinica Unprofora četnici su se približavali, a unproforci povlačili u dubinu tzv. zaštićene teritorije. Naši borci bili su nemoćni, jer nisu imali pravo naoružanje da se odupru, a zona je bila, navodno, demilitarizovana i zaštićena. Unprofor se povlačio bez otpora i, što je gore, bez protesta i traženja dodatne zaštite. Ne znam gdje je takva politika zakuhana i dogovorena, ali znam da su se četnici od prvobitno utvrđene linije u Turiji, privukli do Jadra i pomjerali naprijed za šest kilometara, od Bračana do Jasenova oko 10 kilometara, sa sjeverozapada su se takođe primicali. Od Sasa do Založja oko pet kilometara, a od Kvarca prema Srebrenici za oko kilometar i po. S početka smo mi bili na Releju - odakle se vidjela Ljubovija, ali se Unprofor pomjerio za oko kilometar i po prema gradu. Rezultat tih pomjeranja je da smo mi i Unprofor sa prvobitnih dominantnih kota oko zone povukli i došli u podnožje, a četnici su se popeli na dominantne kote i pripremali završni udarac za okupaciju Srebrenice', kaže Hamdija Fejzić. 'To su indikatori da je okupacija Srebrenice od Karadžićevih fašista sistematski i dugotrajno pripremana i to uz blagoslov, ili znanje Unprofora. Sama okupacija došla je kao završni čin sramne politike međunarodne zajednice i praktično zavjere protiv Bošnjaka u (ne)zaštićenoj zoni. U našim izvještajima posljednjih dana pisali smo opširno o ratnim zločinima koje su - opet pred očima Unprofora činili Karadžićevi

teroristi. Bili smo svjesni - ako se predamo da će nas pobiti ili manipulirati sa nama. Zato smo se odlučili na samoorganizovan zbjeg, jer smo znali da nam Unprofor nije nikakva zaštita. Pokazalo se da smo u pravu, jer su četnici zadržali starce, djecu, ranjenike, a mnoge od njih pobili. Kada su izvršili prvi jači napad u Kamenici kod Konjević Polja, megafonom su pozivali narod na predaju i tvrdili im da ih ja pozivam, jer su me, navodno, zarobili. Sve su činili da pohvataju što više civila i pobiju što više Bošnjaka', veli Suljić. – Tokom cijelog puta užasa kolona prognanika bila je pod vatrom četnika. Pri prelasku puta Tuzla — Zvornik, naišli su na patrolu u luksuznom automobilu. Nakon četničke vatre, iz kolone su uzvratili i likvidirali četvoricu Karadžićevih terorista, ali je ubrzo stigla i 'praga', pa je kolona imala problema pri prelasku ovog puta. Sličan problem imali su i pri prelasku linije razgraničenja. – 'Kad smo došli blizu linije, spremali smo se za proboj. Skoro svaki prognanik je imao po bombu - dvije ili više, koje su ostavili za 'crne dane', a neki su imali i nešto naoružanja. Tu smo uništili tri tenka, VBR, 'pragu', dva 'pincgauer'a' itd. Moram reći da je prilikom četničkih napada kolona razbijena, te nemamo podataka o broju ljudi koji su došli na slobodnu teritoriju, niti koliko je ostalo', kaže Osman Suljić. – Suljić i Fejzić kažu da su četnici organizirali pravi lov na familije civilnih predstavnika vlasti i vojnih komandanata iz Srebrenice. Suljiću još nisu stigla dva brata, Hajrudin i Sulejman, te bratić Mirsad. Kaže, to je uobičajena pojava u ovoj kataklizmi Bošnjaka iz Srebrenice, jer nema familije u kojoj ne nedostaje po nekoliko najbližih.“

O vijestima sa radio stanica u Tihomir Milašin u knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, zabilježio je sljedeće: „Radio BiH javlja da je glasanje o ukidanju embarga na oružje odgođeno za sljedeću sedmicu. U 11.30 sati Radio 99 se poziva ne jednu američku RTV mrežu kojoj je Karadžić u intervjuu ponudio da preda dio Sarajeva pod njegovom kontrolom i jedan slobodan put – koridor do Sarajeva u zamjenu za Goražde. Srpski radio sa Pala u 16 sati javlja istu vijest ali ne pominje da bi Karadžić dao i dio Sarajeva. Paljanski radio takođe javlja da je Karadžić izjavio da bi se ukidanjem embarga na oružje Muslimanima rat proširio na cijeli Balkan. Karadžić je, takođe, uputio čestitke 'za velike pobjede srpske vojske u Srebrenici i Žepi, te konačnom slamanju muslimanske ofanzive na srpsko Sarajevo'.

21. JULI

Oslobođenje donosi nova svjedočenja: „Ova priča se plače, a jedanaestogodišnja Hurmija je priča: - Ja sam Hurmija Mujić iz sela Slatine kod Srebrenice. Tamo sam živjela sve do ranjavanja petog novembra prošle godine. Četnici su od mene napravili teškog invalida. Igrala sam se sa sestrom, blizankinjom Mersijom, kada je pala granata na moju najdražu jabuku. Mi smo bile pod jabukom. Mene je granata ranila u kičmu i nogu, a moju dragu seku u plećku i nogu. Od tada je moj život postao dosadan. Iz Srebrenice su nas zajedno sa majkom Ajkunom prebacili transporterom Unprofora u Sarajevo, a do Sarajeva je bio dug i naporan put. Putovali smo dvije noći i dva dana sa puno četničkih kontrola. Mene su prebacili u bolnicu na paraplegiju, gdje sam i sada, a moju seku Mersiju sa majkom u hotel 'Nacional'. Sada, pošto sam nepokretna, sjedim u kolicima... Moja najveća želja je da ponovo stanem na svoje noge i da se sastane moja porodica, moja braća i sestre koje mnogo, mnogo volim i koji mi nedostaju mnogo. Babo i dva brata, Ramija i Mirso, ostali su mi u Srebrenici i ništa ne znam za njih od kako je pala Srebrenica, a druge dvije sestre su došle u Tuzlu i jedva čekam i gorim od želje da ih vidim, i da opet živimo zajedno. U Srebrenici smo živjeli siromašno, ali opet bi se vratila u svoj zavičaj jer nigdje nije bolje kao kod moje kuće. Svaku

Hurmijinu riječ smo zabilježili. Ništa nismo oduzeli, niti dodali. A i šta bi se tu moglo dodati ili oduzeti?“

Nastavljaju se i reakcije političkih stranaka: „Današnja konferencija Glavnog odbora SDA Tuzla posvećena je privremenoj okupaciji Srebrenice i aktivnostima SDA na zbrinjavanju prognanih Bošnjaka iz ove (ne)zaštićene zone. Odgovornost UN - Privremena okupacija Srebrenice od srbijansko-crnogorskog agresora sramota je svjetske zajednice. Unprofor je u njeno ime demilitarizirao enklavu u Srebrenici. Bošnjaci su im predali oružje, jer se svjetska zajednica ugovorom obavezala da će ih štiti i hraniti. Ni jednu od zadaća nije ostvarila. Srebrenica je za nas samo privremeno okupirana i mi ćemo se tamo vratiti. To je za nas sveto mjesto... Dosad je stiglo 29.370 prognanih Bošnjaka, kod kojih je u kolektivnim centrima smješteno 15.357, a u individualnom 14.013 Bošnjaka.“

Oslobođenje po prvi put objavljuje i jednu reakciju iz Crne Gore. U pitanju je stav Liberalne partije: „Ova je stranka još jednom predložila da se nad Bosnom uspostavi međunarodni protektorat, kako bi se očuvala njena cjelovitost. Vođa liberala Slavko Perović smatra da je 'Karadžićev teroristički pohod na Srebrenicu otkrio licemjerje međunarodne zajednice'. Na mitingu Liberalnog saveza povodom 13. jula, on je vladajuću partiju, zanijetu paradnim antifašizmom, podsjetio 'da se bestijalna rušenja bosanskih gradova i egzodus desetina hiljada civila, nezapamćen od jevrejskog holokausta, ne događaju negdje daleko već tu pred našim pragom.' Liberali smatraju da politika koja na ovakav način ostvaruje svoje ciljeve ima kratko ime – fašizam.“

U knjizi *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992-1996)* navodi se da je u 16 sati paljanski radio javio „da su muslimanski vojnici napali i teško oštetili bazu ukrajinskog Unprofora“ (vjerovatno u Žepi). „Ovaj radio ne javlja ništa o tvrdnji od prethodnog dana da je postignut sporazum i počela evakuacija civila iz Žepe. Nadalje, radio javlja da je prethodni dan počeo sastanak kontakt grupe u Londonu na čijem dnevnom redu su tri tačke: zaštićene zone, a naročito Goražde, pokretanje mirovnog procesa u BiH i humanitarna misija u Bosni. U 17 sati Radio 99 javlja da su predsjednik Turske Demirel i predsjednik Izetbegović na sastanku u Zenici od londonskog skupa zatražili zračne napade NATO-a oko zaštićenih zona. Ovu vijest objavljuje i Radio BiH u 19 sati, kao i to da je premijer Silajdžić, preko BiH ambasadora Muhameda Filipovića, poslao poruku Londonskom sastanku u kojoj se traži zaštita Žepe.“

22. JULI

I ovog dana *Oslobođenje* objavljuje nova svjedočanstva preživjelih Srebreničana pod naslovom: „Za noć likvidirano 300 ljudi“: „... Četnici su iz jedne poveće grupe odvojili osam mladića. Među tim momcima bio je i moj sin. Odveli su ih na jedno brdo iznad Potočara. Znala sam da će ih poubijati. Došla sam nekako do jednog od 'glavnih ljudi' u Unproforu i tražila pomoć, odnosno da zaustavi četnike u njihovoj namjeri. Odgovorio mi je kako je on zajedno sa svojim vojnicima nemoćan, da nema ni oružja jer su im ga oduzeli četnici — priča Hava S. a zatim dodaje: — Kada sam sutradan otišla na brdo iznad Potočara, među ubijenim vidjela sam i svog sina!“

Nastavljaju se i reakcije političkih stranaka: „Pad i privremena okupacija Srebrenice je rezultat morbidnog plana međunarodne zajednice sačinjenog sa Slobodanom Miloševićem, radi etničke podjele međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine. Šutnja UN oko Žepe

opasno upozorava na isti scenarij. U žiži međunarodne medijske pažnje je skup u Londonu, gdje moćni odlučuju o našoj sudbini. Tamo se govori o mogućoj zaštiti Goražda, dok Bihać i enklavu oko njega niko ne pominje... Predstavnicima SDP-a su kazali da su iznenađeni što se Predsjedništvo BiH nije zajednički oglasilo povodom progona Bošnjaka iz Srebrenice, već to rade individualno, prepuštajući Vladi R/F BiH da se 'hrve' sa svim problemima. U vezi ove situacije, SDP u Tuzli je, uputio poziv članovima Predsjedništva i ostalim funkcionerima iz vrha države, da se privremeno 'presele' u Tuzlu i tu obavljaju svoje državničke dužnosti, jer u ovaj grad dolaze mnogi 'koji peru ruke zbog golgote Bošnjaka Srebrenice'. Nakon egzodusa Bošnjaka iz Srebrenice u tuzlanskoj regiji je bilo incidenata, provala u kuće i stanove... Istina to su sporadični slučajevi, ali bilo ih je. Prema nepotvrđenim informacijama u Jasenici SO Srebrenica - ubijeno je jedno lice srpske nacionalnosti. U tuzlanskoj općini nije bilo zločina i nasilja. Incidenata je bilo. Uzrokovale su ih osobe, koje nisu došle u posljednjem valu prognanika, već neki koji su ranije došli. Mi osuđujemo takve pojave, jer emocije ne smiju nadvladati razum. Ukoliko bi dozvolili revanšizam, ne bi se razlikovali od četnika. Srećom, te sporadične pojave - SJB i vojna policija sankcionirala je i stanje u općini, pa i u regiji je regularno. Svi koji su činili prestupe, odgovaraće, rekao je Zlatko Dukić.“

U vijestima sa radija autor knjige *Iz dana u dan – medijsko izvještavanje o ratu u BiH (1992 – 1996)*, zabilježio je sljedeće: „Novo razočarenje nakon sastanka u Londonu. Nema jasnih i konkretnih zaključaka osim što se pominje moguća upotreba zračnih snaga ako bi palo Goražde. Bob Dol i predsjednik Klinton daju oprečne izjave o Londonskom sastanku. Klinton sastanak ocjenjuje pozitivno i pominje zračne udare odmah u slučaju napada na Goražde, a Dol sastanak ocjenjuje kao još jedan nevjerovatan promašaj međunarodne zajednice te da će nastaviti akciju ka ukidanju embarga na oružje. U Ženevi je Kontakt-grupa islamskih zemalja proglasila embargo na oružje nevažećim i saopštila da će islamske zemlje shodno tome i postupati te da će otpočeti kampanju za smjenu generalnog sekretara Butrosa Galija zbog Srebrenice. – U 16 sati paljanski radio prenosi izjavu Ratka Mladića za Radio Novi Sad: 'Ako se iz zaštićenih zona i dalje budu preduzimale provokacije i napadi, preduzećemo opšti kontraudar i završiti rat do jeseni'. Što se tiče Londonskog sastanka akcentat se stavlja na stav da sve ostaje kao dosad i da se rat može okončati samo mirovnim putem, pregovorima. – U 19 sati Radio BiH javlja o dramatičnoj situaciji u Žepi.“

23. JULI

Oslobođenje prenosi strana reagovanja: „Zemlje članice Organizacije islamske konferencije (OIK), njih 48, neće se više povinovati međunarodnom embargu na oružje Bosni, saopštio je danas egipatski ministar spoljnih poslova Amr Musa. Muslimanske nacije 'smatraju da se odluka Vijeća sigurnosti UN koja se tiče embarga na oružje ne odnosi na njih i neće je više poštovati', izjavio je on iz Ženeve za Egipatski radio po završetku sastanka Kontaktne-grupe OIK za Bosnu... Prethodno je egipatski predsjednik Hosni Mubarak najavio mogućnost održavanja islamskog samita radi donošenja 'čvrstih odluka i mjera' u vezi sa bosanskom krizom. Muslimanske zemlje treba da izvrše pritisak za brzu intervenciju u Bosni, rekao je Mubarak za Vladin list 'Al ahram'.“

Oslobođenje. „Papirnate prijetnje“ – „Kako britanska, njemačka i francuska, jednako i ostala štampa u svijetu nije danas bila impresionirana krajnjim saopštenjem jučerašnje londonske konferencije zapadnih zemalja o bosanskoj krizi. 'Bosanski Srbi otčepit će šljivovicu', iznosi list 'Tajms'. 'Guardian' se jednako nepovoljno izrazio: 'Londonska konferencija nije uspjela

odrediti jasan kurs akcije ako u Bosni uslijede nove grozote i agresija'. I dok priznaje teškoće u pomirivanju različitih interesa svih zainteresovanih, ipak zaključuje: 'Sa krajem jučerašnjeg dana vjerovatnije izgleda da će londonsku konferenciju pratiti petljavina nego akcija.' 'Independent', iako kritički nastrojen, barem je pozdravio znakove pripravnosti Zapada na vojnu saradnju u odgovoru na srpsku agresiju i činjenicu da je ponovo potvrđena uloga Zaštitnih snaga Ujedinjenih naroda. Ali, ostale su jasno izražene podjele, navodi se u listu i zaključuje: 'Kao posljedica toga, sinoćnje saopštenje propustilo je odrediti najuvjerljiviji smisao vojnog cilja i strategiju koju situacija zahtijeva. Kada se ima posla sa bosanskim vojnicima, papiri ne pale.' Pariski 'Liberasion' dao je u uvodniku ocjenu londonske konferencije: 'Ona je kao cirkus, samo mnogo manje zabavna.' U njemu se dalje kaže: 'Još jednom je međunarodna zajednica izašla sa sastanka ponosno vitlajući 'prijetnjama', a nesposobna skriti činjenicu da ih ne može poduprijeti. Ništa ne nagovještava da će ovi novi izričiti nalozi imati na bosanske Srbe išta veći efekat odvratanja od svih onih do sada oglašanih.' 'Figaro' je ustvrdio da je ova konferencija pokušala priskrbiti 'Ponešto svakome'. Jednako sklona kuđenju rezultata konferencije bila je i štampa u Zalivu. 'El itihad', dnevni list u Ujedinjenim Arapskim Emiratima iznosi: 'Londonski sastanak završio je prijetnjom velikim represalijama ako Srbi pokrenu napad na Goražde... A Srebrenica, Žepa, Tuzla, Sarajevo i Bihać više se ne broje. Nema veze ukoliko ih srpski agresori nastave bombardovati, ubijati i njihove stanovnike tjerati u bijeg.' Saudijski dnevnik 'El Medina' zaključio je: 'Prietnje upućene iz Londona nisu dovoljne i ni na koji način ne mogu ponovo ustanoviti muslimanske enklave koje su Srbi već zauzeli.'“

Pod naslovom „Bolje od ništa“ *Oslobođenje* prenosi stav Alije Izetbegovića nakon sastanka međunarodne zajednice u Londonu: „Od londonskog skupa nisam očekivao ništa, ali je ovo što je tamo dogovoreno ipak bolje od ništa“, rekao je predsjednik Predsjedništva RBiH komentarišući rezultate skupa ministara odbrane i vanjskih poslova pet zemalja Kontakt—grupe za BiH i predstavnika 16 država članica Nata. Novinare su interesovali odnosi vlasti BiH i Unprofora nakon predavanja zaštićene zone Srebrenice u ruke agresora. Predsjednik je odgovorio da odnosi još postoje i snage UN nastavljaju vršiti svoju funkciju. Predsjednik Izetbegović je iznio svoj stav prema dolasku njemačkih vojnih snaga u BiH. 'Njemački avioni su već došli na svoje odredište, a s njima i dio kontingenta njemačke armije. Oni dolaze u funkciji mira i njihov angažman je dobrodošao', zaključio je predsjednik Izetbegović.

24. JULI

Oslobođenje prvi put ovog dana najavljuje moguće ratne operacije hrvatske vojske na sjeverozapadnoj granici BiH, u tekstu pod naslovom „Srebrenica ubrzala odluku“: „Zahuktavaju se pripreme Hrvatske vojske za pokretanje nove ofanzive poradi sprječavanja pada Bihaća i vraćanja pod svoju kontrolu nekoliko područja samoproglašene republike krajinskih Srba, priopćio je danas izvor iz UN. Govoreći pod uvjetom da ostane anonimn, taj izvor je rekao da je Hrvatska vojska 'pripravila planove za započinjanje ofanzive koja bi krenula iz nekoliko pravaca, čiji je cilj rasparčavanje zapadne Krajine u manje dijelove.' Zapadni region samoproglašene srpske republike Krajine opasuje bihaćku enklavu u obliku polumjeseca. Hrvatska je jučer pristala da vojno potpomogne Bosnu i Hercegovinu i Federaciju BiH glede srpskih nasrtaja, napose na Bihać, sigurno područje Ujedinjenih naroda. 'Ovoga puta hrvatska ofenziva bit će ambicioznija nego u zapadnoj Slavoniji i potrajat će

duže', kazao je taj dužnosnik i dodao da to znači da će trajati 'kraće od tjedna, vremena u pravilu potrebnog da se Vijeće sigurnosti UN sastane i osudi to'."

Oslobođenje izvještava i o posjeti Tadeuša Mazovječkog Tuzli: „U istoriji UN Srebrenica će biti zabilježena kao poseban i jedinstven slučaj progona i stradanja civilnog stanovništva. Ja sam volio i želio otići u Srebrenicu i sve to tamo vidjeti, ali mi srpske vlasti nisu dale dozvolu za to. Ovo što sam vidio danas u Tuzli, na aerodromu 'Dubrave' gdje je veliki šatorski kamp sa mnogo prognanih civila, i ono što sam čuo u nekim kolektivnim centrima koje sam danas u Tuzli obišao, pruža vrlo mučnu sliku, rekao je gospodin Tadeuš Mazovječki, specijalni izvijestitelj UN za oblast ljudskih prava.“

„Svijet ne čuje vapaje Žepe“ naslov je teksta u *Oslobođenju*, koji govori o naporima Vlade R/FBiH: „General Rupert Smit, zapovjednik snaga UN za BiH, vratio se u Sarajevo sa londonske konferencije 'vrlo razočaran'. To je utisak dr Hasana Muratovića, ministra u Vladi R/FBiH kojeg je on stekao za vrijeme njihovog sinošnjeg susreta u zgradi državnog Predsjedništva. 'Pitao sam ga', kazuje naš sagovornik, 'zašto su oni u Londonu pominjali samo Goražde. Odgovorio je: U novinama su čitali o tome da je pala Srebrenica, da još nije, ali će, pasti Žepa, i utvrdili su kako je sada 'neko' Goražde na redu. Dr Muratović je na to iznenađeno pogledao generala, a ovaj mu je uzvratio: 'Vjerujte da se oni ponašaju upravo tako. Uostalom, produžio je Rupert Smit, 'koja je njihova strategija i do sada bila?' – Zanimljivo je mišljenje generala Smita zbog čega, pored već rečenog, u Londonu Žepa nije bila ni pomenuta. 'Među onima koji su tamo došli nije bilo volje da se na pravi način rješava pitanje zaštićenih zona. Ali', naglasio je on, 'relevantni u London nisu ni došli.' Koga smatra relevantnim nije kazao.“

Da se Žepi sprema sličan scenario kao i Srebrenici, *Oslobođenje* zaključuje u tekstu „Novi Minhen“, autora Zorana Pirolića: „... Srebrenica i Žepa su hladno prekrížene, jednim potezom pera, bez obzira na činjenicu da se branioci male i zabačene Žepe ne namjeravaju predati ni po koju cijenu. To što je crvena linija povučena kod Goražda ne znači ništa. Možda će jedino natjerati srpski generalštab da malo promijeni redosljed prioriteta i umjesto Goražda, ka vrhu top-liste gurne Bihać i Sarajevo... U Vašingtonu je saopšteno da su nakon londonskog sastanka Amerikanci spremni da preuzmu vodeću ulogu u zaustavljanju agresije na Bosnu.“

Glas Srpski objavljuje 24. jula na strani 2. objavljuje razgovor sa Ratkom Mladićem pod naslovom „Do jeseni završetak rata“ – „Ako muslimanima ni posle tri godine ratovanja sa Srbima nije jasno da nas ne mogu poraziti na vojničkom polju, onda je to velika tragedija za njihov narod – konstatovao je general Mladić za Novosadski nedeljnik 'Svet'. ... Mladić je potvrdio da su Srbi humano postupali sa muslimanskim civilima u Srebrenici, među kojima se, kako je naglasio, umešao veći broj pripadnika muslimanske vojske i milicije presvučen u civilna odela. - Takve mi sada ispituje u Potočarima i Bratuncu, i svi za koje se dokaže da nisu počinili ratne zločine nad srpskim civilima biće pušteni u centralnu Bosnu. Prema njegovim rečima holandski Unproforci su sa olakšanjem dočekali Oslobođenje Srebrenice – pričali su da su imali puno muke sa muslimanskom policijom i njihovim bandama, koje su sve pljačkale. Njima je bilo drago da smo mi došli. Cilj naroda i rukovodstva i Vojske RS je da stane rat, da se prekine blokada na Drini i da počnemo da izgrađujemo svoju zemlju – zaključio je general Mladić u intervjuu.“

25. JULI

Oslobođenje u tekstu „To je barbarizam“ prati i dalje posjetu Tadeuša Mazovječkog BiH: „Ponavljajući da je slučaj Srebrenice tragedija ogromnih razmjera, Tadeuš Mazovječki je najavio da će o ovom slučaju za dvije sedmice biti završen izvještaj koji će biti prezentiran svjetskoj javnosti. Radi rasvjetljivanja svih okolnosti, u Tuzlu će stići nekoliko službenika Ureda za ljudska prava UN, da bi pomogli u prikupljanju podataka. Nakon jednoipodnevnog boravka, danas je Tadeuš Mazovječki otputovao iz Tuzle. 'Apelujem na srpsku stranu, ukoliko u vama postoji još ljudskih osjećanja, prestanite sa tim zločinima. Molim vas prestanite, jer više nije riječ o ljudskim pravima, već ponašanju ispod crte civilizacijskog ponašanja', poručio je na konferenciji za štampu Tadeuš Mazovječki.“

Komentariše se i reakcija nekih hrvatskih političkih stranaka povodom masovnog dolaska Srebreničana. U svom komentaru u *Oslobođenju* Zija Dizdarević između ostalog navodi: „... Zubaka [Krešimir Zubak, vodeći predstavnik bosanskih Hrvata] i ostale to je počelo zanimati tek kada se masa nevoljnika našla na području gdje ima i Hrvata. Iz HDZ reaguju sasvim neprikladno, praktično optužujući srebreničke izbjeglice, a ne srpske nacifašiste, što se, eto, izmijenila demografska slika u tuzlanskoj regiji. A i Srebrenica pripada istom kantonu...“

26. JULI

Dnevni list *Glas srpski* iz Banjaluke pod naslovom „Žepa pod kontrolom srpske vojske“ izvještava: „Iz krugova bliskih vladi Republike Srpske Biro za pres-kontakte RS saznaje da je Žepa od juče pod kontrolom srpske vojske... Okolina Žepe je već nedelju dana po kontrolom srpskih vojnika, a od juče i sama Žepa. Srpska vojska je namerno usporila svoje napredovanje u ovom regionu da izbegne civilne žrtve... Civilnom stanovništvu će biti prepušteno da izabere da li i u kom pravcu žele da odu, ili pak da ostanu u Žepi. Pripadnici muslimanske vojske dobiće status ratnih zarobljenika i u narednom periodu biće razmenjeni – kaže se na kraju saopštenja.“

Ovaj list prenosi i međunarodne reakcije: „Francuski premijer Alen Žipe izjasnio se danas za novu teritorijalnu podjelu bivše BiH – izjavio je Mišel Pelikar, predsjednik neodegolističke grupe RPR u nacionalnoj skupštini. Ukoliko SAD izglasaju ukidanje embarga na uvoz oružja muslimanima, Francuska će tražiti da joj 'posudi' 25 hiljada vojnika potrebnih za povlačenje plavih šljemova.“

„Dogovor o evakuaciji civila – uz posredovanje UNPROFOR-a“ – „(SRNA) Specijalni izaslanik generalnog sekretara UN za prethodnu Jugoslaviju Jasuši Akaši potvrdio je danas da su UN postigle novi sporazum sa srpskom i muslimanskom stranom o evakuaciji stanovništva iz Žepe... Ranjenici iz Žepe trebalo bi da budu evakuisani u muslimanski deo Sarajeva, a stanovništvo u Tuzlu i Zenicu.“

„Izjava Mirjam Sošacki – Muslimanski vojnici otišli“ – „(SRNA) – U Žepi nema više muslimanskih vojnika, a umesto njih zabeleženo je prisustvo srpskih boraca – izjavila je Mirjam Sošacki, portparol UN u Sarajevu, pozivajući se na pripadnike Uprofora koji se nalaze na licu mesta.“

(Srpsko) Oslobođenje 26. jula na naslovnoj strani izvještava „Pobedonosni pohod VRS: Srebrenica, Žepa...“ nastavljajući „I Žepu imamo u džepu“ – „Ovih dana je VRS oslobodila još jedno terorističko uporište muslimana u drinskom pojasu: zloglasnu Žepu... pobrisana je još

jedna tačka na 'alahovom putu' Sarajevo – Sandžak. Zanimljivo je da je, kao i u slučaju Srebrenicu, pad Žepe kod tamošnjeg civilnog stanovništva dočekan sa velikim olakšanjem i kao čin spasa iz svojevrsnog logora, u koje su ih njihove vlasti ugurale kao taoce svoje fundamentalističke politike.“

Ovaj list objavljuje i reportažu iz Srebrenice, kako se precizira, sa lica mjesta. Reporterica Dušanka Stanišić i Mladen Krsmanović naslovili su svoj tekst „Zasijalo Nemanjičko srebro“: „Srebrenica konačno počinje da živi. U njoj su ponovo Srbi... u svojim domovima iz kojih su ih, i mnogo prije početka rata, oterali fanatizovani islamisti, predvođeni Naserom Orićem i njegovim turbandžijama. Istina, na ulicama ovog srpskog grada još uvek su приметni tragovi muslimanskog načina življenja koji je, ruku na srce, daleko ispod civilizacijskog. Od paljevine i neprijatnog mirisa ovdje se, naprosto, ne može disati. To u protekle tri i po godine ama baš ni po čemu nije bio grad, već leglo, prije svega, zla a potom neopisive prljavštine, neurednosti, jednom rječju – izvor zaraze i bolesti. Stoga je sasvim u pravu Milenka Tanasijević kad kaže – muslimani treba da budu srećni i zahvalni Srbima što su im omogućili da izađu iz Srebrenice jer bi ih svakako uništila zaraza kakve im je uslove za život dao Alija.

Milenka Tanasijević se, nakon više od tri godine, među prvima vratila u svoju Srebrenicu – Obila sam i svoj stan. U njemu su, kako sam to ranije saznala, živele dvije porodice, a jednosoban je. Kad sam otvorila vrata naprosto su me okupirale neke sitne bubice kojima su prekriveni svi zidovi. Ne mogu da verujem da su tu živeli ljudi – kaže ova relativno mlada žena.

Od Bratunca do Srebrenice je nekih desetak kilometara udaljenosti. Tako mala udaljenost a tako velika razlika. Ono što bi narod rekao ko nebo i zemlja. Cvetna dvorišta i lepo uređene bašte ispred srpskih kuća pored puta već na samom ulazu u Srebrenicu zamenjuju slike užasa. Ono malo prostora što ima između privatnih stambenih objekata, jer su naprosto načičkani jedan uz drugi, prekriveno je raznim smećem: od konzervi, kesa, flaša, kartonskih kutija, i ko zna čega sve tu nema. A što se tiče ogrevnog materijala, drva, muslimani su ga toliko navukli da su se komotno mogli grejati narednih pet godina. Vanjski objekti u Srebrenici su bukvalno crni od dima pa otuda i ne čudi što se nad Srebrenicom širi miris paljevine. Inače, na prvi pogled oštećenja grada u celini i nisu velika, uključujući i privredne kapacitete.

Zahvaljujući odlučnosti i snazi Srpske vojske Srebrenicom više nikada neće odjekivati glas mujezina, već zvono srpske bogomolje.

U Domu zdravlja zatečeni. – Stomatološki materijal navodim kao primer, jer nama se uvek tvrdilo da to nije u okviru programa humanitarne pomoći... da su muslimani u jednoj maloj Srebrenici imali čak i to ekskluzivno pravo koje nije bilo dopušteno Srbima, da popravljaju zube (i pored toga je krezubost odlika muslimanskih vojnika, op. aut.).“

Oslobođenje iz Sarajeva 26. jula i dalje veliku pažnju posvećuje Srebreničanima koji su našli utočište u Tuzli: „Do jutros u Tuzlu je prispjelo. evidentirano i smješteno 4.180 prognanika iz Srebrenice. Vjerovatno je ovaj broj veći, jer izvjestan broj osoba koje su našle privremeni boravak kod rodbine i prijatelja nije se prijavio Uredu za prognanike u Tuzli. Tu, također, nisu evidentirana nasilno useljena lica u kuće građana općine Tuzla, a za koja sljeduje iseljenje i eventualno zbrinjavanje tamo gdje ima mjesta. Ove podatke danas je saopštio Stanislav Petrović, član kabineta načelnika Selima Bešlagića, zadužen za društvene djelatnosti, na sastanku svih šefova organa uprave Općine Tuzla, a na čijem je dnevnom redu glavna tačka bila prihvatanje i smještaj prognanika iz Podrinja. Iako je u Tuzli pripremljeno 11 kolektivnih

centara za prognanike, do sada su otvorena tri i u njima je zbrinuto 958 lica, dok su rodbina i prijatelji u Tuzli do sada prihvatili više od 3.200 beskućnika... U službama TPK evidentirano je da je do sada iz enklave Srebrenica stiglo 38.000 prognanika. Oko 7.000 njih stiglo je probojem samoorganizovanog zbjega, dok se za oko 3.000 osoba ništa ne zna.“